presented by

46

సత్య ప్రచార గ్రంథమాల　　　　అష్టమ కుసుమము

ఆబ్దిక మంత్ర వివరణము

(సంకల్పశ్రాద్ధ వివరణం)

ఆగమాచార్య పండిత శ్రీమాన్

డా॥ వేదాంతంఅనంత పద్మనాభాచార్యులు గారు

మ హా గ్ని చి త్ :

కప్పగంతు యజ్ఞవెంకట సుబ్రహ్మణ్యయజ్వాగారు

ద్రవ్య దాతలు :

కీ॥ శే॥ దీవి **జనార్ధనాచార్యులు గారి** కుమారులు

త మి రి శ

గ్రంథ సంకలన కర్త :

పరాశరం రామకృష్ణమాచార్యులు

కుమ్మమూరు — కృష్ణాజిల్లా

1995

సత్యప్రచార గ్రంథమాలయందు ముద్రించిన గ్రంథములు

		రూ. పై.
	A కుసుమములు	
1.	శ్రీ వైఖానస సంధ్యావందన వివరణము	20-00
2.	వివరణోక్త త్రికాల సంధ్యావందనం మరియు ఆహ్నిక ప్రశ్న పత్రములు	5-00
3.	శాంతి కళ్యాణం	10-00
4.	నామకరణ వివరణము	3-00
5.	అన్నప్రాశన వివరణము (ప్రవాసాగమన, పిండవర్ధన వివరణ సహితం)	8-00
6.	చౌల వివరణము (అక్షరాభ్యాస వివరణ సహితం)	10-00
7.	ఉపనయన వివరణము	15-00
8.	ఆబ్దిక మంత్ర వివరణము	15-00
	B అనుబంధములు	
1.	శ్రావణ పూర్ణిమ వైశిష్ట్యము	2-0
2.	ఆషాఢమాసం అసలు రహస్యం (ఏడు సూతక నిర్ణయ సహితం)	3-0
3.	బ్రహ్మచారి ఆశౌచ నిర్ణయం	5-0
4.	వైఖానస కల్పసూత్ర వైశిష్ట్యము	10-0
5.	ఊర్ధ్వపుండ్ర వివరణము	6-0

With good wishes 11/71
P.R.K. Acharyulu

సత్యప్రచార గ్రంథమాల   అష్టమ కుసుమము

ఆబ్దిక మంత్ర వివరణము

(సంకల్ప శ్రాద్ధ వివరణం)

గ్రంథ పరిష్కర్తలు :

ఆగమాచార్య పండిత శ్రీమాన్

Dr. వేదాంతం అనంత పద్మనాభాచార్యులుగారు

మహాగ్నిచిత్

కప్పగంతు యజ్ఞవెంకట సుబ్రహ్మణ్య యజ్వాగారు

ద్రవ్యదాతలు :

కీ. శే. దీవి జనార్ధనాచార్యులుగారి కుమారులు

(తమిరిశ)

గ్రంథ సంకలనకర్త :

పరాశరం రామకృష్ణమాచార్యులు

కుమ్మమూరు - కృష్ణాజిల్లా

1995

ప్రథమ ముద్రణ :
యువ - ఆశ్వయుజ - పూర్ణిమ

వెల: రు. 15-00

సర్వస్వామ్యములు :
సంకలనకర్తవి

ద్రవ్యదాతలు :
దీవి గోపాలకృష్ణమాచార్యులు
దీవి వీరసీతారామాంజనేయాచార్యులు

ప్రచురణ :
సత్యప్రచార గ్రంథమాల
కుమ్మమూరు - కృష్ణాజిల్లా

గ్రంథప్రాప్తి స్థానము :
P. R. K. ఆచార్యులు (టీచరు)
కుమ్మమూరు-గరికపర్రు (P.O.)
(వయా) ఉయ్యూరు - 521 165.
కృష్ణాజిల్లా (A.P.)

ముద్రణ :
కీర్తి ప్రింటర్స్
గణపతిరావు వీధి,
విజయవాడ - 520 003.

గ్రంథమాల మహారాజ పోషకులు

కీ. శే. పండిత దీవి జనార్ధనాచార్యులుగారు

కీ. శే. పండిత దీవి జనార్ధనాచార్యులుగారి

జీవిత సంగ్రహం

ఆగమాచార్య పండిత దీవి వెంకట జనార్ధనాచార్యులుగారు ది. 18-5-1916 సం.లో కృష్ణాజిల్లా వేలేరు గ్రామములో వైఖానస కుటుంబమున గౌతమ సగోత్రమునందు నల్లపాటి శేషాచార్యులు, రామానుజమ్మ పుణ్యదంపతులకు జన్మించిరి. 1924 సం.లో తమిరిశ గ్రామమున దీవి గోపాలాచార్యులు, లక్ష్మమ్మ దంపతులకు దత్తత పుత్రుడుగా స్వీకరింపబడెను. తెన్నేరు పండిత వేదాంతం నరసింహాచార్యులుగారివద్ద వైఖానస ఆగమశాస్త్రమును, సంస్కృతమును వేల్పూరు పరాశరం నారాయణాచార్యులు వారివద్దను, శాస్త్రిచార్యులు గారివద్దను విద్యల నభ్యసించిరి. గొడవర్రు శ్రీమాన్ మేడూరి చక్రవర్తుల కృష్ణమాచార్యులుగారి పుత్రిక శ్రీమతి లక్ష్మీనరసమ్మ గారితో 1935 సం॥న వివాహమైనది. వీరు గ్రంథాపేక్ష లేకుండ యాజ్ఞీకము చేయుటలో సాటిలేనివారు. ప్రతిష్ఠాది దైవిక కార్యక్రమములు, వివాహాది శారీరక సంస్కారములేగాక సహస్రాధిక పైతృమేధ సంస్కారములు చేయించిన ఘనత వీరికి దక్కినది. తమిరిశ గ్రామములో వేంచేసి యున్న శ్రీ వేణుగోపాలస్వామివారి అర్చనా కైంకర్యముతోను, పురాణ, ఇతిహాస, భగవద్గీతాది ఉపన్యాసములతోను జీవితము సార్ధకము చేసికొని 24-10-1993 వ తేదీన విష్ణుసాయుజ్యము చేరిరి. వీరికి ఇద్దరు కుమారులు, నలుగురు కుమార్తెలు కలరు.

1] గోపాల కృష్ణమాచార్యులు 2] వీరసీతారామాంజనేయాచార్యులు

1) వీరరాజ్యలక్ష్మీతాయారు 2) వీరనాగశిరోమణి

3) వీరనాగమోహిని 4) వీరసూర్యప్రమీలారాణి

శ్రీలక్ష్మీ నారసింహాయనమః

గ్రంథప్రవేశము

వైఖానసాగమ విద్యా పారంగత, ఆగమిక ప్రవర వైద్యవిద్వాన్,

డా॥ అగ్నిహోత్రం శ్రీనివాసాచార్యులు

రెడ్డిపాలెం-నడుపూరు (P. O)-(వయా) పెదన-521366

ఈ గ్రంథము అచ్చువేయుటలో గల ముఖ్యోద్దేశము ఆబ్దిక మంత్రమును పలు రకములుగా పలు ప్రాంతీయులు వారి వారికి తోచి నట్లుగా వారి పరంపరాచారములను విమర్శ చేయకయే అందిమిచ్చి ముద్రించియున్నారు. అందువలన ఆబ్దిక మాచరించువారు యధార్థ విషయములు తెలియక ఎట్లు చేయవలయును? అనే విషయం మనము నందిడి ఏ క్రియలు జరుపకపోయిన ఏమి తప్పగునో అని వరుసపెట్టి అన్ని క్రియలు చేయుచుండుట చూచుచున్నాము. ఉదాహరణకు పాదములకు నేయిని రాచుట (19, 20 పేజీలు చూడుము) కొందరు మాత్రమే చేయవలయునని శాస్త్రమున్నందున, వారు చేయుట చూచి అందరు చేయుట అట్లాచరింపకూడదని వారు ఆ క్రియ నాచరించిన దుష్ఫలితములు వచ్చునని శాస్త్రమందున్నది. అందువలన ఏ ఏ క్రియలు అవుసరము? ఏవి అనవసరము అనేది అందరకు తెలియచెప్పుటకే ఈ ముద్రణ చేయుట.

ఆబ్దిక మనగానే "తద్దినము" అనేమాట గుర్తుకొస్తుంది. అబ్దము అనగా సంవత్సరము. వ్యక్తి మరణించిన సంవత్సరమునకు వచ్చురోజు ఆబ్దికము. తరువాత ప్రతి సంవత్సరం అదే రోజుకు ప్రత్యాబ్దికము అని పేరు. తద్దినమంటే "తత్" ఆ చనిపోయిన వారియొక్క "దినం" రోజు.

గనుక చనిపోయిన వారిని స్మరించుచు వారికి చేయు క్రియయే తద్దినం అయినది. బ్రతికియున్న పుత్రాదులు చనిపోయిన వారికి ఎందులకు అన్నదానాదు లీయవలెను ? అని ప్రశ్నింపగా మనకు ఒక స్నేహితుడు ఒకరోజు కలసినప్పుడు ఏదేని అల్పాహారము, కాఫీ, టీ మొదలైనవి మనకిచ్చిన వారికి ఎన్నియో అభివాదములు చెప్పుచూ వీడ్కొలిపి మరల వారు కనిపించినప్పుడు మనమేదో వారికి ఋణపడి యున్నట్లుగా భావించుచు ఎంతయో ఆప్యాయతతో మరల ఏదేని మర్యాద చేయువరకు మనస్సుకు తృప్తి కలుగనట్లుండును. ఇది ప్రస్తుత కాలమున ప్రతి జీవి చూచుచు ఆచరించుచు అనుభవించుచు యున్న సత్యమే. అట్టి తరి మనకి దేహమును ప్రసాదించి మలమూత్రాదుల నైతము ఏహ్యభావము లేక హస్తముంతో సరిదిద్ది స్తన్యమునిచ్చి పెంచి విద్యా బుద్ధులు నేర్పించి వివాహము చేసి భార్యాబిడ్డలను మనకు కలుగచేసి, వారు సంపాదించు కొన్నను పూర్తిగా అనుభవింపక ధనము కూడపెట్టి మనకు ధారపోసి వృద్ధాప్యము అనుభవించి అసువులు బాసిన ఆత్మీయులకు ఎంతగా మనము ప్రత్యుపకారము చేసిన ఆ ఋణము తీరునో ఒక్కసారి మనసారా ఆలోచించిన మనసునకు అవగతము కాగలదు. వేరుగా సరితూగునట్లుగా మనము చెప్పలేము. గాన ప్రతివారు మృతులైన పితరులకు అబ్దికాదులు ఆచరింపవలసిన ఆవశ్యకము గలదని నిష్కర్షగా తెలియుచున్నది.

అయితే వారికి అందచేయు విధానమును తెలిసికొందము. ఏ జీవి అయినను మృతుడగుట అనగా నాశరహితమైన ఆత్మ ఈ శరీరము (శీర్యత ఇతి శరీరం - అనగా నాశనము పొందునది అని అర్థము) నుండి విడివడిన తరువాత పితృలోకమునకు పయనించి చేరుటకు దారిలో పన్నెండు మజిలీలుతో వుండవలసిన అవసరమున్నది. ఒక మజిలీనుంచి మరొక మజిలీకి పయనించు కాలము ఒక నెల పట్టును. గాన మనము మరణ దినము నుంచి ప్రతి నెల మాసిక మాచరించవలయును. మాసము

నకు సపిండు ఆహారమును లేక నెలకొక తూరి అర్పించు ఆహారమునకు మాసికమని పేరు. ఇది మాసము మొదటి దినము (చనిపోయిన తిథి) నందు అబ్దికము వలెనే భోక్త నర్పించి ఒక్కరికి మాత్రమే భోజనమిడ వలెను. కారణము ఆ జీవి ప్రేతరూపమున మాత్రమే యుండి పితృ లోకమునకు యింకను చేరలేదు గాన పితరులతో కలిపి చేయరాదు. ఇట్లు పన్నెండు మాసములు గడచుసరికి సంవత్సరాంతమున సపిండీకరణతో ప్రేతరూపము పోయి గమ్యస్థానమైన పితృలోకము చేరగలడు. గాన అప్పటినుంచి పితరులతో కలిపి ముగ్గురకు పితృ పితామహ ప్రపితామహు లకు భోక్తలుగా ఏర్పాటుచేసి అర్చనాదులు చేయవలెను. అప్పటినుంచి ప్రతి సంవత్సరము అబ్దికము త్రిపురుషోద్దేశ్యకముగా జరుపవలెను.

ఇచట మనము సంవత్సరమునకు ఒకరోజు అబ్దికము పెట్టిన మిగిలిన రోజులయందు వారికి ఆహారము ఎట్లు? అను సందేహము కలుగు చున్నది. మనమున్న భూలోకమున 1 సంవత్సరము కాలము గడచు సరికి పితృలోకమున ఒకరోజు మాత్రమే అగును. అందువలన మనము సంవత్సరమునకు ఒకసారి అబ్దికము జరిపిన వారికి ప్రతిరోజు ఆహారము అందుచునే యుండును. ఈ విషయమును విని ఆశ్చర్యపడవలసిన పని లేదు. భూమండలమున ఒక నెల జరుగునప్పటికి మన దగ్గరలో యుండి మనకు వెన్నెలను ప్రసాదించు చంద్రమండలమున ఒకరోజు అగును. అనగా ఇచట శుక్లపక్షము అచట పగలును, కృష్ణపక్షము రాత్రియు అయి ఒకరోజు అగుట మన చంద్రమండల యాత్రికులు వెళ్ళి చూచి వచ్చి ఋజువుపరచి యున్నారు గదా! మన భూగోళమునందు ఉత్తర దక్షిణ ధ్రువములందు ఆరునెలలు పగలు, ఆరునెలలు రాత్రి యున్న విషయం మనము చదివియున్నాము కదా! అట్లే పితృలోకమునందు మనకు ఒక సంవత్సరము కాలము వారికి ఒకరోజు అగుట తథ్యమైన విషయం. అందువలన మన సంవత్సరం వారికి ఒక దినము. (అదే తద్ది

నము) అట్లే మిగిలిన లోకములు కూడా వాని ఉనికిని బట్టి కాలవ్యత్యాసము ఏర్పడును. ఉదాహరణకు భాగవత కథయందు రైవత మహారాజు తన తపోబలము చేత తన స్నేహితుడైన బ్రహ్మగారి వద్దకు బ్రహ్మలోకమునకు ఒకసారి వెళ్ళి కుమార్తె వివాహ విషయము తెలుసుకొని అచట కొద్ది ఘడియలు మాత్రమేయుండి తిరిగి యీ లోకము చేరుసరికి యిచట కొన్ని యుగములు గడచిన విషయం బలరాముని వివాహ ఘట్టములో చదివియే యున్నాముకదా ! అందువలన మనము సంవత్సరమునకు ఒకసారి నిర్వర్తించు ప్రత్యాబ్దికము వలన పితరులకు నిత్య భోజనం అందుచునే యున్నది.

మనమీ భూలోకమున అబ్దికాదులు ఆచరించుచున్నాము కదా ! పితరులు ఏ లోకములో యున్నది తెలియదు కదా ! వారికి ఎట్లు చెందును అనే విషయం తెలుసుకుందాము. ఉదాహరణకు మనము ఒక వ్యక్తికి వార్తా విషయములందించ వలసియున్నదనుకొందము. వారికి మూడు గాని ఇంక ఎక్కువగాని స్థానములున్న వనుకొందము. అప్పుడు అన్ని చోట్లకు ఒకేసారి పలువురిచే వార్తను పంపు ఉపాయముచేసి పంపిన ఏదో ఒక స్థానములో వారికి వార్త చేరును. మిగిలినవి వృధా ఖర్చు, శ్రమ అయినను సకాలములో అతి త్వరగా వారికి చేరునుకదా! అట్లయిన పితరులెచట యుందురను వివరము తెలిసికొందము. జీవులు వారు ఆచరించిన కర్మలచేత పొందు లోకముల వివరమిట్లున్నది. 1. మూడు వంతులు (3/4) పుణ్యకర్మలు ఆచరించినవారు దేవలోకమును, 2. పూర్తి పుణ్యము (1) చేసినవారు స్వర్గలోకమును, 3. మూడు వంతులు (3/4) పాపములు చేసినవారు యమలోకమును, 4. పూర్తి పాపము చేసినవారు నరకలోకములు (నరకలోకములు రౌరవము మొదలైనవి చాల కలవు) 5. ఆగామి అను కర్మల నాచరించువారు మనుష్యలోకమును 6. కర్మలోపము వలనగాని ఇతర సంబంధమైన అజ్ఞాత (తెలియబడని)

పాపదోషముల వలనగాని పిశాచలోకమును పొందుదురని విశేష వివర ణములున్నవి. ఈ ఆరులోకములలో పితరులు ఎచట యున్నది తెలియదు గాన ప్రత్యాబ్ధికములందు ఆరు పనులు చేయుచున్నాము.

1) అగ్నిహోత్రమునందు హోమము చేయుట వలన దేవలోక ములో యున్నవారికి చెందును. 2) బ్రాహ్మణ ఆరాధన భోజనము దాన ముల వలన స్వర్గలోకములో యున్నవారికి చెందును. 3) పిండ ప్రదా నము చేయుట వలన యమలోకములో యున్నవారికి చెందును. 4) వికిరము వేయుటవలన నరకలోకమున యున్నవారికి చెందును. 5) భోక్తలకు దక్షిణాదానము చేయుట వలన మనుష్యలోకములో యున్న వారికి చెందును. 6) ఇష్టపంక్తి అనే పేరుతో పలువురకు పుష్కలమైన భోజనదానముచే అసుర (పిశాచ) లోకములో యున్నవారికి చెందును అని ధర్మశాస్త్రజ్ఞులు చెప్పియున్నారు. గాన పైన చెప్పిన ఆరుక్రియలతో కూడిన అబ్ధికమునే ఆచరింపవలయును. మనము చేయు శ్రాద్ధము సఫలీ కృతము కావలెనన్న ఆరుక్రియలు ఆచరించిన ఏదియో ఒక లోకములో తప్పక వారికి చెందును. మిగిలిన ఐదు క్రియలు వృథా అయినను తప్పక వారికి చెందుచున్నది. అట్టి అబ్ధికమునకే "పార్వణ శ్రాద్ధము" అని పేరు.

ధర్మసింధు :- హోమశ్చ పిండదానంచ తథా బ్రాహ్మణ భోజనం।
శ్రాద్ధ శబ్దాభి ధేయంస్యా దేకస్మి న్నాప చారికం॥

తా॥ అగ్నౌకరణము, పిండప్రదానము, బ్రాహ్మణ భోజనము, ఈ మూడును ప్రధానములు గాన వీనిని విడువరాదు.

పక్షాంతరే :- యజుషాం పిండ దానంతు బహ్వృచానాం ద్విజార్చనం।
శ్రాద్ధ శబ్దాభిధేయం స్యాదుభయం సామవేదినాం॥

అని యున్నందున యజుర్వేదులు పిండప్రదానమును, ఋగ్వేదులు

బ్రాహ్మణార్చనను, సామవేదులు రెండుక్రియలను ముఖ్యముగా చేయ వలయును.

అశ్రద్ధయనగా నాస్తికత్వ బుద్ధిచే పితృదేవతలు లేరు వారికి చెందదు మొదలైనవి పలికి శ్రాద్ధముచేయని వాని పితరులు రక్తము త్రాగుదురని ధర్మసింధువచనము. గాన ప్రతి వ్యక్తియు పార్వణ శ్రాద్ధమునే చేయ ప్రయత్నింపవలెను. అట్లు చేయలేనివారు సంకల్పశ్రాద్ధమైనను తప్పక చేయవలెను. 8, 9 పేజీలలో వ్రాసిన సంకల్ప శ్రాద్ధ విషయములే గాక నాందీముఖము నాచరించిన తరువాత వచ్చు దర్శ శ్రాద్ధాదులందును, అనారోగ్యాదులచే అశక్తుడైనప్పుడు కూడ సంకల్ప శ్రాద్ధము చేయవలెను. 9 పేజీలోవి గాక సంకల్పశ్రాద్ధమందు అర్ఘ్యము, వాయస పిండదానము వెరసి ఏడు చేయరాదు. పిండప్రదానము లేని శ్రాద్ధము సంకల్పశ్రాద్ధమని చెప్పుదురు.

దేశాంతరమున మృతులైనవారికి మాసతిధులు తెలియవు గదా నిర్ణయము ఎట్లనగా 1. మాసము తెలిసి తిధి తెలియనిచో ఆ మాసమందు అమావాస్యయందుగాని, శుక్లపక్ష ఏకాదశియందుగాని, కృష్ణపక్ష ఏకాదశియందుగాని ప్రత్యాబ్దికము చేయవలెను. 2. తిధి తెలిసి మాసము తెలియనిచో మార్గశిర, మాఘ, భాద్రపద, ఆషాఢమాసములలో ఏదో ఒకదానియందు ఆ తిధిరోజున చేయవలెను. 3. మాసము తిధి రెండును తెలియనిచో ఇంటినుండి బయలుదేరిన మాసము తిధియందు చేయవలెను. 4. ప్రయాణము చేసిన మాసతిధులు తెలియనిచో మృతవార్త వినిన తిధి మాసములందు చేయవలెను. 5. ఇంటి నుండి వెడలిపోయిన 12 సంవత్సరముల వరకు తిరిగిరాని యెడల వారికొరకు నిరీక్షించిన తరువాత పాలాశ దహనము చేసి కర్మచేయమని ధర్మశాస్త్రము. కావున అట్లాచరించినవారికి దహన దినమందు ఆబ్దికము చేయవలెను.

ఎవరికి ఎవరు పితృదేవతలు అనునది మనుస్మృతి యిట్లు చెప్పి

నది. హిరణ్యగర్భుని కుమారుడైన మనువునకు మరీచి మొదలైన ఋషులు కుమారులుగ యుండిరి. ఆ ఋషులకు కలిగిన పుత్రులు పితృ దేవతల స్థానముల నలంకరించిరి.

1. విరాట్ ఋషి కుమారులు సోమసదులు వీరి సాధ్యులకు పితరులు.
2. మరీచి కుమారులు అగ్నిష్వాత్తులు వీరు దేవతలకు పితరులు.
3. అత్రికుమారులు బర్హిషదులు. వీరు దైత్య, దానవ, యక్ష, గంధర్వ, ఉరగ, రక్షస, సుపర్ణ, కిన్నరులకు పితరులు.
4. కవి కుమారులు సోమపులు. వీరు బ్రాహ్మణులకు పితరులు.
5. అంగిరసుని కుమారులు హావిర్భుజులు. (హవిష్మంతాః) వీరు క్షత్రియులకు పితరులు.
6. పులస్త్య ఋషి కుమారులు అజ్యపులు. వీరు వైశ్యులకు పితరులు.
7. వశిష్ఠుని కుమారులు సుకాలినులు. వీరు శూద్రులకు పితరులు. మ్లేచ్ఛులకు, అంత్య జాతివారికి "మయాః" అనువారు పితరులు. పైన తెలిపిన పేర్లతో పితరులుగా వ్యవహరింతురు. మరి వీరికి ఆహారమును చేరవేయువారు ఎవరు?

శ్లో॥ వసురుద్రాఽదితిసుతాః పితరః శ్రాద్ధదేవతాః ।
ప్రీణయంతి మనుష్యాణాం పితౄన్ శ్రాద్ధేన తర్పితాః ॥

తా॥ అదితిపుత్రులలో వసు, రుద్ర, ఆదిత్య అను పేర్లు గలవారున్నారు. భూలోకమునందు (కర్మభూమి యందు) శ్రాద్ధాదుల చేత పితరులను తృప్తిపరచిన యడల శ్రాద్ధదేవతలైన వీరు ఆహవ్య కవ్యములను పరలోకమందున్న పితరులకు చేరవేయుదురు. "నియంత్రయేత పూర్వేద్యుః స్వశాఖాధ్యయనాన్ ద్విజాన్" అని ధర్మము గాన కర్త

పూర్వదినముననే నారికేళాదులచే బ్రాహ్మణ వరణ చేసి వారిని తన యింటియందే యుంచుకొనవలయును అని శాస్త్రము. అట్లు వరణ చేయగనే పైన చెప్పిన హవ్య కవ్య వాహకులు వచ్చి ఈ చేయు క్రియలన్నియు చూచి ఆ ఫలితమును భద్రముగా వారికి అందింతురు.

శ్లో॥ వసవః పితరో జ్ఞేయా రుద్రాశ్చైవ పితామహాః ।
ప్రపితామహాస్తథా దిత్యాః శృతిరేషా సనాతనీ ॥

తా॥ పితరులను వసుసంజ్ఞకులు, పితామహులను రుద్రసంజ్ఞకులు, ప్రపితామహులను ఆదిత్య సంజ్ఞకులు తృప్తిపరచుదురని సనాతనమైన వేదము చెప్పుచున్నది. అందువలన పితృతర్పన యందు వసురుద్రాదిత్య రూపాః అని ఉచ్చరించుదురు. [పేజీ 59] ఈ రీతిని పితరులకు ఆహారము అందును గాన తప్పక ఆచరింపవలెను.

శ్లో॥ నామగోత్రం పితౄణాం తు ప్రాపకం హవ్యకవ్యయోః ।
అగ్నిష్వాత్తాదయస్తేషా మాధి పత్యే వ్యవ స్థితాః ॥

శ్లో॥ నామమంత్రాస్తదా దేశా భవాంతర గతానపి ।
ప్రాణినః ప్రీణ యంత్యేవ తదాహారత్వమాగతాన్ ॥
దేవో యది పితా జాతః శుభకర్మానుయోగతః ।
తస్యాన్నమమృతం భూత్వా దేవత్వేప్యను గచ్ఛతి ॥
గాంధర్వే భోగ రూపేణ పశుత్వే తృణం భవేత్ ।
శ్రాద్ధాన్నం వాయురూపేణ నాగత్వే ప్యుపతిష్ఠతి ॥
పానం భవతి యక్షత్వే రాక్షసత్వే తథాఽమిషం ।
దనుజత్వే తథామద్యం ప్రేతత్వే రుధిరోదకం ॥
మనుష్యత్వేన్నపానాది నానా భోగకరం భవేత్ ॥

తా॥ మనము పితరుల పేరును గోత్రమును ఉచ్చరించి పిండదానాదులు చేయగనే హవ్య కవ్య వాహకులుగా నియమింపబడిన అగ్నిష్వాత్తులు మొదలైనవారు వారి వారి నియామకము ప్రకారం ఆ పితరు

లకు చేరవేయుదురు. పితరులు మరొక జన్మయందున్నను వారికి సాత్వికి మగు ఆహారరూపములో అందచేయుట ఎట్లన జీవుడు చేసిన శుభకర్మల ఫలితము వలన దేవతగా జన్మించిన యడల అమృత రూపములోను, గంధర్వులలో జనించిన వారికి అనువగు భోగ్యమగు రూపములోను, పశువులలో జన్మించిన గడ్డి రూపములోను, సర్పరూపములో జన్మించిన వాయు రూపములోను, యక్షులలో జన్మించిన ద్రవరూపములోను, రాక్షసులలో జన్మించిన మాంసరూపముననను, దనుజులలో జన్మించిన మద్య రూపముననను, ప్రేత రూపములోయున్న రక్తము నీళ్ళ రూపములోను, తిరిగి మనుష్యులలో జన్మించిన వారికి భోగయోగ్యమగు అలవాట్ల రూపములోను వారిని తృప్తిపరచుదురు.

18వ పేజీయందు విశ్వేదేవస్థానావశ్యకత యున్నది. విశ్వేదేవు లెందరు వారికి ఏఏ శ్రాద్ధములందు వీరు నిమగ్నులై యుందురో తెలిసి కొందము.

శ్లో॥ దక్షస్య దుహితా సాధ్వీ విశ్వానామ ప్రకీర్తితా ।
తస్యాః పుత్రా మహాత్మానో విశ్వేదేవా ఇతి శ్రుతాః ॥

తా॥ దక్షునకు పతివ్రతయైన "విశ్వా" అను పేరుగల కూతురు కలదు. ఆమె కుమారులు విశ్వేదేవులని పిలువబడుదురు.

శ్లో॥ క్రతు దక్షౌ సత్యవసూ కామకాలౌ ధురూ రుచీ।
పురూరవార్ద్రివౌ చేతి విశ్వేదేవాః స్మృతా దశ॥

తా॥ క్రతువు, దక్షుడు, సత్యుడు, వసువు, కాముకుడు, కాలుడు, ధురి, రోచనుడు, పురూరవుడు, ఆర్ద్రివుడు అను 10 మంది విశ్వేదేవులు.

శ్లో॥ యజ్ఞేదేవౌ క్రతుర్దక్షౌ వృద్దౌ సత్యవసూస్మృతౌ।
సపిండే కాలకామౌచ తీర్థేచైవ ధురూరుచీ॥

పురూర వార్ద్రివా చేతి ప్రత్యాబ్దే చైవ పార్వణే ।
అన్యధాకురుతేయస్తు శ్రాద్ధం తస్య వృధా భవేత్ ॥

తా॥ ఇష్టిశ్రాద్ధమునందు క్రతుదక్షులు, నాందీశ్రాద్ధమున సత్యవసువులు, సపిండ శ్రాద్ధమున కాలకామకులు, పుష్కర శ్రాద్ధమున ధురు, రుచీలు, ప్రత్యాబ్ధిక మానికాది పార్వణశ్రాద్ధమున పురూరవార్ద్రివులు అను విశ్వేదేవులను ఆరాధింపవలెను.

మహాలయ పుష్కరాది శ్రాద్ధకర్త సప్తగోత్రముల వారిని నూట ఒక్క కులము వారిని ఉద్ధరించునని శాస్త్రము. అవేవన 1. తండ్రి 2. తల్లి, 3. భార్య, 4. కూతురు, 5. సోదరి, 6. మేనత్త, 7. పినపెద తల్లులు. వీరు సప్తగోత్రములవారు. కులమనగా పురుషులు అని అర్ధము. వారు పితృకులమునందు 24 మంది [మీది వారు 12 మంది, క్రిందివారు 12 మంది] తల్లివైపు వారు 20 మంది, భార్య వైపు వారు 16 మంది, తోబుట్టువు వైపువారు 12 మంది, కుమార్తె వైపు వారు 11 మంది, మేనత్తల వైపువారు 10 మంది, పెద పిన తల్లులవైపు వారు 8 మంది మొత్తం 101 పురుషుల తరింపచేయును. అని నిర్ణయసింధువునందు చెప్పిరి. ఇంత మహత్తర గుణము గల పుష్కరాది శ్రాద్ధముల విడువక చేయవలయును.

10 పేజీలో పవిత్ర వస్తువులు వ్రాయబడినవి. ఇవిగాక దూడ త్రాగిన తరువాత తీసిన పాలు, పుష్పములు దైవ నిర్మాల్యం, తేనె, పట్టువస్త్రములు కూడ కలిపి ఏడు పవిత్ర వస్తువులుగా చెప్పిరి. మరియు నువ్వులు పిశాచములు రాకుండగను, దర్భలు రాక్షసబాధ నివృత్తి కొరకును, శ్రోత్రియులు పంక్తిని పునీతము చేయుటకు, అతిదులు సర్వమును రక్షించుటకు సమర్ధులు గాన నువ్వులు శ్రేష్ఠమైనవి. దర్భల నుపయోగింపవలయును. భోక్తలుగా అర్హత గల శ్రోత్రియులనే పిలువ

వలయును. ఆరోజు పిలువకుండగనే వచ్చు అతిధులను తృప్తిపరచవల యును. భోక్తలకు అర్హతలు తెలిసికొందము.

1 అర్హత కలవారు :- త్రిశుక్లాః=జన్మకర్మ విద్యలు నిర్దుష్టమైన విగా గలవారు. బీదవారుగా యుండి సదాచారము గలవారు. దయగల వారు. పాపమనిన భయము కలవారు. దశేంద్రియములు స్వస్థతగా యున్నవారు. గుడ్డి, చెవుడు, మూగ, మెల్లకన్ను, పెద్దగుడ్లు, మిడి గుడ్లు, గూని, కుంటి, పొట్టి, మరుగుజ్జు, అంగహీనము, రోగము, చర్మ వ్యాధి ఇవన్నియు లేనివారు. కుండుడు, గోళకుడు, వ్యభిచారి గానివారు, సద్వంశమునందు పుట్టినవారు, శ్రోత్రియులైనవారు. జాతకర్మాది సంస్కారములు చేయబడినవారు. వేదాధ్యయనపరులు. సత్యవాది, యతి, దైవభక్తి కలవారు. బ్రహ్మచారి (ఋతుకాలమందు మాత్రము సంతా నార్థియై భార్యను కలియువాడు) స్నాతకవ్రతస్థుడు వీరు శ్రేష్ఠులు.

(2) అర్హతలేనివారు :- గర్భిణీ స్త్రీల భర్తలు, అపత్నీకులు, ఆచారహీనులు, రజస్వలాస్త్రీ భర్త, అశౌచపరులు, పూర్వదినమందు భోక్త చేసినవారు. క్షయాది మహారోగ పీడితులు, అవయవలోపము, అధికాంగములు. (6వ వేలు మొదలైనవి) గలవారు. శత్రువు, జూదరి, డబ్బు తీసుకొని అధ్యయనము చెప్పువాడు మిత్రద్రోహి, నపుంసకుడు, మాతృ పితృ గురువుల నతిక్రమించినవాడు (పూర్వవివాహిత) మారు మనువు వివాహిత. పేడిమూతివాడు, దయారహితుడు, ఎర్రని కళ్ళు కలవాడు. జ్వరాది వ్యాధిగ్రస్తుడు. కూలికి పరుల శవములను ఎముకలను తీర్థములకు మోయువాడు, స్వశాఖీయుడు పనికిరారు.

షోడశ శ్రాద్ధములందు తప్ప మరెన్నడును అన్నదమ్ములు తండ్రి కుమారులు భోక్తలకు కూర్చొనరాదు. అవి పదునారును పృథక్ శ్రాద్ధ ములు కాన అచట మాత్రము అర్హులగుదురు పూర్వభోక్తయైనవాడు

శ్రోత్రియుడై యుండి ఎల్లప్పుడు వేదాధ్యయనము చేయువారైన దోషము లేదని మహర్షులు చెప్పిరి.

శ్రాద్ధమునందు ఒక్కనినే నియమించవలసి వచ్చినప్పుడు సామవేదిని మాత్రము నిర్ణయించవలెను. ఋగ్వేదిని పితృ స్థానమునందును, యజుర్వేదిని పితామహ స్థానమునందును, సామవేదిని ప్రపితామహ స్థానమునందును, అధర్వవేదిని విశ్వేదేవుల స్థానమునందును అనగా స్వశాఖీయద్విజాభావమైనప్పుడు ఆబ్దికము మానుటకంటె అర్హులైన పైవారిని నియమించి చేయవలెను. (స్వశాఖీయ ద్విజాభావే ద్విజానన్యాన్ నిమంత్రయేత్) దౌహిత్రుడు సప్తపవిత్ర వస్తువులలో ముఖ్యుడని చెప్పియుండగా కొన్ని తంత్రములందు వర్జ్యులలో చెప్పిరి. దాని విషయములో దౌహిత్రుడు, అల్లుడు, మేనల్లుడు మొదలగువారు విద్యాది గుణవంతులై యుండిరేని శ్రాద్ధమందు వారిని నిమంత్రింపకుండినచో దోషమని నిర్దుష్టముగా చెప్పిరి. గాన యధార్థముగా గ్రహింపవలెను. ఈ నిర్ణయములు గృహమందు శ్రాద్ధము చేయు సమయమునందు మాత్రమే. గయాది శ్రాద్ధములందు

శ్లో ॥ న విచార్యం కులం శీలం విద్యా చ తప ఏవచ ।
పూజితైస్తైస్తు సంతుష్టా దేవాః స్వపితృగృహ్యకాః ॥
బ్రాహ్మణాన్న పరీక్షేత తీర్థక్షేత్ర నివాసినః ॥

అని యున్నందున తీర్థక్షేత్ర నివాసులైన బ్రాహ్మణులను పరీక్షింపకయే శ్రాద్ధమాచరించిన పితరులు తృప్తులగుదురని భావము.

శ్లో ॥ న బ్రాహ్మణం పరీక్షేత దైవే కర్మణి ధర్మవిత్ ।
పిత్ర్యే కర్మణి తుప్రాప్తే పరీక్షేత ప్రయత్నతః ॥

అనియును,

శ్లో ॥ గాయత్రీ సార మాత్రోఽపి వరం విప్రస్సుయంత్రితః ।
నాయంత్రితశ్చతుర్వేదీ సర్వాశీ సర్వవిక్రయీ ॥

అనియు చెప్పినందున దైవకర్మలందు బ్రాహ్మణ పరీక్ష అవసరములేదు. పితృకర్మలయందు తప్పక పరీక్షింపవలెను. గాయత్ర్యుపదేశము కలిగి నప్పటికి సదాచారముగ నియమముగ నడచు విప్రుడు శ్రేష్ఠుడు. మరి నాల్గు వేదములు చదివినను యజ్ఞాదులాచరించినను, అన్నిచోట్లను విధి నిషేధములేక ఉపేక్షించి అన్నియు తినువాడు అయోగ్యుడు అని వ్యాస వచనము. గాన శ్రోత్రియులనే ఎన్నుకొనవలెను.

బ్రాహ్మణ సంఖ్య 3 నుంచి 21 వరకు చెప్పబడినది. ఏమైనను విశ్వేదేవులు సమసంఖ్యయందును, పితరులు బేసి సంఖ్యయందే నిర్ణ యించిరి. విష్ణువు ఒక్కరే. అన్నియు చెప్పి చివరకు.

శ్లో ॥ సత్క్రియాం దేశ కాలౌచ శౌచం బ్రాహ్మణ సంపదః।
పంచైతాన్ విస్తరో హంతి తస్మాన్నేహేత విస్తరం ॥

అనగా సత్కారమనగా అర్చనయు దేశకాలముల పరిస్థితి ద్రవ్యము బ్రాహ్మణుల సంపత్తియు విస్తరించి ఛాందసముగ చేసినచో శ్రద్ధాసక్తులు తగ్గి చెడునని వారే క్లుప్తీకరించి విశ్వేదేవుల నిద్దరిని, పితరుల ముగ్గురిని, విష్ణువు నొకరిని మొత్తము ఆరుగురితో పూర్తిచేయమని చెప్పిరి.

శ్రాద్ధమాచరించుటకు కర్తలు ఎవరు? 1] పుత్రుడు, 2] కుమారుని కుమారుడు, 3] మునిమనుమడు, 4] కూతురు కుమారుడు, 5] భార్య, 6] సోదరులు, 7] సోదరుల కుమారులు, 8] తండ్రి, 9] తల్లి, 10] కోడలు, 11] తోబుట్టువు, 12] మేనల్లుడు, 13] సపిండులు ఎవరైనను, 14] చనిపోయినవాని యొక్క ధనమును అపహరించినవాడు. వీరిలో మొదటివారు లేకున్న తరువాతవారు వరుసగా కర్తలగుదురు. మాతామహ, మాతామహీలకు ముఖ్యకర్త దౌహిత్రుడు. వారు లేకున్న జ్ఞాతులగుదురు. మరణించినవారికి పుత్ర, సోదర, పితృ, దౌహిత్రులు ఎవరు లేకున్న భర్తకు భార్య, భార్యకు భర్త కర్తలగుదురు.

బహుకర్తృక విషయంలోని విధానము :- "అన్న విభాగోదాయ విభాగః అని సూత్రము ప్రకారము ప్రత్యాబ్దిక మాసికాదులన్నియు విభక్త కుమారులు విడివిడిగానే ఏర్పాటు చేసుకొనవలెను. కాని విభక్తులైనను కాకున్నను మృతాహము మొదలు సపిండీకరణాంతము కలసి ఒకే ప్రదేశమున చేయవలెను. ఊనమాసికము వేరువేరుగా పృథక్ పాకములతో చేయవలెను. అవిభక్తులు దేశాంతరమందున్నచో మాత్రము వేరుగా చేయవచ్చును. అవిభక్తులైనవారు ప్రత్యాబ్దికము కలసి పెట్టవలయును. పెద్దవాడు తల్లితండ్రులకు కాక మాతామహాదుల కెవరికైన కర్మ చేయవలసి వచ్చినచో తమ్ములు చేయరాదు. సవతి కుమారులుండిన వారున్ను కలసియే (విభక్తులగు వరకు) చేయవలెను. దైవ కార్యము లేవైన వచ్చిన అందరు కలిసియే చేయవలెను. అవిభక్తులైనను గయాది తీర్థశ్రాద్ధము చేయవలసిన విడివిడిగా చేయవలెను.

43 వ పేజీలో శ్రాద్ధ యోగ్యశాకములు వివరించబడినవి. కదళీజాతీయః పంచ అనగా 1] అరటికాయ, 2] పండు, 3] పూచ, 4] పువ్వు, 5] ఆకు. ఈ ఐదును శ్రేష్ఠములే. పనసద్వయం అనగా చెట్టు పనస, వేరుపనస. కారవల్లీత్రయం అనగా ఆగాకర, పొడుగు కాకర, పొట్టి కాకర; సూరణద్వయం అనగా దురదకంద, తీపికంద; అలర్క అనగా ముళ్ళపుచ్చింత, పెసరపప్పు, కొబ్బరి, చామదుంప కూర, అవు పెరుగు, పాలు, నేయి, చెరకు, బెల్లము, పెండలము, తోటకూర, చింతకాయ, కొత్తిమీర, బీర, ఇంగువ, ఏలా, లవంగ, పచ్చ కర్పూరములు.

శ్లో॥ గుడం మరీచిః క్రముకం తిలా మాషాస్తథైవచ ।
పంచైతాన్ కృష్ణ వర్ణాశ్చ శ్రాద్ధే యత్నేన దాపయేత్ ॥

తా॥ బెల్లము, మిరియములు, వక్కలు, నల్లనువ్వులు, మినుములు ఈ ఐదు నల్లవస్తువులు ముఖ్యములు. మిరపగారెలు ముఖ్యము. ఏదైనా

అవాంతర కారణముల వలన పిండివంట చేయ వీలుగానప్పుడు మినప కుడుములైనా (ఇడ్లీవలె) చేసి శ్రాద్ధము చేయవలెనే గాని మినుము మాన రాదు అని శాస్త్రము. ఆచారము కూడ.

శ్లో॥ తైలపాకేన రహితం ముద్గమాష మధూక్షితం।
అగోధూమంచ యచ్ఛ్రాద్ధం అయుః క్షయకరం భవేత్ ॥

సూ॥ అగోధూమ మాష ముద్గ తైలపక్వం తిల మధ్య గవ్యం
శ్రాద్ధం నకుర్యాత్" (శాతాతప వచనం)

కారణమేమనగా శ్రాద్ధమునందు మద్య మాంసములు లేనిదే శ్రాద్ధములు పూర్తిగావు. పితృ తృప్తి లేదు.

శ్లో॥ వినా మాంసేనా మధునా వినా దక్షిణయా శిషా।
పరిపూర్ణం భవేచ్ఛ్రాద్ధం యతిష్వశ్రాద్ధ భోజిషు"

అనగా శ్రాద్ధమందు యతికి భోజనము పెట్టిన యడల మాంసము, మద్యము, తేనె, దక్షిణయు, ఆశీస్సులు అక్కర లేకుండగనే శ్రాద్ధము సంపూర్ణమై పితృ తృప్తి కలుగునని యర్ధము. గాన శ్రాద్ధమందు మద్య మాంసములు నియతములని తెలియుచున్నది. "ప్రత్యాబ్దిక మష్టకా వత్కుర్యాత్" అని ధర్మము. మరి అష్టకాయజ్ఞమునందు సమంత్రకముగా పశు బంధ యజ్ఞములో వలె పశువును బంధించి దానిని చంపి "వప" "PERITONEUM" ను బయటకు తీసి హోమము చేయవలెనని యున్నది. ఒకవేళ అశక్తతతో అట్లు చేయలేని యడల మినుపగారెను సంస్కరించి దాని స్థానములో అదే మంత్రముతో హోమము చేయవలె నని యున్నది. బ్రాహ్మణాశీర్వాద సమయములో కర్త బ్రాహ్మణ నమస్కార మంత్రములో "అస్తు తృప్తి రమేయాహి మధు ధామ తిలో దకైః" అని యున్నది. ఇచట మధువనగా మద్యము, తేనె మొదలైనవి. ధామమనగా మాంసము, మంత్ర భాష్యమున కూడ "మాంసస్థానీయ మాషాపూపాదినా" అని యున్నది. కల్పసూత్రములే కాక వేదమంత్రము

లందు సైతము శ్రాద్ధములలో మధుమాంసములు ముఖ్యములని యున్నది. ధర్మశాస్త్రములలో కలి నిషిద్ధములలో "సముద్రయాత్రా.... మధుపర్కే పశోర్వధః। మాంసదానం తథా శ్రాద్ధే....ఇమాన్ ధర్మాన్ కలియుగే వర్జ్యానాహు ర్మనీషిణః" అనియు.

శ్రీసూత్రమున "గవాలంభస్య కలౌ నిషిద్ధత్వాత్ పలపైతృక నిషేధాత్ మధుధామ్నో శ్చోదనాయాం తోయ పిష్టా ప్రతినిధిం గృహ్ణీయాత్" అనగా కలియుగమందు పశువధయు శ్రాద్ధమునందు మాంసము పెట్టుట వదలమని ధర్మశాస్త్రము. శ్రీవిఖనసముని కూడ కలియుగ మందు మధుమాంస ఉపయోగము నిషిద్ధము గాన అవి ఉపయోగించ వలసిన స్థానమున మధువునకు బదులు ఉదకమును, మాంసమునకు బదులుగా పిండిని వాడవలయునని నిర్దేశించిరి. "కథంచిద్యది విప్రే భ్యోనదత్తం భోజనేమధు। పిండాంస్తునైవ దాతవ్యాః కదాచిన్మధునా వినా॥ శ్రాద్ధే మాంసం తదామధు" ఇలాంటి ధర్మము యున్నందున కలిలో మాంసము బదులుగా నల్లమినుములచే తయారించిన గారెలు తప్పక పెట్టవలయును. భాగవతమందు "నదద్యాదామిషం శ్రాద్ధే నచాద్యాద్ధర్మ తత్త్వవిత్" అని యున్నందున మాంస దానం నిషేధమే అగును. దానికి వికల్పమున "యథాచారం ప్రదేయంతు మధు మాంసాదికం తథా" అని శాస్త్రముగాన 48వ పేజీలో చివర పేరాలోని విషయం యథా సాంప్రదాయముగా చేయవలయును. ఇట్లే కొన్ని పొట్ల మొదలైన కూరలన్నూ ముఖ్యములనియు, నిషేధములనియు శాస్త్రములందు కన్పించుచున్నవి. అనియు యథా సాంప్రదాయంగా చేయవచ్చును. ఇంగువ నిర్యాసము గాన పనికిరాదనియు అతిముఖ్యముగా పెట్టవచ్చుననియు కూడా యున్నది.

18వ పేజీలో నిమంత్రిత బ్రాహ్మణనిరాకరణ విషయం వ్రాసిరి. అట్లే నిమంత్రించిన తరువాత వారిని త్యజించిన దోషము.

శ్లో॥ కేతనం కారయిత్వాతు యో తి పాత యతి ద్విజం।
బ్రహ్మ హత్యా మవాప్నోతి శూద్రయోనౌచ జాయతే॥
ప్రమాదా ద్విస్మృతం జ్ఞాత్వా ప్రసాద్యైనం ప్రయత్నతః।
తర్పయిత్వా యథా న్యాయం సర్వం తత్ఫల మశ్నుతే॥
ప్రమాదాభావే కృతే తత్పాప విమోచనార్థం యతి చాంద్రాయణం
చరేత్" కేతనం=వరణం.

తా॥ బ్రాహ్మణ వరణ జరిగిన తరువాత వానిని వలదని మరి యొకరిని నిమంత్రించిన బ్రహ్మహత్యాపాతకం వచ్చును. పిలచిన బ్రాహ్మణుని యథారీతిని అర్చింపకపోయినను పశుపక్ష్యాదులందు జనించును. ఒకవేళ పొరపాటున మరచి అట్లు చేసిన వారిని సంతోషపెట్టిన యెడల సత్ఫలితము కలుగును. బుద్ధి పూర్వకముగా అట్లు చేసిన యతి చాంద్రాయణం చేసిన గాని ఆ పాపము పోదు.

20వ పేజీలో భోక్తలకు పాదప్రక్షాళన చేసిన తరువాత యజమాని మోకాళ్ళవరకు గాని పిక్కలవరకు గాని కాళ్ళను మోచేయి వరకు చేతులను మండలమునకు ఈశాన్య భాగమందు కడుగుకొనవలయును. విశ్వేదేవతలు విష్ణువుల పాదప్రక్షాళనోదకం ఉత్తర దిశయందును పితృదేవతల పాదప్రక్షాళనోదకం దక్షిణ దిశగాను విసర్జింపవలయును. పవిత్ర హస్తుడై బ్రాహ్మణ పాదప్రక్షాళనం చేసినచో వజ్రాయుధముతో వృత్రాసురుడు హతుడైనట్లు పితరులు బాధపడుదురు. గాన పవిత్రం వినా పాద ప్రక్షాళనం చేయవలెను.

21 వ పేజీ ఆచమనం విషయంలో కొందరు శ్రాద్ధారంభములో ఆచమనం చేసి యున్నాడుగాన పూర్వాచమనం అయినదిగాన ఈయ వచ్చని వితండవాదం చేయుచున్నారు. కర్తకు ఆరంభమున రెండుసార్లు విప్రపాద ప్రక్షాళనానంతరం తన పాదములు కూడ కడుగుకొని రెండు మారులు, దేవపితృతర్పనానంతరం ఒక్కొక్కసారి పిండదానానంతరం,

వికిర దానానంతరం ఒక్కొక్కసారి శ్రాద్ధాంతమందు పాద ప్రక్షాళనా నంతరం రెండుసార్లు ఈ రీతిగా విధింపబడియుండెను. ఇదిగాక శ్రీ సూత్రమునందు "ఆచమన ఉచ్ఛిష్ట శోధన ఉత్థాపన విసర్జనా దన్య ద్వైశ్వేదేవ పూర్వం కారయే"త్. అని స్పష్టముగా ఆచమనము ఇచ్చుట, ఎంగిళ్ళు తీయుట, భోక్తలను లేవతీయుట, పంపివేయుట, ఈ క్రియలు పితరులకు ముందుగా చేయవలయును. అని నిర్దేశించిరి గాన తాను పాద ప్రక్షాళన చేయనిదే ఆచమనం యీయగూడదు. గాన, పాదప్రక్షాళనం ముందుగా విశ్వేదేవులకు చేయవలని యున్నందునను, ఆచమనం అచ్చట యీయరాదని సుస్పష్టముగా తెలుచున్నది. ఇంటిలోనికి వచ్చి తానాచ మించి పితరులకు ముందుగా ఇచ్చి తరువాత మిగిలిన వారికి యీయ వలెను.

అర్చనయందు పుష్పములు : గన్నేరు, ఉమ్మెత్త, మొగలి, పొగడ, మారేడు, మోదుగ, గోరింట, బొడ్డుమల్లె మొదలగు నవి దుర్గంధముగా యున్నవి. ఎర్రరంగు గలవి, వర్జనీయములు, సౌమ్య గంధము కలవి దేవ నిర్మాల్యమైనవి శ్రేష్టములు.

గంధమును : దేవతలకైనను, మనుజులకైనను నాభి ప్రదేశ మునకు పైననేగాని క్రింది భాగమున లేపనము చేయరాదు. మంచి గంధమునందు పచ్చకర్పూరము, కుంకుమపూవు కలిపి ఇచ్చుట దేవ పితృకార్యములందు ప్రశస్తము. చంకల యందును, కంఠమునందు నను పొరపాటున రాచినను పితరులు నిరాశ చెందుదురు.

ధూపము : ప్రాణ్యంగజములైన కస్తూరి మొదలగునవి తృణ సంబంధమైనవి. ఉగ్ర గంధము గలవి. నేయి, పిట్లను ధూపమునకు ఉపయోగించరాదు. చేతితో విసిరి ధూపమును యీయరాదు. ధూపమును బ్రాహ్మణుల పాదముల యొద్ద గుగ్గిలము, చందనంపొడి, అగురు, కర్పూరము, సాంబ్రాణి, దేవదారు మొదలగు ఉత్తమ వస్తువులతో యీయవలెను.

దీపము : గోఘృతము లేక నువ్వుల నూనెతో దీపము శ్రేష్ఠము. ఇతర తైలములచే నీయరాదు. విప్రుని ముఖము సమీపమందు మంత్రముతో చూపవలయును.

వస్త్రము : మనుస్మృతి.

శ్లో॥ గోధూమ రహితం శ్రాద్ధం ముద్గమాష వివర్జితం।
వాసో హీనం పితుశ్శ్రాద్ధం వధాశ్రాద్ధ మదక్షిణాం॥

భావము :- గోధుమలు, పెసలు, మినుములు, వస్త్రము, దక్షిణ, యివిలేని శ్రాద్ధము వృధాయగును.

శ్లో॥ వాసాంసి వాససీ వాసో యోనదద్యా న్మృతేహని।
సప్త జన్మను నగ్నస్స్యాద్దరి ద్రశ్చ ప్రజాయతే॥
యధా విభవ సారేణ వస్త్రం దద్యాత్తు పైతృకే॥

పితృకర్మలయందు యధాశక్తిగ వస్త్రదానము చేయకుండిన ఏడు జన్మలు దరిద్రుడు వస్త్రహీనుడగును. పట్టువస్త్రముగాని, నూలుబట్టయైనను యీయవచ్చును. నల్లనిది, మలినమైనది, వాడుకొన్నది, బెజ్జములున్నది, అంచులేనిది, ఉతికినదియు యీయరాదు. యజ్ఞోపవీతము కూడ యీయవలెను. వస్త్రమునకు బదులు యజ్ఞోపవీతమును లేదా దాని ఖరీదును యీయవలెను.

31 వ పేజీ గయావిషయం : శ్రాద్ధాదులు నిర్దోష స్థలమున చేయుట మంచిది. మరియు కురుక్షేత్రమందును ప్రభాస తీర్థము, పుష్కరప్రదేశము ప్రయాగ, కాశి, గంగా, యమునా, నర్మదా తీరములందు నైమిశారణ్యము, గంగా ద్వారము, గయాశీర్షము, అక్షయ్యవటము మొదలగు పుణ్యస్థలములయందు చేయుట మహాఫలము.

శ్లో॥ శమీ పత్ర ప్రమాణేన పిండం దద్యాద్గయా శిరే।
ఉద్ధరేత్ సప్తగోత్రాణి కులమేకోత్తరం శతం॥

తా॥ గయయందు జమ్మియాకంత స్వల్పమైన పిండమునైనను

యిచ్చినచో తన సప్తగోత్రములు తరించును. నూటయొక్క పురుషుల పర్యంతము కులము తరించును (పైన వివరించబడినది) కావున గయ యందు, ఒక్కసారైనను శ్రాద్ధము నాచరింప ప్రయత్నించవలయును.

38 వ పేజీ సుహాసినీ భోజన విషయం : తల్లికి చేయు అనుమానికములందుకూడ ఆమె నుద్దేశించి సువాసినికి భోజనం పెట్టనిచో శ్రాద్ధము నిష్ఫలమగును. కొందరి భావమునందు యీ సువాసినీ భోజనమనునది ఆమె భర్త బ్రతికియున్నంత కాలమేగాని తరువాత అక్కరలేదని చెప్పుదురు. తరువాతకూడ చేయుటయే యుక్తము. గర్భవతి, బాలింతరాలు, పిల్లలు లేనిది, మరుగుజ్జు, వ్యాధిగ్రస్తురాలు, ఋతుస్నాత, అతివృద్ధురాలు, వీరిని శ్రాద్ధములందు సువాసినులుగా నియమింపరాదు. కొందరు వేరుగా చేయబడిన పాకముతో భోజనము పెట్టవలయుననియు, బ్రాహ్మణులు స్త్రీలతో సహభోజనము చేయరాదు గాన బ్రాహ్మణ భోజనం తరువాత సువాసినీ భోజనం జరిపి అప్పుడు కర్త భుజింపవలయుననియు కొందరి మతము, దేశాచారం ప్రకారం చేయవలెను.

భోక్త పూర్వ దినమున క్షౌరము, మైధునము, మరియొకచోట భోక్తృత్వము కూడ చేయరాదు ఆ రోజున కలహము, పగటినిద్ర సాయం సంధ్యావందనం, జూదము, క్షౌరము, హింస, భోక్తకు ఆలస్యముగా వచ్చుట యివి చేయరాదు.

కర్త పూర్వదినమందు మైధునము, పరాన్న భోజనము చేయరాదు. ఏకభుక్తము చేయవలెను. శ్రాద్ధదినమందు సాయం సంధ్యా వందనం చేయరాదు. మరియు పూర్వదిన నియమమును చేయవలె. కలహం పగటినిద్ర దాన ప్రతి గ్రహం, స్వాధ్యాయం, ఔపాసన, జూదము, క్షౌరము మొదలైనవి చేయరాదు.

ఆపస్తంబులు భోక్తలకు భోజనానంతరం ఉద్వాసన చెప్పునప్పుడు చేతికి 2 దర్భల నిచ్చెదరు. వాటిని భోక్త జాగ్రత్తగా యింటికి తీసికొని వెళ్లి సాయంకాల స్నానానంతరం ఆ దర్భలతో కొన్ని మంత్రములతో ప్రోక్షణ చేసికొన్న తరువాత సంధ్యావందనమునకు అర్హులగుదురని అట్లు చేయుదురు. ఇది అన్ని సూత్రములవారికి లేదు. అధిక మాసము వచ్చిన యెడల ఆ మాసమునందు కూడ విధిగా అనుమాసిక ప్రత్యాబ్దికములు జరిపించవలయును. మరల నిజమాసమందును చేయవలయును. అధిక మాసమందు మరణించినవారికి మరల అదే అధికమాసం వస్తే ప్రధాన ప్రత్యాబ్దికము అప్పుడే ఆచరించి మరల నిజమాసమందు ఆచరింపనక్కర లేదు. అనుమాసికములలో అధికమాసం వచ్చిన అదే సంఖ్యతో మరల జరుపవలయును.

సంకల్పమునందు కరిష్యే అని చెప్పినప్పుడెల్ల అనామికా వేలితో నీటిని తాకవలయును. నీరు పంచభూతములలో ఒకటి. ఎవరైనా ఏదైనా ప్రతిజ్ఞ లేక ప్రమాణం చేయునప్పుడు భూమిని లేక అగ్నిని లేక నీటిని తాకుతూ ప్రమాణం చేయుట ఒట్టు వేసుకొనుట సహా మనం చూచుచునే యున్నాము గదా! అల్లే కరిష్యే అనగా నేను యీ పనిని తప్పక చేయుచున్నాను అని నీటితో ప్రమాణం చేయుట అన్నమాట.

సంకల్పారంభమున "శ్రీగోవింద గోవింద" అని ఆరంభింపవలెను. కొందరు గోవింద శబ్దము శవ వహన సమయమున కీర్తింపబడుచున్నందున సందేహము వెలిబుచ్చుచున్నారు. అశుచియై యుండి దేవతలు అగ్ని వీరి పేర్లను తలచగూడదని ధర్మము పరాశర స్మృతియందు

శ్లో॥ అపవిత్రః పవిత్రోవా సర్వావస్థాం గతోఽపివా।
యస్స్మరేత్పుండరీకాక్షం సబాహ్యాభ్యంతరశ్శుచిః॥

అని చెప్పుట వలన అశుచి సమయమందున విష్ణువు తప్ప యితర దేవతల నామముల నుచ్చరింపరాదని స్పష్టమగుచున్నది.

శ్లో॥ నారాయణస్య నామాని సదా సర్వత్ర కీర్తయేత్।
దేవతాంతర నామాని నాశుచిః పరికీర్తయేత్॥

దక్షః- చక్రాయుధస్య నామాని సదా సర్వత్ర కీర్తయేత్।
నాశౌచం కీర్తనే తస్య పవిత్రో భగవాన్ హరిః॥

శ్లో॥ కబళే కబళే కుర్వన్ గోవిందస్యాను కీర్తనం।
ఇత్యాది వచనా ద్విష్ణు కీర్తనం సర్వదా కార్యమేవ। అత ఏవ స్మశానే హ్యాశౌచాదావపి నారాయణ గోవిందేతి లోకః కీర్తయతి। అతో భోజన స్నానాదౌ మౌన విధౌ అప్రాయత్యేచ దేవతాంతర కీర్తనమేవ నిషిద్ధం। నవిష్ణోరితి సిద్ధం। మౌనం వాచో నివృత్తి స్స్యాన్నాత్ర భాషా స సంస్కృతం। నాస్యదేపేరణం విష్ణుం సదాధ్యాయే
చ్చ కీర్తయేత్। యది వాగ్య మలోపస్స్యాజ్జపాదిషు కథంచన। వ్యాహరే ద్వైష్ణవం సూక్తం స్మరేద్వా విష్ణుమవ్యయం॥ఇతివ్యాసః (స్మృతిరత్నాకరం పేజి 324)

భోక్తలు గొంతు కూర్చుండి కాళ్ళకు బయటకు చేతులు పెట్టియు (బహిర్జానుః) కాలిపై చేయి అనించియు అంగుష్ఠము విడచి నాలుగు వేళ్ళతోనే తినుట, చప్పుడు చేయుచు (లొట్టలు వేసికొనుచు) తినుట, గారెలు, పండ్లు మొదలైనవి కొరికి తినుట (చేతితో తుంపవలయును) నోటితో అన్నాదుల ఊదినను (వేడికొరకు) భోజనపాత్రయందు ఉమ్మి వేసినను యీ పనులు చేసిన శ్రాద్ధమును చెరచినవాడై తానధోగతి నొందు నని శాస్త్రము గాన పై నియమములు పాటించి భుజింపవలెను.

ఇట్టి ధర్మములు అనంతములు గలవు. గ్రంథవిస్తరభీతిచే వానిని విరమించుచున్నాను. శాస్త్రము నందాసక్తి గలవారెల్లరు చదివి ఆచరింప గలరని ఆశతో వ్రాసియున్నాను. ఇందు దోషములేమైన యున్నయెడల చదువరులు నన్ను మన్నించుచూ దయతో నాకు తెలియపరచిన సవరించు కొందును. గ్రంథమాల శతాధిక కుసుమ సమేత యగునట్లు చేయుగాక యని శ్రీమన్నారాయణుని ధ్యానించుచున్నాను.

(మకాం) రెడ్డిపాలెం
(వయా) పెడన
యువ-విజయదశమి - 1995

ఇతిశమ్
సుధీజన విధేయః
ఆత్రేయ శ్రీనివాసః
(కొంకేపూడి)

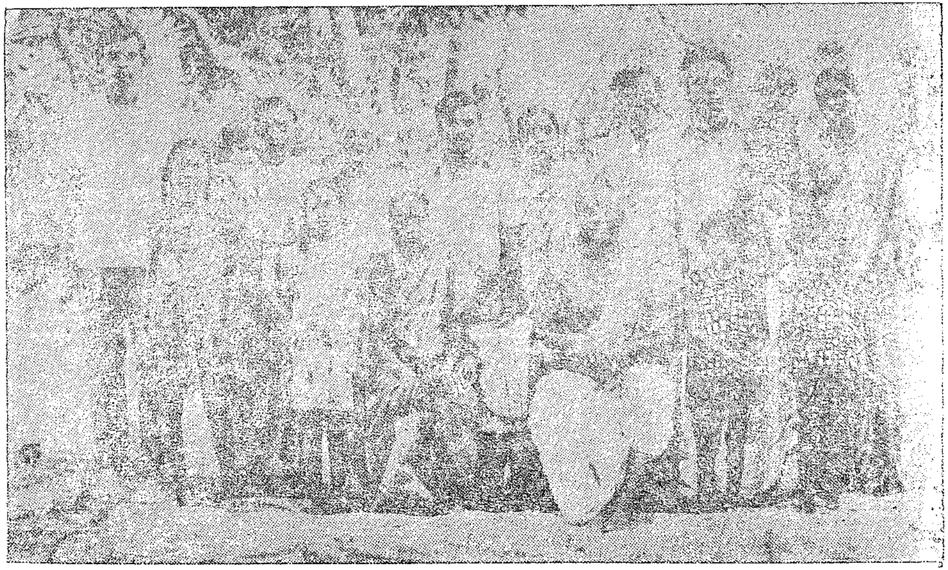

పండిత దీవి జనార్ధనాచార్యులుగారి కుటుంబ సభ్యులు

గ్రంథ సంకలనకర్త

పరాశరం రామకృష్ణమాచార్యులు

కమ్మమూరు

సత్యప్రచార గ్రంథమాలకు

మహారాజపోషకులు

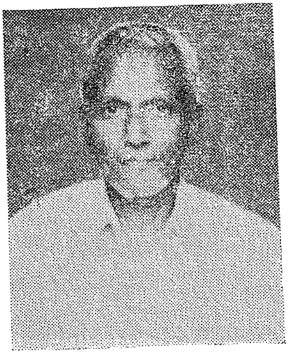

కీ.శే. అగ్నిహోత్రం రాజగోపాలాచార్యులుగారి

జ్ఞాపకార్థం

కుమార్లు : కోదండరామాచార్యులు,

కృష్ణప్రసాద్

అగ్నిహోత్రం రాజగోపాలాచార్యులుగారి

జీవిత సంగ్రహం

కృష్ణాజిల్లా ఘంటసాల మండలంలో కృష్ణానదీతీరాన పుణ్య క్షేత్రముగా యున్న శ్రీకాకుళం గ్రామమున అగ్నిహోత్రం కోదండ రామాచార్యులు, సుందరమ్మ పుణ్య దంపతులకు 6 వ సంతానముగా రుధిరోద్గారి నామసంవత్సర జ్యేష్ఠ బహుళ సప్తమి (ది 5-6-1923) నాడు రాజగోపాలాచార్యులుగారు జన్మించిరి. ఉన్నతవిద్యను పాఠశాలలో కొంతకాలము చదివి, వైఖానస ఆగమశాస్త్రమును దివి తాలూకా ఐనంపూడిలో పండిత పరాశరం వీరరాఘవాచార్యులుగారివద్ద అభ్యసించిరి. 1945 సం॥లో కృష్ణాజిల్లా గూడూరు గ్రామ వాస్తవ్యులు నారాయణం అనంతాచార్యులుగారు సీతారామమ్మ దంపతుల ప్రథమ పుత్రిక వెంకటలక్ష్మితో వివాహం జరిగినది. 1948 సం॥లో తన 25 వ ఏట శ్రీకాకుళంలో వేంచేసియున్న ఆంధ్ర మహావిష్ణువు శ్రీకాకుళేశ్వరస్వామి దేవస్థానములో వంశపారంపర్య ప్రధాన అర్చకత్వ బాధ్యతను స్వీకరించి 47 సం॥లు నిర్విఘ్నంగా స్వామివారి ఉత్సవాది కైంకర్యములు చేయించినారు. ప్రశాంత జీవితము గడుపుచు (ది.8-7-95) తొలి ఏకాదశి శనివారం ఉదయం 6 గం॥లకు పరమపదించిరి. వీరికి ఇద్దరు కుమారులు. 1. అనంతకోదండ రామాచార్యులు, 2. కృష్ణప్రసాద్, ఐదుగురు కుమార్తెలు. 1. లక్ష్మీకుమారి, 2. రాజ్యలక్ష్మి. 3. లలితకుమారి, 4. సరోజిని, 5. గిరిజాకుమారి.

విషయ సూచిక

విషయము	పేజి
శ్రాద్ధశబ్ద నిర్వచనం	2
శ్రాద్ధ భేదములు	3
శ్రాద్ధ ఆవశ్యకతా	5
ప్రత్యాబ్దిక శ్రాద్ధ అకరణే దోషః	6
మృత తిథినిర్ణయం	7
సంకల్ప శ్రాద్ధ నిర్వచనం	8
సంకల్ప శ్రాద్ధ విషయములు	9
సంకల్ప శ్రాద్ధే వర్జనీయాని	9
శ్రాద్ధదినే ఉష్ణోదకస్నాన నిషేధః	10
శ్రాద్ధే దర్భ సంఖ్యా, శ్రాద్ధే పవిత్రాణి	10
శబ్దాదిషు విభక్తి నిర్ణయం	11
గోవింద స్మరణే ఫలం	12
పరిషదావశ్యకతా, శ్రాద్ధే విశ్వేదేవస్థానావశ్యకతా	13
శ్రాద్ధే విష్ణుస్థానప్రాశస్త్యం	14
సగోత్రులకు వరణ విషయం	15
నిమంత్రిత బ్రాహ్మణ నిరాకరణేదోషః	16
పాదప్రక్షాళన మండల విషయం	16
మండలార్చన విషయం, స్వాగత విధిః	17
పాదప్రక్షాళనే ముఖనిర్ణయం	18
పాదప్రక్షాళనే ధారణ పవిత్ర నిషేధః	19
ఆజ్యలేపనావశ్యకతా	19
పాదప్రక్షాళనానంతరం ఆచమన నిర్ణయం	21
దేవతానాం పీఠనిర్ణయం	22
అర్చనా వివరణం	22
పిత్రర్చనయందు తులసీప్రాముఖ్యం	23
భోజనస్థానే మండలావశ్యకతా	24
బర్హిషా స్తరణావశ్యకతా	25
భోజనపాత్ర వివరణము	25

విషయము	పేజి
ఉపపాత్రావశ్యకతా	27
పాత్రేషు భక్ష్య భోజ్య విన్యాసక్రమం	27
భగవన్నివేదిత పదార్థస్యైవ శ్రాద్ధయోగ్యత్వం	28
అన్నదానే అంగుష్ఠ గ్రహణావశ్యకతా	29
త్యక్తవివరణం	30
గయాశబ్ద స్మరణావశ్యకతా	31
భగవత్పాద తీర్థవినియోగం	32
శ్రాద్ధకాలే తక్రనిషేధం విషయం	32
భోజనకాలే రుచ్యాది పృచ్ఛాదోషం	33
అన్యోన్య స్పర్శనే దోషః	33
అధిశ్రవణ విధిః	33
తృప్తి ప్రశ్నావశ్యకతా	34
భోజనానంతరం పాత్రచాలన ప్రకారః	35
దక్షిణాదానఫలం	35
ఉత్తరాపోశన వివరణం	36
ఉచ్ఛిష్ట పాత్ర నిక్షేపణ విధి	36
ధారాదత్త నిర్ణయం	36
యజమాన యాచనం, ఆశీర్వాదః	37
ఆసీమాంతం, సువాసినీ భోజన విధిః	38
శ్రాద్ధాంగతర్పణ కాలములు	39
తర్పణ నిషేధకాలములు	40
శ్రాద్ధకర్తా శ్రాద్ధభోక్తావర్జనీయకర్మలు	41
ఆశౌచాదిషు శ్రాద్ధనిర్ణయం	42
శ్రాద్ధమధ్యే ఆశౌచప్రాప్తే	42
శ్రాద్ధయోగ్య శాకములు	43

శ్రీలక్ష్మీ హయగ్రీవాయనమః

ఆహ్నిక మంత్ర వివరణ

(సంకల్ప శ్రాద్ధ వివరణం)

శ్లో॥ జ్ఞానానందమయం దేవం నిర్మల స్ఫటికాకృతిం।
ఆధారం సర్వవిద్యానాం హయగ్రీవము పాస్మహే॥

శ్లో॥ శిష్యాహి భృగ్వత్రి మరీచి ముఖ్యాః।
శుశ్రూషయా యస్య సదాగమేషు।
విశారదా వంశకరా బభూవుః।
తమద్యవందే విఖనోమునీంద్రం॥

శ్రీమన్నారాయణుని అంశతో అవతరించిన శ్రీవిఖనో ముని మానవుడు సుఖమయ జీవితము గడపి మరణానంతరం మోక్షమును పొందుటకు శారీర సంస్కారములు యజ్ఞ సంస్కారములతోపాటు పితృ సంస్కారములుకూడ చెప్పి యున్నారు. పిండపితృయజ్ఞము, మాసిశ్రాద్ధయజ్ఞము, అష్టకా యజ్ఞము మొదలైనవానియందు పితృదేవతారాధన చెప్పబడి యున్నది. ఈ యజ్ఞములు నిత్యములై యున్నందున ప్రతి అమావాస్య మొదలైన నిర్ణీత కాలములందు చేయవలసి

యున్నది. వీనిని చేయలేనివారు కనీసము మరణదినము నందైనను పితృదేవతలను ఆరాధించుటకు ప్రత్యాబ్దిక శ్రాద్ధము (తద్దినము) శాస్త్రములందు విధించిరి. ప్రాంతీయ ఆచారములు ఒకదానికొకటి సమన్వయములుగా లేక ఎవరికి తోచినట్లు వారు ఆచరించుచుండుటచే శాస్త్రమునందు లక్ష్యము తగ్గి నాస్తికత్వమునకు కూడ దారితీసి పూర్తిగా తద్దినములు మానివేయు పరిస్థితులు దాపురించినవి. ఇట్టి సమయమున శాస్త్రము నందలి విషయములను అందరకు అందుబాటు భాషలో అనువదించి తెలియచెప్పినచో మరల శాస్త్రమునందు లక్ష్యసిద్ధి కల్గి సన్మార్గము ననుసరించి సంస్కారము లాచరించి తరించగలరు. ప్రత్యాబ్దిక శ్రాద్ధము పిండ ప్రదాన విధము ముఖ్యమైయున్నది. అది ఆచరించుటకు వీలు కానప్పుడు సంకల్ప విధానముగానైనను ఆచరించవలెను. అందులకు సంకల్ప శ్రాద్ధ వివరణము చేయుచున్నాను. చదువరులు ఇందలి మంచిని గ్రహించి లోపములేమైనయున్నచో వానికి సవరణలు తెల్పిన పునర్ముద్రణమునందు వానిని సవరించి ముద్రించగలనని సవినయముగా విన్నవించుకొనుచున్నాను.

శ్రాద్ధ శబ్ద నిర్వచనం

బ్రహ్మాండ పురాణే :-

శ్లో॥ దేశే కాలే చ పాత్రేచ శ్రద్ధయా విధినా చ యత్।
పితౄనుద్దిశ్య విప్రేభ్యో దత్తం శ్రాద్ధ ముదా హృతం॥

భావము :- గయ, కాశీ మొదలైన ప్రదేశములకు

వెళ్ళినప్పుడుగాని, మృతతిథి, అమావాస్య, మహాలయం మొదలైన పితృ ప్రీతి కాలములందుగాని, పితృదేవతల నుద్దేశించి బ్రాహ్మణులకు శ్రద్ధగా, విధిగా, చేయు అర్చన, దానాది క్రియ శ్రాద్ధము అని చెప్పబడును. నృసింహావాజపేయ భాష్యే "శ్రద్ధయా క్రియత ఇతిశ్రాద్ధం" ఆసక్తితో చేయబడు పితృకర్మకి శ్రాద్ధమని పేరు.

శ్రాద్ధ భేదములు

ప్రత్యాబ్దికశ్రాద్ధము, ఏకోద్దిష్టశ్రాద్ధము, సపిండీకరణ శ్రాద్ధము, మహాలయ శ్రాద్ధము, పుష్కర శ్రాద్ధము, నాందీ అభ్యుదయ శ్రాద్ధము మొదలైనవి.

1) ప్రత్యాబ్దిక శ్రాద్ధము :- ప్రతి సంవత్సరము మృత తిథియందు పితృ, పితామహ, ప్రపితామహులను (మాతృ, పితామహి, ప్రపితామహిలను) ఉద్దేశించి విశ్వేదేవపూర్వకముగాను, విష్ణ్వంతముగాను, వసు రుద్రాదిత్య స్వరూపములకు ఆరాధన మొదలైనవి చేయుట ప్రత్యాబ్దిక శ్రాద్ధము, 12 వ రోజు సపిండీకరణము చేసినచో సంవత్సరాంతము వరకు చేయు మాసిక శ్రాద్ధములు కూడ ఈ విధముగానే చేయవలెను.

2) ఏకోద్దిష్ట శ్రాద్ధము :- వ్యక్తి మృతినొందిన దినము మొదలు సపిండీకరణ వరకు జరుగు షోడశ మాసిక

ములు ప్రేతను మాత్రమే వుద్దేశించి చేయునవి గాన ఏకోద్దిష్ట శ్రాద్ధములందురు. వీనియందు పితృ పితామహ ప్రపితామహులు వసురుద్రాదిత్య రూపములు, విశ్వేదేవులు, విష్ణువులకు అర్చనాదులు చేయకూడదు.

3) సపిండీకరణ శ్రాద్ధము :- వ్యక్తి మరణానంతరం ప్రేతత్వ విముక్తి నొంది వసురూపము పొందుటకు చేయు శ్రాద్ధము సపిండీకరణ శ్రాద్ధము. దీనియందు ప్రేత, ప్రేతయొక్క పితృ, పితామహ ప్రపితామహులు (నామరూపములు వినా) కాల కామకులనెడి విశ్వేదేవులు విష్ణువు మొత్తము 7 గురు అర్చింపబడుదురు. ప్రేతపిండమును, ప్రేత పిండస్థానమును కూడ మూడేసి భాగములుచేసి తత్పితృ పితామహ ప్రపితామహ పిండములతోను, స్థానములతో పిండసంయోజనం, స్థానసంయోజనము చేయుదురు. తరువాత చనిపోయిన వ్యక్తి అతని తండ్రితాతల నుద్దేశించి వసురుద్రాదిత్య రూపములుగా నామరూపములతో పిండప్రదానము చేయుదురు. ఇట్టి సపిండీకరణ శ్రాద్ధము ప్రతి వ్యక్తికి చనిపోయిన తరువాత ఒక్కసారి మాత్రమే చేయవలసియున్నది.

4) మహాలయ శ్రాద్ధము, పుష్కర శ్రాద్ధము :- ఈ రెండును ఆయా కాలములందు పితృవర్గమును, మాతృవర్గమును, మాతామహ వర్గమును సపత్నీకము

గను, కారుణ్యమును వుద్దేశించి చేయవలయును. విశ్వే దేవులు విష్ణువు కూడ అర్చింపబడుదురు.

5) నాందీ అభ్యుదయ శ్రాద్ధము :- దీనినే వృద్ధి శ్రాద్ధము అనికూడ అందురు. వివాహాది శుభకార్యములకు ముందుగా పితృవర్గమును, మాతృవర్గమును, మాతా మహావర్గమును వుద్దేశించి, విశ్వేదేవ పూర్వకముగ విష్ణ్వంతముగా చేయుదురు. దీనియందు ప్రాచీనావీతి, పిండప్రదానము, నువ్వుల నుపయోగించుట, నామో చ్చారణము చేయరాదు. ఇది దైవికము మాదిరిగా చేయవలెను.

శ్రాద్ధ ఆవశ్యకతా

శ్లో॥ మాతా పితృ సమందైవం న సదా టువికీర్తితం।
సర్వతీర్థ ఫలం నృాణాం పితృవందన తస్సదా॥

భావము :- ఈ భూమియందు తల్లిదండ్రులకు సమాన మైన దైవములేదు. తల్లిదండ్రులకు నమస్కరించుట వలన సర్వతీర్థములను సేవించిన ఫలితము పొందుదురు.

శ్లో॥ జీవ తో వాక్య కరణాత్ ప్రత్యబ్దం భూరి భోజనాత్।
గయాయాం పిండ దానేన త్రిభిః పుత్రస్య పుత్రతా॥

భావము :- పుత్రుడు తండ్రికి చేయవలసిన ముఖ్య విధులు మూడు. 1. జీవించియుండగా నమ్రతగా మాట్లాడుట 2. చనిపోయిన తరువాత ప్రతి సంవత్సరము ఆబ్దికము పెట్టుట. 3. గయలో పిండప్రదానము చేయుట.

శ్లో॥ పితృయజ్ఞా త్పరోధర్మః పితృయజ్ఞాత్పరం తపః।
పితృయజ్ఞా త్పరం కర్మ న చైవా స్తి హి భూతలే॥

భావము :- పితృ యజ్ఞమునకు మించిన ధర్మముగాని, పితృయజ్ఞమునకు మించిన తపస్సుగాని, పితృయజ్ఞమునకు మించిన పనిగాని ఈ భూలోకమున లేదు.

ప్రత్యాబ్దిక శ్రాద్ధ అకరణే దోషః

ధర్మప్రవృత్తి :-

శ్లో॥ ఆలస్యాద్వా ప్రమాదాద్వా యోమృతాహ మతిక్రమేత్।
శ్వానయోని శతంగత్వా చండాల స్యాత్పునః పునః

భావము :- మృతాహమనగా తల్లిదండ్రులు మొదలైనవారు చనిపోయిన తిథి. ఆ తిథినాడు ప్రతి సంవత్సరము ప్రత్యాబ్దికము పెట్టవలెను. సోమరితనము చేతగాని ప్రమాదము వలనగాని మృతాహమును విడచిన యెడల నూరు పర్యాయములు కుక్కగా జన్మించి తరువాత చండాలుడుగా జన్మించును.

దీక్షితీయే :-

శ్లో॥ పిత్రో ర్మృత తిథిం జ్ఞాత్వా యోన కుర్యా త్తథా ఽఽ బ్దికం।
పాపశ్శై ్రిర్యు మవాప్నోతి పితృహా చోప జాయతే॥
మృతాహం సమతిక్రమ్య భుం క్తేయస్తు నరాధమః।
స బ్రహ్మహా స గురుహా స్తేయీచ గురుతల్పగః॥
స సర్వయతానా దేహీ నరకేషు నిమజ్జతి॥

భావము :- మృతాహ తిథియందు ఆబ్దికము పెట్టని

వారు తండ్రిని చంపిన పాపమును పొందుదురు. ఆబ్దికము పెట్టక తాను భుజించినవాడు. బ్రహ్మహత్య, గురుహత్య, గురుతల్ప పాపములను, బంగారమును దొంగిలించిన పాపమును పొంది నరకమందు సమస్త కష్టములను పొందును. (మృతాహామునకే తద్దినమని నామాంతరము తద్దినమనగా ఆ దినమని పేరు.)

మృతతిథి నిర్ణయం

వైద్యనాథీయే :-

శ్లో॥ యస్మిన్మాసి మృతిః పూర్వం తస్మిన్మాసిచ తద్దినే।
ప్రథమాబ్దిక మారభ్య కుర్యా దా మరణాంతికం॥

భావము :- ఏ మాసమునందు పితరులు మృతిచెందునో ఆ మాసమున ఆ తిథియందు ప్రథమాబ్దికము మొదలు మరణాంతము వరకు తల్లితండ్రులకు ప్రత్యాబ్దిక శ్రాద్ధము పెట్టవలెను.

నారద :-

శ్లో। యస్యాం తిథౌ మృతిః ప్రాప్తా తస్యామేవా బ్దికం భవేత్।
తిథి నక్షత్ర వారాణాం తిథిరేవ బలీయసీ॥

భావము :- తిథి, నక్షత్ర, వారములందు తిథి బలీయమైనది. కావున మృతి చెందిన తిథియందే ప్రతి సంవత్సరము ఆబ్దికము పెట్టవలెను. నక్షత్ర, వారములతో సంబంధములేదు.

చంద్రికాయాం :-

శ్లో॥ మాస పక్ష తిధి స్పృష్టే యో యస్మిన్ మ్రియతే ఒ హని।
ప్రత్యబ్దంతు తధా భూతం క్షయాహం తస్యతం విదుః॥

భావము :- ఏ నెల, పక్షము, తిధియందు మృతి చెందిన ప్రతి సంవత్సరము ఆ నెల, ఆ పక్షము, ఆ తిధి యందు ప్రత్యాబ్దికం పెట్టవలెను. ఆ రోజును క్షయాహమని కూడ అందురు.

సంకల్ప శ్రాద్ధ నిర్వచనము

హేమాద్రౌ :-

శ్లో॥ సంక్రాంతౌ గ్రహణే పాతే యుగమన్వంత రాదిషు।
భరణ్యాం చాపి కుర్వీత శ్రాద్ధం పిండై ర్వినై వతు।
పిందరహితం తు యచ్ఛ్రాద్ధం సంకల్పాఖ్యం ప్రచక్షతే॥

భావము :- సంక్రాంతులు, గ్రహణములు, వ్యతీ పాతలు, యుగాదులు, మన్వంతరములు, భరణీ వీనియందు పిండరహితముగా శ్రాద్ధములు చేయవలెను. పిండరహిత శ్రాద్ధములను సంకల్ప శ్రాద్ధములందురు.

సుధీవిలోచనే :-

శ్లో॥ పాత్రే భోజ్యస్య చాన్నస్య త్యాగః సంకల్ప ఉచ్యతే॥

భావము :- పాత్రయందు అన్నాది భోజ్య పదార్థ ముల నుంచి భోక్తలకు త్యాగము చెప్పుట సంకల్పశ్రాద్ధము అనబడును.

సంకల్ప శ్రాద్ధ సమయములు

సుధీవిలోచనే :-

శ్లో॥ అంగాని పితృయజ్ఞస్య యదాకర్తుం న శక్యతే।
సంకల్ప శ్రాద్ధమేవాసౌ కుర్యాదర్ఘ్యాది వర్జితం॥

భావము :- హోమము, పిండప్రదానము, వికిరము, బ్రాహ్మణభోజనము, దక్షిణాదానము మొదలైనవి పార్వణ శ్రాద్ధమునకు అంగములు. వీనితో కూడిన పార్వణ శ్రాద్ధము చేయుటకు అవకాశము లేనివారు సంకల్ప శ్రాద్ధమును చేయవలెను.

శ్లో॥ అమంత్రశ్చాప్యవేళాయాం ఆ పది బ్రహ్మవిత్తమః।
సంకల్పేన విధానేన కుర్యాచ్ఛ్రాద్ధం న పార్వణం॥

భావము :- పిండ ప్రదాన విధాన మంత్రములు చెప్పువారు అలభ్యమైనప్పుడును, కుతపకాలము కూడ దాటిపోవు సమయమునను, అనారోగ్యము మొదలైన కష్టకాలము లందును, బ్రహ్మజ్ఞానము కోరువారు సంకల్ప విధానముగానైనను శ్రాద్ధము పెట్టవలెను.

సంకల్ప శ్రాద్ధే వర్జనీయాని

శ్లో॥ ఆవాహనా గ్నౌకరణం స్వధానినయనం తథా।
వికిరం పిండదానం చ సంకల్పే పంచ వర్జయేత్॥

భావము :- ఆవాహనము, అగ్నియందు హోమము,

స్వధాశబ్ద ఉచ్చారణముచే యిచ్చు అర్ఘ్యము. వికిరాన్న దానము, పిండప్రదానము, సంకల్ప శ్రాద్ధమున చేయరాదు.

శ్రాద్ధదినే ఉష్ణోదక స్నాన నిషేధః

శ్లో॥ మృతా జన్మని సంక్రాంతా శ్రాద్ధే పర్వణి కోవిదః॥
అస్పృశ్య స్పర్శనే చైవ నస్నాయా దుష్ణవారిణా॥

భావము :- మృతా శౌచశుద్ధియందును, జననా శౌచ శుద్ధియందును, సంక్రాంతులయందు శ్రాద్ధదినమున, పూర్ణిమ అమావాస్యలందు, చండాలాది స్పర్శయందును, వేడినీటి స్నానము యోగ్యముకాదు.

శ్రాద్ధే దర్భ సంఖ్యా

శ్లో॥ దైవకార్యం ద్వి దర్భాభ్యాం పితృకార్యం త్రిదర్భకైః॥
ఏకేన ప్రేతకార్యాణి దర్భసంఖ్యా విధీయతే॥

భావము :- ధారణ పవిత్రములు, ఉత్పూత పవిత్ర ములు, అర్చనకు వినియోగించు దర్భలు, దైవకార్యములందు రెండు, ప్రత్యాబ్దికాది శ్రాద్ధములందు పితృతర్పనయందు మూడు. సపిండీకరణలోపు ప్రేత కార్యములందు ఒకటి దర్భ లతో వినియోగించవలెను.

శ్రాద్ధే పవిత్రాణి

దీక్షితీయే :-

శ్లో॥ త్రీణిశ్రాద్ధే పవిత్రాణి దౌహిత్రః కుతపస్తిలా॥
త్రీణి చాత్ర ప్రశంసంతి శౌచ మక్రోధ మత్వరాం॥

దివస స్యాష్టమే భాగే యదామందాయతే రవిః।
సకాలః కుతపోనామ పితౄణాం దత్తమక్షయం॥

భావము :- శ్రాద్ధ కర్మలయందు దౌహిత్రుడనగా కూతురు బిడ్డను భోక్తగా నుంచుట, కుతపకాలము, నువ్వులు చాలా పవిత్రమైనవి. శుచిగాను, కోపము లేకుండగను, త్వర పడక ప్రశాంతముగను శ్రాద్ధములు చేయవలెను. పగటి భాగమును పదిహేను భాగములు చేసిన అందు ఎనిమిదవ భాగము కుతపకాల మనబడును. అనగా సుమారు మధ్యాహ్నం 12 గం. నుండి 1 గం. వరకుగల మధ్యకాలము ఆ సమయమునందు పితృదేవతలకు చేయు అర్చనాదికముల వలన అక్షయ ఫలము లభించును.

శబ్దాదిషు విభక్తి నిర్ణయం

చంద్రికాయాం :-

శ్లో॥ సంకల్పాసన యోష్షష్టి ద్వితీయా ఒ వాహనే మతా।
అన్నదానే చతుర్థీ స్యాత్ శేషాః సంబుద్ధయ స్మృతాః॥

భావము :- సంకల్పమునందును, ఆసన ఉపచారమునందును షష్ఠి విభక్తి (పితుః) ఆవాహన యందు ద్వితీయా విభక్తి (పితరం) అన్నదానమనగా త్యక్తమునందు చతుర్థీ విభక్తి (పిత్రే) ఉపయోగించవలెను.

నిర్ణయసింధౌ :-

శ్లో॥ సంబంధం ప్రథమం బ్రూయాత్ గోత్ర నామతద్రైవచ।
పశ్చాద్రూపం విజానీయా త్క్రమ ఏషస్సనాతనః॥

భావము :- పితుః, గోత్రస్య, శర్మణః, వసురూపస్య ఈ క్రమముగా అర్చనాది కార్యక్రమములు చేయవలెను. కొందరు ముందుగా గోత్రమును నామమును చెప్పి తరువాత సంబంధము చెప్పుచున్నారు. ఇది శాస్త్ర విరుద్ధము.

శ్లో॥ సకారేణతు వక్తవ్యం గోత్రం సర్వత్ర ధీమతా।
సకారః కుతపోజ్ఞేయః తస్మాద్యత్నేన తం వదేత్॥

భావము :- గోత్రముచ్చరించు సమయమందు సకారము ముందుగా నుచ్చరించవలెను. సకార శబ్దము సూర్యునితో సమానమైనది. కావున తప్పక ఉచ్చరించవలెను.

గోవిందస్మరణే ఫలం

సుధీవిలోచనే :-

శ్లో॥ యథాకథం చిద్గోవిందే కీర్తితే వా శ్రుతేపివా।
పాపినో పి విశుద్ధా స్యుః శుద్ధా మోక్షమవాప్నుయుః॥

భావము :- గోవిందశబ్దమును స్మరించుటచేతను వినుటచేతను పాపులైనను పరిశుద్ధులగుదురు. పరిశుద్ధులు మోక్షమును పొందుదురు. కావున సంకల్పమునందు శ్రీ గోవింద గోవింద గోవింద అని చెప్పవలెను.

శ్లో॥ గోవిందేతి సదాస్నానం గోవిందేతి సదాజపం।
గోవిందేతి సదాధ్యానం సదాగోవింద కీర్తనం॥

భావము :- స్నానకాలమందును, జపకాలమందును, ధ్యానకాలమందును, ఎల్లప్పుడును గోవింద కీర్తనం చేయవలెను.

శ్లో॥ మంత్రమధ్యే క్రియామధ్యే విష్ణోః స్మరణ పూర్వకం।
యత్కించి త్క్రియతే కర్మ తత్కర్మ సఫలం భవేత్॥

భావము :- మంత్రోచ్చారణ సమయమందు, క్రియాచరణ సమయమునందు హరిస్మరణతో చేయబడిన కొద్ది కార్యమైనను ఉద్దేశించిన ఫలితము చేకూరును.

పరిషదావశ్యకతా

స్మృతిముక్తాఫలే :-

శ్లో॥ కుర్వీత సర్వకర్మాణి బ్రాహ్మణానా మనుజ్ఞయా।
బ్రాహ్మణైరభ్యనుజ్ఞానా దోషో నశ్యత్య సంశయః
స్నాత్వా స్వశక్త్యా ద్రవిణం దత్త్వా సభ్యాన్ ప్రదక్షిణం।
పరీత్య తైరనుజ్ఞాతః కుర్యాత్సం కల్ప మాదితః॥

భావము :- అన్ని కర్మలు శాస్త్రజ్ఞులైన బ్రాహ్మణుల అనుజ్ఞ తీసుకుని చేయవలెను. అట్టి బ్రాహ్మణుల అనుజ్ఞ వలన దోషములు రావు. ఉన్నవి నశించును. అందువలన స్నానానంతరము బ్రాహ్మణులకు దక్షిణాదుల సమర్పించి వారికి ప్రదక్షిణములు చేసి సంకల్పారంభము చేయవలెను.

శ్రాద్ధే విశ్వేదేవస్థానావశ్యకతా

స్మృతిముక్తాఫలే :-

శ్లో॥ పిశాచా రాక్షసా యక్షా భూతా నానా విధా స్తథా।
విప్రలుంపంతి సహసా శ్రాద్ధమారక్ష వర్జితం॥
తత్పాలనాయ విహితా విశ్వేదేవాః స్వయం భువా।

మహలయే చాబ్దికే చ సాంపిద్యే మానికే తధా॥
వ్యర్థం భవతి తచ్ఛ్రాద్ధం విశ్వేదేవ వినాకృతం॥

భావము :- రక్షణలేని శ్రాద్ధములను అనేక విధము లైన పిశాచములు, రాక్షసులు, యక్షులు, భూతములు, విఘ్నములు చేయుదురు. అందువలన వాటినుండి శ్రాద్ధములను రక్షించుటకై బ్రహ్మదేవునిచే విశ్వేదేవతలు ఏర్పాటు చేయబడిరి. మహాలయ శ్రాద్ధము, ప్రత్యాబ్దిక శ్రాద్ధము, సపిండీకరణ శ్రాద్ధము, మాసిశ్రాద్ధములు మొదలైన శ్రాద్ధ కర్మలన్నియు విశ్వేదేవతలను విడచి ఆచరించిన వ్యర్థమగును. గాన విశ్వేదేవులను తప్పక ఆరాధించవలెను.

శ్రాద్ధే విష్ణుస్థాన ప్రాశస్త్యం

దీక్షితీయే :-

శ్లో॥ యే విప్రా లోభమోహాచ్చ విష్ణుం శ్రాద్ధే వినాకృతం।
త్రయస్తే నరకం యాంతి దాతా భోక్తా తధా పితా॥

భావము :- పిసినికొట్టుతనము చేతగాని, అజ్ఞానముచే గాని శ్రాద్ధమునందు విష్ణువును విడచి, విశ్వేదేవులకు పితృదేవతలకు మాత్రమే ఉద్దేశించి చేసినచో కర్త, భోక్త, పితృదేవతలు కూడ నరకమును పొందుదురు.

స్మృతిముక్తాఫలే :-

శ్లో॥ మహాలయే చాబ్దికే చ సాపింద్యే మాసికే తధా।
వ్యర్థం భవతి తచ్ఛ్రాద్ధం వాసుదేవ వినాకృతం॥

భావము :- మహాలయము, ఆబ్దికము, సాపింద్యము,

మాసికము మొదలైన శ్రాద్ధములు విష్ణువు లేకుండ చేసినచో సత్ఫలితము కలుగచేయవు. వ్యర్థమగును.

మనుః :-

శ్లో॥ దేవాద్యం తం తదీహేత పిత్రాద్యంతం నతద్భవేత్।
పిత్రాద్యంతం త్వీహమానః క్షిప్రం నశ్యతి సాన్వయః॥

భావము :- శ్రాద్ధకర్మలయందు ముందుగా దేవతా పూజనము. చివరకు దేవతా పూజనము చేయవలెను. అనగా విశ్వేదేవ, పితృ, విష్ణుదేవతలను క్రమముగా పూజించవల యునేగాని పితరలును మొదటను, చివరను ఆరాధింపరాదు. అట్లు పూజించినచో వంశముతో కూడ నశించును.

సగోత్రులకు వరణ విషయం

దీక్షితీయే :-

శ్లో॥ సమానంచ సగోత్రంచ విదురం బ్రహ్మచారిణం।
దేవార్థం వరయే ద్విప్రం పిత్రర్థం వరయేన్నతు॥

భావము :- ఇంటిపేరు ఒకటిగాయుండి గోత్రము మారినవారుగాని, గోత్రము ఒకటిగాయుండి ఇంటిపేరు మారినవారుగాని శ్రాద్ధములందు భోక్తలుగా నియమించవలసినచో విశ్వే దేవస్థానమునగాని, విష్ణుస్థానమునగాని ఏర్పాటు చేయవలెను. పితృస్థానమున ఏర్పాటు చేయరాదు. (ఉదా :- ఇంటిపేరు ఒకటిగాయుండి గోత్రము మారినవారు వేదాంతం ఇంటిపేరు కల్గినవారిలో ఆత్రేయ గోత్రమువారు, భారద్వాజ

గోత్రమువారు, గౌతమ గోత్రము కలవారు కూడ యున్నారు. అలాగే భారద్వాజ గోత్రమువారు పరాశరం, నారాయణం, వేదాంతం ఇంటిపేర్లు కలిగియున్నారు. ఇటువంటివారికి పై విషయం వర్తించును.) సమానం అనగా సమానోదకులని అనగా 8 తరములనుండి 14 తరముల లోపువారును, సగోత్రులనగా 15 తరములనుండి 21 తరముల వరకును యున్నవారు. వీరిలో ఎవరినైనా భోక్తలను నియమించవలసిన పై విషయము వర్తించునని కొందరి అభిప్రాయము. ఇది శాస్త్రసమ్మతముకాదు.

నిమంత్రిత బ్రాహ్మణ నిరాకరణే దోషః

నారాయణస్మృతౌ :-

శ్లో॥ ఆమంత్రి తస్తు యచ్ఛ్రాద్ధే కుర్వీతా న్య స్య తు క్షణం।
సంవత్సర కృతం పుణ్యం తస్య నశ్యతి దుర్మతేః॥

భావము :- శ్రాద్ధమునందు భోక్తగా వరణ జరిగిన తరువాత భోక్తగా విరమించుకొని మరియొకచోట భోక్తగా వెళ్ళినచో అట్టి దుర్మార్గునకు సంవత్సర పుణ్యము నశించును. కావున వరణ జరిగిన తరువాత భోక్తవ్యము మార్చకూడదు.

పాదప్రక్షాళన మండల విషయం

స్మృత్యర్థసారే :-

శ్లో॥ ప్రాదేశమాత్రం దేవానాం మండలం చతురశ్రకం।
వితస్తిమాత్రం పిత్ర్యర్థం దక్షిణే వర్తులం భవేత్॥

భావము :- బొటనవ్రేలిని చూపుడువ్రేలిని చాచిపట్టిన కొలతను ప్రాదేశమందురు. విశ్వేదేవ, విష్ణువులకు ఉత్తర భాగముగ ప్రాదేశమాత్రము చతురస్రముగా మండలముచేయవలెను. వితస్తి అనగా జానెడు కొలత. పితృదేవతలకు దక్షిణ భాగమున జానెడు పరిమాణముగా గుండ్రముగా మండలము చేయవలెను.

మండలార్చన విషయం

శంభుః :-

శ్లో॥ ఉత్తరే ఒక్షత సంయుక్తాన్ పూర్వాగ్రాన్ విన్యసేత్కుశాన్।
దక్షిణే దక్షిణాగ్రాంస్తు సతిలాన్ విన్యసేద్ద్విజః॥

భావము :- చతురస్రముగా ఉత్తర భాగమున చేసిన మండలమునందు బియ్యము కుశలు తూర్పు అగ్రములుగను, గుండ్రముగా దక్షిణభాగమున చేసిన మండలమునందు నువ్వులు, దర్భలు దక్షిణాగ్రముగను యుంచవలెను.

స్వాగతవిధిః

వేంకటసోమయాజీయే

శ్లో॥ మండలాత్పశ్చిమేభాగే స్వాగతం కారయేద్ద్విజః।
తత్రైవవిసృజేత్పాద్యం క్షాళనం మండలోపరి॥

భావము :- మండలమునకు పశ్చిమ భాగమున

స్వాగతమును పాద్యమును ఇచ్చి, మండలముమీద పాద ప్రక్షాళన చేయవలెను.

పాదప్రక్షాళనే ముఖనిర్ణయం

వ్యాసః :-

శ్లో॥ అక్షతాభిస్సపుష్పాభిర్దర్భాగ్రై రద్భిరేవచ।
విప్రాణాం క్షాళయేద్పాదాన్ దైవేచైవ పురోముఖాన్॥
తిలైర్దర్భైః తథాపుష్పైః అద్భిర్గంధాది మిశ్రితైః।
పితౄణాం క్షాళయేత్పాదాన్ తదాదఙ్ముఖాన్ శుచిః

వేంకటసోమయాజీయే :-

శ్లో॥ అప్రవాహోదకస్నానం విప్రపాదావసేచనం।
గాయత్ర్యాజపమర్ఘ్యంచ హ్యాదిత్యాభిముఖంచరేత్॥
ఇతివచనాత్ దేవపిత్రోరుభయోరపి పాదప్రక్షాళమాదిత్యాభిము
ఖఃకుర్యాత్।

భావము :- అక్షతలు,పుష్పములు,దర్భలు, వీనితో కలసిన నీటితోవిశ్వేదేవులను,విష్ణువును తూర్పుముఖముగాకూర్చుండ బెట్టి పాదప్రక్షాళన చేయవలెను. నువ్వులు, పుష్పములు, దర్భ, గంధములచే కలసిన నీటితో పితృదేవతలకు ఉత్తర ముఖముగా కూర్చుండబెట్టి పాదప్రక్షాళన చేయవలెను. ప్రవాహము లేని చెరువులు, నూతులు, పంపులు మొదలైన వాటివద్ద చేయు స్నానము, బ్రాహ్మణ పాదప్రక్షాళనచేయుట, గాయత్రీ జపము, అర్ఘ్యప్రదానము సూర్యాభిముఖముగా

యుండి చేయవలెను. కావున యజమాని పడమరవైపు ముఖముగా యుండి చేయుట శ్రేయస్కరము.

పాదప్రక్షాళనే ధారణ పవిత్ర నిషేధః

స్మృతిముక్తాఫలే :-

శ్లో॥ సపవిత్రేణ హస్తేన విప్రపాదావసేచనాత్।
యథా వజ్రహతో వృతః తథైవ పితృదేవతాః॥

భావము :- పవిత్రములను ధరించి భోక్తలకు పాద ప్రక్షాళనచేయరాదు చేసినచో వృత్రాసురుడు వజ్రాయుధముచే మరణించినట్లు పితృ దేవతలు హానిపొందుదురు.

ఆజ్యలేపనావశ్యకతా

కొందరు పాదప్రక్షాళనానంతరం బొటనవ్రేళ్ళకు నేతిని లేపనము చేయుచున్నారు. కొందరు నిషేధము చెప్పుచున్నారు. శాస్త్రమును పరిశీలించగా నేతితో గోమయమును కూడ కలిపి లేపనము చేయవలెనని యున్నది. ఆ విధముగా ఎవరును చేయుటలేదు.

స్మృతిముక్తాఫలే :-

శ్లో॥ గోశకృత్సర్పిషాయుక్తం పాదయోర్లేపయేద్ద్విజః।
పితరస్తస్య కల్పాంతం అమృతేనాభిషేచితాః॥

భావము :- గోమయము నేతితో కలిపి పాదములకు లేపనము చేసినచో పితృదేవతలను అమృతముతో కల్పాంత

కాలము అభిషేచనము చేసిన ఫలితము పొందుదురు. ఈ విషయము ఆపస్తంబీయులు తప్పక ఆచరించుదురు. అన్య శాఖీయులు మాత్రము నిషేధము చెప్పుచున్నారు.

దీక్షితీయే :-

శ్లో॥ గోశకృద్దీయతే సర్పిర్లేపయిత్వా ద్విజాదమః।
పితరస్తస్య కల్పాంతం కాలసూత్రేపతంతిచ॥
ఆజ్యం గోమయ సంయుక్తం పాదయోర్లేపయేద్ద్విజః।
ఆపస్తంబేన కర్తవ్యం వర్జయే దన్య సూత్రిణః

భావము:- నేతితో కూడిన గోమయమును పాదములకు లేపనము చేసినచో కాల సూత్ర నరకమున పితరులు కల్పాంతము వరకు పతనమగుదురు. కావున ఆపస్తంబులు మాత్రము ఆచరించవలెను. ఆపస్తంబేతరులు ఈ క్రియ చేయరాదు.

వేంకట సోమయాజీయం :-

శ్లో॥ పాదప్రక్షాళనం శ్రాద్దే పరం గుల్ఫద్వయాద్యది।
కుర్వీత రోమ సంస్పర్శాత్తత్తోయం రుధిరం భవేత్॥

భావము :- పాదప్రక్షాళన సమయమునందు చీలమండలకు పైన యుండు రోమములకు స్పృశించిన యెడల ఆ తీర్థము రక్తముతో సమానమగును. కాన వెంట్రుకలకు తగలరాదు.

శ్లో॥ పాదక్షాళన కాలేతు కర్తా భోక్తా ద్విజోత్తమః
సుఖాసీనో భవేచ్ఛ్రాద్ధే త్వన్యథా నరకం వ్రజేత్॥

భావము :- పాదప్రక్షాళన సమయమందు కర్తయు, భోక్తయు ఇరువురును కూర్చుండియే చేయవలెను. నిలబడి చేసినచో నరకమును పొందుదురు.

పాదప్రక్షాళనానంతరం ఆచమన నిర్ణయం

కొందరు పాదప్రక్షాళన చేయగానే భోక్తలకు ఆచమనము కూడ ఇచ్చి పాదప్రక్షాళన ప్రదేశము నుండి పంపుచున్నారు. విశ్వేదేవులకు, పితరులకు, విష్ణువునకు కూడ పాదప్రక్షాళన, ఆచమనములు ఇచ్చిన తరువాత కర్త పాదప్రక్షాళన చేసికొని ఆచమనము చేయుచున్నాడు. కాని శాస్త్రమునందు భోక్తలకు పాదప్రక్షాళనానంతరం కర్తకూడ పాదప్రక్షాళన ఆచమనముచేసి తరువాత భోక్తలకు ఆచమనము ఇవ్వవలెనని చెప్పబడినది. దీనికి వ్యతిరేకముగా చేసిన దోషము కూడ చెప్పబడినది.

స్మృతిముక్తాఫలే :-

శ్లో॥ కర్తురాచమనాత్పూర్వం భోక్తు రాచమనం యది।
శునో మూత్ర సమంతోయం ఇత్యేవం మనురబ్రవీత్॥

భావము :- కర్త ఆచమనము చేయక పూర్వము భోక్తలు ఆచమనము చేసినచో కుక్క మూత్రముతో సమానమని అనగా సత్ఫలితములేక దుష్ఫలితము కలుగచేయునని మనువు చెప్పెను.

దేవతానాం పీఠనిర్ణయం

శ్లో॥ విశ్వేదేవౌ ప్రాఙ్ముఖౌచ పితరస్తు ఉదఙ్ముఖాః।
పశ్చిమాభిముఖం విష్ణుం వాసయిత్వా సమర్చయేత్॥

ఈ శ్లోకమును ఆధారముగా తీసుకొని కొందరు విశ్వేదేవులను తూర్పు ముఖముగాను, పితరులను ఉత్తరముఖముగాను, విష్ణువును పడమర ముఖముగాను కూర్చుండపెట్టి అర్చించుచున్నారు.

శ్రీవైఖాన సకల్పసూత్రమున మాత్రము.

"పత్యఙ్ముఖాన్ విశ్వేదేవాన్ ఉదగంతం పుష్పాద్యైః॥
పితౄన్ ఉదఙ్ముఖాన్ ప్రాగంతం గంధాద్యైః పూజయతి॥"

అని యున్నందున వైఖానసులందరు శ్రాద్ధకర్మలందు విశ్వేదేవులను పశ్చిమాభిముఖముగా దక్షిణమునుండి ఉత్తరాంతముగను పితృదేవతలను ఉత్తరముఖముగా పడమరనుండి తూర్పు అంతముగాను విష్ణువను తూర్పు ముఖముగను కూర్చుండబెట్టి అర్చన చేయవలెను.

అర్చనావివరణము

శ్రీవైఖాన సకల్ప సూత్రమున "వస్త్రైః ద్వైరలంకృత్య" అని యున్నందున విశ్వేదేవులకు, పితరులకు, విష్ణువునకు కూడ ముందుగా వస్త్రములను సమర్పించవలెను. విశ్వేదేవులకు "పుష్పాద్యైః" అనియు, పితృదేవతలకు "గంధాద్యైః" అనియు శ్రీసూత్రమున చెప్పబడి యుండుటచే విశ్వే

దేవతలకు "యువాసు వాసా" మంత్రముచే వస్త్రమును "ఆయనేతి" మంత్రముచే పుష్పములను, "అర్చతప్రార్చత" మంత్రముచే అక్షతలను "గంధద్వారాం" మంత్రముచే గంధమును "ధూరసీతి" మంత్రముచే ధూపమును "ఉద్దీప్యస్వ" మంత్రముచే దీపమును సమర్పించవలెను. పితృదేవతలకు, వస్త్ర, గంధ, తిల, పుష్ప, ధూప, దీపములను, విష్ణువునకు వస్త్ర, పుష్ప, అక్షత, గంధ, ధూప, దీపములను ఆయా మంత్రములచే సమర్పించవలెను.

హేమాద్రౌ :-

శ్లో॥ దేవార్చా దక్షిణాదిః స్యాత్పాద జాన్వంసమూర్ధసు।
శిరోంస జాను పాదేషు వామాంగాదిషు పైతృకే॥

భావము :- విశ్వేదేవులకు విష్ణువున అర్చించునప్పుడు పాదముల నుండి శిరస్సువరకు దక్షిణాది భాగమున, పితరులను అర్చించునప్పుడు శిరస్సునుండి పాదముల వరకు వామభాగమునను భోక్తలకు అర్చన చేయవలెను.

పిత్రర్చనయందు తులసీప్రాముఖ్యం

సాయణీయే :-

శ్లో॥ తులసీ శతపత్రంచ భృంగరాజం తథైవచ।
మరుకం మల్లికా చైవ పితౄణా మక్షయం భవేత్॥

భావము :- శ్రాద్ధకర్మలయందు తులసీ, తామర పువ్వులు, గుంటగలగర, మరువం, మల్లెపూవులు వీనితో

పితృదేవతలను అర్చన చేసినచో అక్షయ ఫలితము పొందుదురు.

సంగ్రహే :-

శ్లో॥ తులసీ శ్రాద్ధకాలేతు యదా శిరసి ధారితా।
తదా భోక్తా పితా తస్య విష్ణులోకే మహీయతే॥

భావము :- శ్రాద్ధకాలమున తులసితో అర్చన చేసినచో భోక్తలు పితరులు, కర్త, మోక్షమును పొందుదురు.

భోజనస్థానే మండలావశ్యకతా

అత్రి :-

శ్లో॥ యాతుధానాః పిశాచాశ్చ క్రూరాశ్చైవతు రాక్షసాః॥
హరంతి రసమన్నస్య మండలేన వివర్జితే॥

భావము :- గోమయముతోగాని పసుపుతో గాని భోజన స్థానమున మండలము చేయవలెను. మండలము చేయక భోజనము చేసినచో ఆహారపదార్థమునందలి సారమును, రాక్షసులును, పిశాచములు, క్రూరులు మొదలైనవారు గ్రహింతురు. కావున మండలము చేయవలెను.

బ్రహ్మాండపురాణే :-

శ్లో॥ బ్రహ్మవిష్ణుశ్చ రుద్రశ్చ శ్రీఃహుతాశన ఏవచ।
మండలా న్యాపయుంజంతి తస్మాత్కుర్వీత మండలం॥

భావము :- బ్రహ్మ, విష్ణువు, శివుడు, లక్ష్మి, అగ్నిహోత్రుడు మొదలైన దేవతలందరు మండల ప్రదేశమునందే

భోజనాదులు చేయుదురు. కావున మండలము తప్పక చేయ వలయును.

బర్హిషాస్తరణావశ్యకతా

స్మృతిముక్తాఫలే :-

శ్లో॥ కేశ భస్మతుషాంగార కంటకాస్థి సమాకులం।
భవే న్మహీతలం యస్మాద్బర్హిషా స్తరణం తతః॥

భావము :- వెంట్రుకలు, బూడిద, ఊక, బొగ్గులు, (నిప్పు) ముళ్ళు, ఎముకలు మొదలైనవి భూమిలో కలియును. అందువలన ఆ దోష నివృత్తికై దర్భలు పరచుట మంచిది. కాని సమంత్రకముగా మండలము చేసి భూమిని శుద్ధిపరచిన తరువాత దర్భలు పరుచనవసరములేదు. ఐనను ఈ శ్లోకము పిండప్రదానమునందు చెప్పబడినదిగాన ఇచ్చట అను సంధేయము కాదు.

భోజనపాత్ర వివరణం

తాత్పర్య చింతామణౌ :-

శ్లో॥ కదళీ మధుకం చైవ పలాశం పారిభద్రకం।
కుటజం బ్రహ్మ పత్రంచ పితౄణాం దత్తమక్షయం॥

భావము :- అరటి, ఇప్ప, మోదుగ, దేవదారు (కొండ మల్లె) కొడిశపాల, వీని పాత్రలయందు భోజనము పెట్టిన పితృదేవతలకు అక్షయ ఫలము కలుగును.

వైద్యనాథీయే :-

శ్లో॥ సదండం కదళీపత్రం వామ భాగాగ్రమాయతం।
అగ్రంచే దన్య దిగ్భాగే నిరాశాః పితరో గతాః॥
నిర్దండంచ నిరగ్రంచ పశు చర్మ సమం స్మృతం।
తస్మా దగ్రంచ దండంచ శ్రాద్ధేతు ననికృంతయేత్॥

భావము :- అరటి ఆకు శ్రాద్ధకాలమున చాల శ్రేష్ఠము. ఆకు అడుగు భాగమునందలి ఈనెతోను, అగ్రముతోను యుండి భోక్తకు ఎడమచేతి వైపునకు అగ్రముండునట్లు వుంచవలెను. ఆకు నిలువుగాగాని కుడిచేతి వైపునకు అగ్రముండునట్లు గాని వేయరాదు. ఆ విధముగా వేసినచో పితృదేవతలు నిరుత్సాహవంతులై వెడలిపోవుదురు. అగ్రము దండము లేని ఆకులు పశువుల చర్మముతో సమానము కావున శ్రాద్ధ క్రియలందు అగ్రము దండములతో కూడిన ఆకులనే వాడవలెను. కొందరు శ్రాద్ధములందు అరటి ఉపయోగించ కూడదని దుష్ప్రచారము చేయుచున్నారు. ఆరోగ్యమునకు కూడ అరటి ఆకు చాల శ్రేష్ఠము. ఉబ్బసము, జ్వరము, దగ్గు మొదలైన వ్యాధులు అరటి ఆకులో భోజనము వలన ఉపశమించును. ఈ విషయము. "కాస శ్వాస జ్వరహరం కదళీ పత్రభోజనం" అని శుశ్రుత ఆయుర్వేద గ్రంథమున యున్నది.

ఉపపాత్రావశ్యకతా

క్రియాధికారే :-

శ్లో॥ రంభాపత్రం పలాశం వాఽప్యనింద్యం పత్ర భాజనం।
శుద్ధాన్నం తత్ర నిక్షిప్య సూపశాకాది వర్జితం॥
సూపాది వ్యంజనం భక్ష్యం అన్యపాత్రే వినిక్షిపేత్।
వ్యంజనైః సముపస్కృత్య అన్నమద్యాదతః పరం॥
సూపాది వ్యంజనైర్యుక్తం అన్నం యః పరిషించతి।
మోహాదజ్ఞానతో వాపి తమా హుర్బ్రహ్మఘాతుకం॥

భావము :- అరటి, మోదుగ మొదలైన యోగ్యమైన పాత్రలయందు శుద్ధాన్నమును వుంచి, కూరలు, పప్పు, పిండి వంటలు మొదలైన ఉప్పు కలసిన పదార్థములను వేరే పాత్ర యందుంచవలెను. కూరలు మొదలైన వానితో కూడిన అన్నమును పరిషేచన చేయరాదు. అజ్ఞానముచేత గాని మూర్ఖత్వముచేగాని చేసినచో బ్రహ్మహత్యా పాతకము పొందుదురు.

పాత్రేషు భక్ష్యభోజ్యవిన్యాసక్రమం

వైద్యనాథీయే :-

శ్లో॥ అన్నంచ పాయసం భక్ష్యం వ్యంజనాని యథాక్రమం।
సూపమంతే ప్రదాతవ్యం సర్వంస్యాద్దేవ పూర్వకం॥
శాకాదీన్ దక్షిణే భాగే ఉపదంశాని వామతః॥
సూపంచ పాయసం చాజ్యం దద్యాద్భోక్తుశ్చదక్షిణే।
తైలపక్వం తథావామే శేషేష్వనియమః స్మృతః॥

భావము :- వరుసగా అన్నము, పాయసము, పిండి వంటలు, కూరలు వడ్డించిన తరువాత చివరకు పప్పు వడ్డించవలెను. ముందు విశ్వేదేవులకు, తరువాత పితరులకు, తరువాత విష్ణువునకు వడ్డించవలెను. ఉపపాత్రయందు భోక్తకు కుడి చేతివైపున పప్పు, పాయసము, నెయ్యి, కూరలు వడ్డించవలెను. ఎడమచేతివైపున పచ్చళ్ళు, నూనెతో చేసిన పదార్థములు వుంచవలెను. మిగిలిన వానికి నియమము లేదు.

భగవన్నివేదిత పదార్థస్యైవ శ్రాద్ధయోగ్యత్వం

శృతౌ :- విష్ణునా తమశ్నంతి, విష్ణునా పీతం పిబంతి।
విష్ణునా ఘ్రాతం జిఘ్నంతి, విష్ణునా రసితం రసయంతి।
తస్మాద్విద్వాంసో విష్ణూప హృతం భక్షయేయుః॥

భావము :- దేవతలు పితరులు తిను పదార్థములను విష్ణువుతో కలసి భుజించెదరు. పానీయములను విష్ణువుతో కలసి త్రాగుదురు. వాసన చూచు వస్తువులను విష్ణువుతో కలసి వాసన చూచెదరు. రుచి గల వస్తువులను ఆయనతో అనుభవింతురు. అందువలన విజ్ఞులు దేవతా శ్రేష్ఠుడైన విష్ణువునకు నివేదన చేయబడిన పదార్థములను మాత్రమే నిత్యభోజన శ్రాద్ధాదులయందు కూడ భుజింపవలెను.

దీక్షితీయే :-

శ్లో॥ చాంద్రాయణ సహస్రం తు యశ్చరేతా యశోదనం।
విష్ణోర్నివేద్యం యో భుంక్తే తుల్యం తదుభయోః ఫలం॥

అశ్వమేధ సహస్రస్య వాజపేయ శతస్యచ।
తత్ఫలం సమవాప్నోతి సవిష్ణోః పదమాప్నుయాత్॥

భావము :- విష్ణువునకు నివేదన చేసిన పదార్థములను భుజించినవారు వెయ్యి చాంద్రాయణ వ్రతములు చేసి పవిత్రత పొందిన ఫలమును, వేయి అశ్వమేధయజ్ఞములు, వేయి వాజపేయ యజ్ఞములు చేసిన ఫలితమును పొంది వైకుంఠమున సాయుజ్య మోక్షమును పొందుదురు.

శ్లో॥ స్వల్పై రప్యన్న పానాద్యైః పాదోదక విమిశ్రితైః।
భుక్తైర్భగవతా పూర్వం తోషయే త్పితౄత్పృప్తయే॥

భావము :- భగవంతునికి వినియోగముచేసిన తీర్థము ప్రసాదములుకొంచెమైనను పితృదేవతలకు తృప్తికలిగించును కావున భగవంతునికి నివేదన చేసిన పదార్థములను తీర్థమును తప్పక పిత్రర్చనయందు కూడ వినియోగించవలెను.

అన్నదానే అంగుష్ఠగ్రహణావశ్యకతా

స్మృతిముక్తాఫలే :-

శ్లో॥ అంగుష్ఠమాత్రో భగవాన్ విష్ణుః పర్యటతేమహీం।
రాక్షసానాం వధార్థాయ బలవాన్ ప్రహరిష్యతి॥
తస్మాచ్ఛ్రాద్ధేషు సర్వేషు హ్యంగుష్ఠ గ్రహణంస్మృతం।
విష్ణోహవ్యంచ కవ్యంచ బ్రూయాద్రక్షేతి చక్రమాత్॥

భావము :- భగవంతుడైన విష్ణువు రాక్షస వధార్థము భూమండలమున అంగుష్ఠమాత్ర రూపముగా పర్యటించి వారిని

సంహరించుచుండును. అందువలన సర్వవిధములైన శ్రాద్ధము లందు బొటనవ్రేలితో స్పృశించి విష్ణోహవ్యం రక్షస్వఅని విశ్వే దేవులకును విష్ణుస్థానమునందును, విష్ణో కవ్యంరక్షస్వ అని పితృదేవతలకును త్యక్తమునందు చెప్పవలెను.

త్యక్త వివరణం

గృహ్యేః- దీక్షితీయే :-

శ్లో॥ గాయత్ర్యా ప్రోక్ష్య పాత్రాణి దర్భైః పూర్వం పరిస్తరేత్।
పరిషించేద్దేవ సవితః ప్రసువేతి సమంత్రకం॥

శ్లో॥ దత్వాన్నం పృథివీ పాత్రమితి పాత్రాభిమంత్రణం।
కృత్వేదం విష్ణురిత్యన్నే ద్విజాంగుష్ఠం నివేశయేత్॥

శ్లో॥ విష్ణోహవ్యం రక్షస్వేత్యుక్త్వా నామపురస్సరం।
నిర్దిశ్యహవ్యం కవ్యమితి దద్యాదేవం సముచ్చరేత్॥
ఇత్యారభ్య గయాయాం శ్రీవిష్ణు పాదేదత్తం
ఇత్యుక్త్వా సంత్యజే దన్నం సతిలాక్షత వారిభిః॥
గయాయాం విష్ణుపాదేచ దత్తమస్త్వితి బాహవై।
"యేచేహేతి" చ "యేదేవా" జపిత్వా చోత్తరాన్ జపేత్॥
అమూర్తీనాం సమూర్తీనాం పితౄణాం దీప్త తేజసాం।
నమస్యామి సదాతేషాం ధ్యానినాం యోగచక్షుషాం॥

భావము :- ముందుగా కూర్చతో భోజన పాత్రను గాయత్రీ మంత్రముచే (అనగా "తత్సవితుర్వరేణ్యం భర్గో దేవస్యధీమహి ధియోయోనః ప్రచోదయాత్") ప్రోక్షణ చేసి, దేవసవితః ప్రసువ అని దేవతలకు కుడివైపు నారంభించి

ప్రదక్షిణముగాను, పితరులకు ఎడమవైపున ఆరంభించి అప్రదక్షిణముగాను యజమానియే పరిషేచన చేయవలెను. తరువాత కర్తా భోక్తా ఇరువురు కూడ రెండు చేతులతో భోజన పాత్రను స్పృశించుచు, "పృథివీతేపాత్రం" అను మంత్ర మునుచ్చరించవలెను. భోక్త యొక్క కుడిచేతిని గ్రహించి బొటన వ్రేలితో అన్నాది భోజ్య పదార్థములను "ఇదంవిష్ణుః" అను మంత్రముచే స్పృశింపచేయవలెను. "విష్ణోహవ్యం రక్షస్వ" అని ఉచ్చరించి పితరులనా మోచ్చారణను, క్రియను ఉచ్చరించి విశ్వేదేవులకు అన్నమును అక్షతలను కలిపి గయాయాం విష్ణుపాదే దత్తమస్తు అని భోక్త చేతియందు నీటితో కలిపి వదలవలయును. పితృస్థానమున ప్రాచీనా వీతిగా విష్ణోకవ్యం రక్షస్వ అని పైమాదిరిగానే నువ్వులు అన్నము కలిపి నీటితో వదలవలయును. విష్ణువునకు విశ్వే దేవులవలె చేయవలెను. "యేదేవా" అనుమంత్రముచే విశ్వే దేవులను, "యేచే హపితర" అనుమంత్రముచే పితరులను అతోదేవా మంత్రములచే విష్ణువును నమస్కరింపవలెను. "అమూర్తీనాం" "దేవతాభ్యః" మంత్రములను జపించ వలెను.

గయాశబ్దస్మరణావశ్యకతా

శ్లో॥ కాంక్షంతి పితరః పుత్రాన్నరకే పాతభీరవః।
గయాం యాస్యతి యః కశ్చిత్ సోస్మాన్ సంతారయిష్యతి।
పంచక్రోశం గయాక్షేత్రం క్రోశమేకం గయాశిరః।
యత్రయత్ర స్మరిష్యంతి పితౄణాం దత్తమక్షయం॥

భావము :- గయాశబ్ద ఉచ్చారణ చేతను గయాక్షేత్ర మునకు 10 మైళ్ళ ప్రదేశమంతయు పుణ్యక్షేత్రముగా యుండుటచేతను గయాశబ్దమునుచ్చరింపుచుగాని గయ యందుగాని, పుణ్యక్షేత్రమందు గాని పిండ ప్రదాన తీర్థము లను ఇచ్చిన యెడల అవి పితరులకు అక్షయముగా వుండును. అందువలన పితరులు నరకమునుండి తరించుటకై కుమారు లలో ఒకడైనను గయయందు పిండప్రదానాదులు చేయగల డనే నమ్మకముతో యుండి బహుసంతానమును కాంక్షింతురు.

భగవత్పాద తీర్థ వినియోగం

శ్లో॥ విష్ణుపాదోదకేనైవ కుర్యాదాపోశన ద్వయం।
అన్యతీర్థేన యః కుర్యాత్ శునోమూత్ర సమం భవేత్॥

భావము :- విష్ణుమూర్తి పూజయందు మంత్రములచే పాదప్రక్షాళనము చేసిన పాదోదకమును భోక్తలకు రెండు ఆపోశనల యందు ఇవ్వవలయును. ఇతర తీర్థములు ఇవ్వ రాదు. ఆపోశనమనగా పరిషేచనానంతరం లోనికి తీసుకొను తీర్థం.

శ్రాద్ధకాలే తక్రనిషేధం విషయం

స్మృతిముక్తాఫలే :-

శ్లో॥ పిత్రోః శ్రాద్ధేతు సంప్రాప్తే దద్యాత్తక్రం సమూఢధీః।
తత్తక్రం రక్తమిత్యాహుః గవ్యకం వాపి గౌతమః॥

భావము :- భోక్తలకు పెరుగునే భోజనమునందు

ఉపయోగించవలెను మజ్జిగనువాడరాదు. మజ్జిగనుపయోగించి నచో ఆ మజ్జిగ రక్తసమానమగును అని గౌతమ మహర్షి చెప్పెను.

భోజనకాలే రుచ్యాది పృచ్ఛా దోషం

శ్లో॥ శ్రాద్దేనియుక్తాన్ భుంజానాన్ న పృచ్ఛేల్లవణాదికం।
అతృప్తాః పితరో యాంతి పృచ్ఛతో నాత్ర సంశయః॥

భావము :- భుజించుచున్న భోక్తలను పదార్థముల లోని రుచులను అడుగరాదు. అడిగినచో పితరులు తృప్తి లేని వారై వెడలిపోవుదురు.

అన్యోన్య స్పర్శనే దోషః

శ్లో॥ శ్రాద్ధ పంక్తౌతు భుంజానో బ్రాహ్మణో బ్రాహ్మణం స్పృశేత్।
తదన్న మత్యజన్ భుక్త్వా గాయత్ర్యష్టశతం జపేత్॥

భావము :- భుజించుచున్న భోక్తలు ఒకరినొకరు స్పృశించినట్లైన మారు వడ్డించుకొనక అందున్న పదార్థ మును మాత్రము భుజించి, ఆ దోషశమనమునకు భోజనా నంతరం 108 గాయత్రీ జపం చేయవలెను.

అధిశ్రవణ విధి

శ్రీసూత్రే :- వాగ్యతాన్ భుంజానాన్ ఋచః పైతృకాః శ్రావయేత్॥
నృసింహ వాజిపేయ భాష్యే :- ఉశంతస్త్వా హవామహ ఇత్యాద్యాః సోమాయ పితృమత ఇత్యాది పితృసూక్తాని చ శ్రావయేత్॥

స్మృతిముక్తాఫలే :-

శ్లో॥ రక్షోఘ్నాది జపే ఒ శక్తో జపేత్పురుష సూక్తకం।
తత్రాప్యశక్తో గాయత్రీ మాతృప్తైరస కృజ్జపేత్॥

ఇత్యాది ప్రమాణములచేత భోక్తలు భుజించుచుండగా పైతృక సంబంధమైన "ఉశంతస్త్వా" "సోమాయ పితృమత" ఇత్యాది పితృసూక్తములు "కృణుష్వపాజ" మొదలైన రక్షోఘ్న మంత్రము, వైష్ణవ సంబంధమైన మంత్రములు త్రిసుపర్ణమంత్రములు, నాచికేత మంత్రములు పఠించుట శ్రేయస్కరము. రక్షోఘ్నాది మంత్రములు పఠించుటకు అవకాశము లేనిచో పురుష సూక్తము పఠించవలెను. అది కూడ పఠించుటకు అవకాశము లేని వారు గాయత్రీ మంత్రమును భోజనము పరిపూర్తియగు వరకు పఠించుచుండవలెను.

వైద్యనాథీయే :-

శ్లో॥ ఏకోద్దిష్టేచ సాపిండ్యే షోడశేష్వను మాసికే।
ఏమన శ్రావయే త్సూక్త మన్యత్ర శ్రావయేద్బుధః॥

భావము :- ఏకోద్దిష్ట శ్రాద్ధము సపిండీకరణ శ్రాద్ధము, షోడశ శ్రాద్ధము, అనుమాసికములందు అభిశ్రవణము పఠించరాదు.

తృప్తి ప్రశ్నావశ్యకతా

నిర్ణయసింధౌ :-

శ్లో॥ తృప్తాః స్థేతితు పృష్టాస్తే బ్రూయు స్తృప్తాఃస్మ ఇత్యథ।
తృప్తాన్ బుద్ధ్వా ఒన్నమాదాయ సతిలం పూర్వవజ్జపేత్।

భావము :- భోక్తలను తృప్తి పొందిన వారుగా తెలిసికొని అన్నము, నువ్వుల అన్నము చేతితో తీసికొని వారికి చూపి "తృప్తి అయినదా" అని అడుగవలెను. వారున్నూ తృప్తియైనట్లుగా చెప్పవలెను.

భోజనానంతరం పాత్రచాలన ప్రకారః

వైద్యనాథీయే :-

శ్లో॥ పాత్రాణి చాలయేచ్ఛ్రాద్ధే స్వయం శిష్యోధవాసుతః।
నస్త్రియో నచ బాలాశ్చ నచ దాస్యః కదాచన॥

భావము :- శ్రాద్ధభోక్తల భోజనానంతరం స్త్రీలు, దాసీలు వీరిచేత ఎప్పుడును పాత్రలను తీయించరాదు. స్వయముగా గాని, శిష్యుల చేతగాని, కుమారుని చేతగాని, మాత్రమే తీయించవలెను.

దక్షిణా దానఫలము

శ్రీ సూత్రే :- అచాంతేభ్యో ముఖవాసం నివేద్య రజతం
తిలం సువర్ణంవా దక్షిణాం పశు కాంస్య యాన దాస
శయనాసనాదీని పరిచ్ఛదాంశ్చ యథాశక్తి దదాతి॥

భావము :- భోక్తలకు భోజనానంతరం, ద్విరాచమనానంతరం దక్షిణా సహితముగా తాంబూలము ఇచ్చుచు యథాశక్తిగా వెండి, నువ్వులు, బంగారం, గోవు, కంచు, ప్రయాణ సాధనం, పరిచారకుడు, మంచము, పీట మొదలైన వస్తువులను ఇవ్వవలెను.

ఉత్తరాపోశన వివరణ

శ్రీసూత్రే :- ఆచమనోచ్ఛిష్ట శోదనోత్థాపన విసర్జ
నాదన్యే ద్విశ్వే దేవ పూర్వమాచరేత్। అన్యథా రక్షాం
స్యపహరేయుః

శ్లో॥ ఉత్తరాపోశనం దేవ పూర్వం కుర్యాద్యదాక్రమం।
పితృపూర్వం తతః కుర్యాదుత్తరాపోశనం విధిః॥

భావము :- ఆచమన మిచ్చుట, ఎంగిలి ఆకులు తీయుట, భోక్తలను లేవ తీయుట, పంపుట ఇవి నాలుగు పనులు పితరులకు ముందుగా చేయవలెను. వేరే విధముగా చేసిన ఫలితము రాక్షసులకు చెందును. భోజనాత్పూర్వము ఆపోశనము విశ్వేదేవులకు ముందుగా ఇవ్వవలెను. భోజనానంతర ఆపోశనము పితరులకు ముందుగా ఇవ్వవలెను.

ఉచ్ఛిష్ట పాత్రనిక్షేపణ విధి

శ్లో॥ శ్రాద్ధ ఉచ్ఛిష్టపాత్రాణి గర్తేనిక్షిప్య గోపయేత్।
మృద్భి రాచ్ఛాదయేత్ శ్వాదిర్యదాన స్పృశతే తథా॥

భావము :- శ్రాద్ధమునందు భోజనానంతరం తీయబడిన భోజన పాత్రలను కుక్కలు మొదలైనవి స్పృశించకుండ భూమియందుంచి మట్టితో కప్పవలెను.

ధారాదత్త నిర్ణయం

తాత్పర్య చింతామణౌ :-

శ్లో॥ ఏవం విశిష్ట దివసే విశ్వాన్ దేవాన్ పితౄన్ ప్రతి।

శ్రాద్ధం మయాకృతం హ్యేతత్ గయాశ్రాద్ధ ఫలప్రదం।
అస్త్వీత్యనుగ్రహం ప్రార్థయేత్ వ్యాహరేత తథా ఒ స్త్వితి॥

భావము :- ఈ రోజు నా చేత ఈ చేయబడిన కార్యము గయయందు చేయబడిన శ్రాద్ధమునకు ఎంతఫలము గలదో అంత ఫలమును ఇచ్చునదిగా అగునట్లు నాకు ఆశీస్సు ఇవ్వవలసినదిగా భోక్తలందరిని అడుగవలెను. వారును అట్లే అగుగాక అని ప్రతివచనము చెప్పవలెను.

యజమాన యాచకం

శాతాతపః-

శ్లో॥ శేషమన్న మనుజ్ఞాతః భుంజీత తదనంతరం।
ఇష్టైః శ్రాద్ధంతు విధివత్కృత్వాతు సు సమాహితః॥

శ్రీసూత్రే :- అన్న శేషం తేభ్యో దర్శయిత్వా యథోక్తం కరణీయం॥

భావము:- యజమాని మిగిలిన అన్నాది పదార్థములను భోక్తలకు చూపించి ఈ మిగిలిన పదార్థమును ఏమి చేయమనెదరు ? అని అడుగవలెను. భోక్తలు "నీజ్ఞాతులతో కూడి భుజించవలెను" అని చెప్పవలెను.

ఆశీర్వాదః

భోక్తలచే పసుపు అక్షతలతో "ఋద్ధ్యాస్మహవ్యై" మొదలైన మంత్రములచే ఆశీస్సులు పొందవలెను.

ఆ సీ మాం తం

శ్రీసూత్రే :- అస్తు తృప్తి రామావాజస్యేతి భుక్తవత
స్తాన్నమస్కృత్య ఉత్తిష్ఠతే త్యుత్థాప్య పరేత
పితర ఇతి ప్రవాసయతి.

దీక్షితీయే :-

శ్లో॥ పరేతేతి ప్రవాస్యాథ చా సీమాంతమను వ్రజేత్॥

భావము :- భోక్తలను "అస్తుతృప్తి" "ఆమావాజస్య" మంత్రములతో నమస్కరించి "ఉత్తిష్ఠత" అను మంత్రము చేతను "పరేత పితర" మంత్రముచేతను పితృదేవతలను వాజే వాజేతి మంత్రముచే విశ్వేదేవులను, విష్ణువును, తన వస్త్రము పరచి దానిపై నుండి నడచివెళ్ళునట్లు చేసి అనంతరం ఆ పాద ధూళిని తన శిరస్సుపై ధరించవలెను.

సువాసినీ భోజనవిధి

యల్లాజీయే :-

శ్లో॥ సువాసిన్యాం మృతాయాంతు బ్రాహ్మణై స్సహభోజనే।
సువాసినీం తతః పశ్చాత్ అమంత్రక మధార్చయేత్॥

భావము :- సువాసినిగా చనిపోయిన స్త్రీ ప్రత్యాబ్దికమునందు భోక్తలతో పాటుగా ఒక సువాసినిని అన్య గోత్రము కలదానిని భుజింపచేయవలెను. పురుషులు స్త్రీభిస్సహ నభోజయేత్ అని యుండుటవలన భోక్తలతో సహ పంక్తిగా భోజనము పెట్టరాదు. సువాసినికి అమంత్రకముగా మాత్రమే అర్చన చేయవలెను. అమంత్రకముగా అర్చించ

బడిన సువాసిని ముందుగా భుజించిన పదార్థములను సమం త్రకముగా అర్చింపబడిన భోక్తలు భుజించిన శ్రాద్ధము సత్ఫలితములనీయదుగాన భోక్తలు భోజన పదార్థముల నన్నిటిని కొద్దిగా భుజించిన తరువాత వేరొక పంక్తియందు మాత్రమే సువాసినీ భోజనము యుక్తముగా యుండును.

శ్రాద్ధాంగ తర్పణకాలములు

స్మృతిముక్తాఫలే :-

శ్లో॥ పితృశేషాశనాత్పూర్వం శ్రాద్ధ కర్తుశ్చ కర్తృతా।
ప్రత్యాబ్దికే మాసికేచ పరేహ్నస్యాత్తిల తర్పణం॥

భావము :- ప్రత్యాబ్దికము నందు, అమావాస్య రోజు చేయు మాసిశ్రాద్ధమునందును, రెండవ రోజున శ్రాద్ధము పెట్టిన యజమాని పితృశేషము భుజించకముందు శ్రాద్ధాంగ తర్పణము చేయవలెను.

సుధీవిలోచనే :-

శ్లో॥ దర్శేతిలోదకం పూర్వం పశ్చాత్కుర్యాన్మహాలయే।
ప్రత్యబ్దం ప్రతిమాసంచ పరేహని తిలోదకం॥

భావము :- అమావాస్యయందు చేయు దర్శ శ్రాద్ధ మున ముందుగా తర్పణ చేసి తరువాత దర్శ శ్రాద్ధము చేయ వలెను. మహాలయమునందు ఆ రోజే శ్రాద్ధానంతరం తర్పణ చేయవలెను. ప్రత్యాబ్దిక, మాసి శ్రాద్ధ యజ్ఞములందు రెండవ రోజున తిల తర్పణము చేయవలెను.

పైత్నమేధసారే :-

శ్లో॥ అమాష్టకాసు సంక్రాంతౌ పాతాది గ్రహణేషుచ।
స్నాత్వోదకాంజలిం దత్వా తతః శ్రాద్ధం సమాచరేత్॥

భావము :- దర్శ శ్రాద్ధము, అష్టకా శ్రాద్ధము. సంక్రాంతి శ్రాద్ధము, పాత శ్రాద్ధము, గ్రహణ శ్రాద్ధములందు ముందుగా తిల తర్పణ చేసి తరువాత శ్రాద్ధము పెట్టవలెను.

తర్పణ నిషేధకాలములు

వైద్యనాథీయే :-

శ్లో॥ వృద్ధి శ్రాద్ధేతు సాపింణ్డ్యే ప్రేత శ్రాద్ధేను మానికే।
సంవత్సర విమోకేచ నకుర్యాత్తిల తర్పణం॥

భావము :- నాందీ శ్రాద్ధమునందును, సపిండీకరణ శ్రాద్ధమునందు, ఏకోద్దిష్ట శ్రాద్ధములందు, సపిండీకరణా నంతరం సంవత్సరంలోపుచేయు అనుమాసికములకు, ప్రథమాబ్దికమునకు సంవత్సర విమోక శ్రాద్ధమునకు తిల తర్పణ చేయరాదు.

శ్లో॥ జీవమాన పితాయస్య మాతా యది విపద్యతే।
మాతుః శ్రాద్ధం సుతః కుర్యాత్ నకుర్యాత్తిల తర్పణం॥

భావము :- తండ్రి జీవించి యుండగా తల్లి మరణించినచో తల్లికి ఆబ్దికము పెట్టవలెను గాని శ్రాద్ధాంగ తిల తర్పణ చేయరాదు.

శ్రాద్ధకర్తా శ్రాద్ధభోక్తా వర్జనీయ కర్మలు

ఇతిహాసే :-

శ్లో॥ పునర్భోజన మధ్యయనం భార మధ్వాన సంగమం।
దానం ప్రతిగ్రహం హోమం శ్రాద్ధభుగష్ట వర్జయేత్॥
దంత ధావన తాంబూలం నఖకేశ నికృంతనం।
కర్తా చైవతు పూర్వేద్యుః భోక్తాచైవ పరేహని॥
దంత ధావన తాంబూలం క్షౌరాభ్యంగమభోజనం
రత్యౌషధ పరాన్నంచ శ్రాద్ధ కర్తా వివర్జయేత్॥

భావము :- రెండవసారి భోజనము చేయుట, వేదాధ్యయనము, బరువులు మోయుట, ప్రయాణము చేయుట, మైథునము, దాన మిచ్చుట, దానము తీసికొనుట, హోమము చేయుట శ్రాద్ధ దినమున భోక్త చేయరాదు. పుల్లతో పండ్లు తోముకొనుట, తాంబూలము సేవించుట, క్షౌరము, గోళ్ళు తీయుట అనునవి. శ్రాద్ధకర్త శ్రాద్ధదినమునకు పూర్వదినమునను, భోక్త శ్రాద్ధదినమునకు తరువాత రోజున చేయరాదు. శ్రాద్ధకర్త శ్రాద్ధ దినమున పుల్లతో పండ్లుతోముట, తాంబూల సేవన, క్షౌరము, తలంటి పోసికొనుట, ఉపవాసము చేయుట, మైథునము, ఔషధసేవ, ఇతరుల ఇండ్లయందు భుజించుట చేయరాదు.

ఆశౌచాదిషు శ్రాద్ధనిర్ణయం

స్మృతిము క్తాఫలే :-

శ్లో॥ గ్రహణేతు ద్వితీయేహ్ని రజోదృష్టౌతు పంచమే।
త్రయోదశేహ్నిమృతకే జన్మన్యేకాదశేఽహని॥

భావము :- ప్రత్యాబ్దికము గ్రహణ దినమందైనచో రెండవ రోజున పెట్టవలెను. కర్త స్త్రీయై ఆబ్దికము రజస్వల సమయమునందైనచో ఐదవ రోజున చేయవలెను. తల్లి తండ్రులలో ఒకరి ఆబ్దికము రెండవవారి సపిండీకరణలోపు 12 దినములలో మృతాశౌచమునందుయైనచో పదమూడవ రోజున చేయవలెను. జాతాశౌచములందు ఆబ్దికము వచ్చినచో పదకొండవ రోజున చేయవలెను.

శ్రాద్ధమధ్యే ఆశౌచప్రాప్తౌ

స్మృతిముక్తాఫలే :-

శ్లో॥ నిమంత్రితేషు విప్రేషు ప్రారబ్దే శ్రాద్ధ కర్మణి।
దేహే పితృషు తిష్ఠత్సు నాశౌచం విద్యతే క్వచిత్॥
ప్రారంభోవరణం యజ్ఞే సంకల్పో వ్రత సత్రయోః॥
నాందీముఖం వివాహాదౌ శ్రాద్ధే పాక పరిక్రియా॥

భావము :- వరణ పుచ్చుకొన్న భోక్తలకు పితృదేవతలు ఆవహించి యుందురు కాన వరణానంతరము ఆశౌచవార్త విన్ననూ శ్రాద్ధ పరిపూర్తి వరకూ వారికాశౌచము లేదు. వరణ పుచ్చుకొన్న మొదలు భోక్తలకు, వంట ప్రారంభ కాలమునుండి కర్తలకు, సంకల్పమునుండి యజ్ఞములందు

యజమానులకు నాందీ ముఖం అయిన తరువాత వివాహము నందును ఆశౌచ వార్త విన్నను ఆ క్రియా సమాప్తివరకు ఆశౌచము లేదు.

శ్రాద్ధయోగ్య శాకములు

వైద్యనాధీయే :-

శ్లో॥ కదళీ జాతయః పంచ చూతంచ పనస ద్వయం।
ఉర్వారుకంచ జంబీరం పటోలం ద్రోణ పత్రకం॥
కారవల్లీ ఫలంచైవ శ్రాద్ధే హ్యత్యంత మున్నతం।
అలర్కస్య ఫలంపుష్పం ఆర్ద్రకం సూరణ ద్వయం।
ధాత్రీఫలం చాచ్యుతంచ శ్రాద్ధే చాత్యంత మున్నతం॥

పులస్త్యః :-

శ్లో॥ మున్యన్నం బ్రాహ్మణస్యోక్తం మాంసం క్షత్రియ వైశ్యయోః।
మధు ప్రధానం శూద్రస్య సర్వేషాం చావిరోధియత్॥

భావము :- ఐదు రకములైన అరటి, మామిడి, రెండు రకముల పనస, దోస, నిమ్మ, పొట్ల, తుమ్మి, కాకర, (అర్చనకు జిల్లేడు) అల్లం, రెండు రకముల కంద, ఉసిరి, శ్రాద్ధములందు మిక్కిలి ఉత్తమము.

నీవారము మొదలైన ధాన్య విశేషములచే చేయ బడిన పదార్థములచే బ్రాహ్మణులు, క్షత్రియ వైశ్యులు మాంసము చేత చేయబడిన పదార్థముల చేతను, శూద్రులు కల్లు మొదలైన పానీయముల చేతను చేయవచ్చునుగాని వారు తినగూడని పదార్థములచే చేయరాదు.

శ్రీ లక్ష్మీ హయగ్రీవాయనమః

శ్రీ మద్విఖనస గురవేనమః

సంకల్ప శ్రాద్ధవిధి

ఆబ్దిక మంత్రం

శ్లో॥ జ్ఞానానందమయందేవం నిర్మలస్ఫటికా కృతిం।
ఆధారం సర్వవిద్యానాం హయగ్రీవ ముపాస్మహే॥

శ్లో॥ శ్రీలక్ష్మీవల్లభారంభాం విఖనోముని మధ్యమాం।
అస్మదాచార్య పర్యంతాం వందే గురు పరంపరాం॥

యజమానః సూత్రోక్త విధినా స్నాన సంధ్యావందనాదికం కృత్వా పునః నైమిత్తిక స్నానంచ కృత్వా దీపారాధన పూర్వకం దేవతార్చనం కృత్వా సుస్నాతాన్ శుచీన్ అసగోత్రాన్ బ్రాహ్మణానాహూయ వస్త్రోత్తరీయా భరణ పుష్ప గంధ ధూప దీప ఫల తాంబూల దక్షిణా దీని సంభృత్య పాత్రే తిల తండుల త్రిదర్భైః గ్రథిత ధారణ పవిత్ర దర్భ దక్షిణాదికం గృహీత్వా ద్విరాచమ్య.

ఋగ్వేదః ప్రీణాతు। యజుర్వేదః ప్రీణాతు। సామ వేదః ప్రీణాతు। అధర్వ వేదః ప్రీణాతు। ఇతిహాస వేదః ప్రీణాతు। చంద్రమాః ప్రీణాతు। మహేశ్వరః ప్రీణాతు।

ఆదిత్యః ప్రీణాతు। సోమః ప్రీణాతు। దిశః ప్రీణన్తు। దిశః ప్రీణన్తు। వాయుః ప్రీణాతు। వాయుః ప్రీణాతు। ఇంద్రః ప్రీణాతు। ఇంద్రః ప్రీణాతు। విష్ణుః ప్రీణాతు। అగ్నిః ప్రీణాతు।

ఇదంబ్రహ్మపునీ మహేతి త్రిదర్భకృత ఉభయ పవిత్రే ధృత్వా ఇదంబ్రహ్మ పునీమహే, బ్రహ్మపునాతు।

త్రిః ప్రాణానాయమ్య, ఓం భూః। ఓం భువః। ఓగ్ం సువః। ఓం మహః। ఓం జనః। ఓం తపః। ఓగ్ం సత్యం। ఓం తత్సవితుర్వరేణ్యం భర్గో దేవస్య ధీమహి ధియోయోనః ప్రచోదయాత్ ఓ మాపోజ్యోతీ రసోఽమృతం బ్రహ్మ భూర్భువస్సువరోం।

* సంకల్పం కుర్యాత్. శ్రీ గోవింద గోవింద గోవింద శ్రీ మహావిష్ణోః ఆజ్ఞయా, ప్రవర్తమానస్య, అద్యబ్రహ్మణః, ద్వితీయ పరార్థే, శ్వేత వరాహ కల్పే, వైవస్వత మన్వంతరే, కలియుగే, ప్రథమ పాదే, జంబూద్వీపే, భరత ఖండే, భరత వర్షే, మేరోర్దక్షిణ దిగ్భాగే, (మహానద్యోర్మధ్యదేశే) ఆంధ్ర దేశే, స్వగృహే, భగవద్భాగవతా చార్యాణాం సన్నిధౌ, అస్మిన్ వర్తమాన వ్యావహారిక చాంద్రమానేన...సంవత్సరే ...అయనే,...ఋతౌ,...మాసే,...పక్షే,...తిథౌ, ... వాసరే శ్రీవిష్ణునక్షత్రే, శ్రీవిష్ణుయోగే, శ్రీవిష్ణుకరణే, ఏవంగుణ విశే

---

* శ్లో॥ తిథిర్విష్ణుస్తథావారో నక్షత్రం విష్ణురేవచ।
యోగశ్చకరణం చైవ సర్వం విష్ణుమయం జగత్॥

షణ విశిష్టాయాం పుణ్యతిథౌ (ప్రాచీనావీతీ.) యజమానస్య పితుః (మాతుః) గోత్రస్య (గోత్రాయాః) శర్మణః (నామ్న్యాః) సంకల్ప విధానేన క్రియమాణే ప్రత్యాబ్దిక శ్రాద్ధేపురూర వార్ద్రవ సంజ్ఞిక విశ్వాన్ దేవాన్, వసురుద్రాదిత్య సంజ్ఞిక అస్మత్ పితృ పితామహ ప్రపితామహాన్ (మాతృ పితామహి ప్రపితామహిః) శ్రాద్ధ సంరక్షక శ్రీమహావిష్ణుంచ ఉద్దిశ్య అన్నాది ద్రవ్యేణ సంకల్ప విధానేన అస్మత్పితుః గోత్రస్య శర్మణః (అస్మత్మాతుః గోత్రాయాః నామ్న్యాః) ప్రత్యాబ్దిక శ్రాద్ధం సంకల్ప విధానేన కర్తుం అధికార సిద్ధ్యర్థం పరిషత్ ప్రాయశ్చిత్తం కరిష్యే.

దక్షిణ హస్తే శ్వేతాక్షత తిల దర్భ దక్షిణాసహిత అర్ఘ్యనాపాత్రం, వామహస్తే జలసహిత కలశమాదాయ బ్రాహ్మణానాం పరితః సమస్త సంపదితి ద్విః ప్రదక్షిణీకృత్య.

శ్లో॥ సమస్త సంపత్సమ వాప్తిహేతవః।
సమృద్ధితాపత్కుల ధూమకేతవః।
అపార సంసార సముద్ర సేతవః।
పునంతుమాం బ్రాహ్మణ పాదపాంసవః॥

శ్లో॥ ఆపద్ఘన ధ్వాంత సహస్రభానవః।
సమీహితార్థార్పణ కామధేనవః।
సమస్త తీర్థాంబు పవిత్రమూర్తయో।
రక్షంతుమాం బ్రాహ్మణ పాదపాంసవః।

శ్లో॥ ఆధివ్యాధి హరం నృణాం మృత్యుదారిద్ర్యనాశనం।
శ్రీ పుష్టి కీర్తిదంవందే విప్ర శ్రీపాద పంకజం॥

శ్లో॥ విప్రౌఘ దర్శనాత్సద్యః క్షీయంతే పాపరాశయః।
వందనాన్మంగళా వాప్తిః అర్చనా దచ్యుతం పదం॥

శ్లో॥ నమోబ్రహ్మణ్య దేవాయ గోబ్రాహ్మణ హితాయచ।
జగద్ధితాయ కృష్ణాయ గోవిందాయ నమోనమః॥

అశేషే హే పరిషత్ మదీయాం విజ్ఞాపనాం సావధానాత్ సమాకర్ణ్య మత్సమర్పితాం ఇమాం పరిషద్దక్షిణాం యథోక్త పరిషద్దక్షిణామివ స్వీకృత్య మాముద్ధర (ప్రాచీనా వీతి) అస్మత్పితుః (అస్మన్మాతుః) ప్రతి సాంవత్సరిక మృతాహాఖ్యాన్న శ్రాద్ధం కర్తుం మమ అధికార సంపదస్త్వితి భవంతోబ్రు వంతు। (ప్రతివచనం.) అధికార సంపదస్తు.

ఆచమ్య ప్రాణానాయమ్య. సంకల్ప్య. పూర్వోక్త ఏవంగుణ విశేషణ విశిష్టాయాం పుణ్యతిథౌ (ప్రాచీనావీతి)

అస్మత్పితుః (అస్మత్మాతుః) గోత్రస్య శర్మణః (గోత్రాయాః నామ్న్యాః) ప్రత్యాబ్దిక శ్రాద్ధే పురూర వార్ద్రవ సంజ్ఞిక విశ్వాన్ దేవాన్ వసురుద్రాదిత్య సంజ్ఞిక అస్మత్పితృ పితామహ ప్రపితామహాన్ (మాతృ పితామహి ప్రపితామహీః) శ్రాద్ధ సంరక్షక శ్రీమహా విష్ణుంచ ఉద్దిశ్య అస్మత్ పితుః (మాతుః) ప్రత్యాబ్దిక శ్రాద్ధం అన్నాది ద్రవ్యేణ సంకల్ప విధానేన అద్యకరిష్యే ఉపవీతీ అపఉపస్పృశ్య ప్రతి వచనం కురుష్వ.

పురూర వార్ద్రవ సంజ్ఞిక విశ్వేదేవార్థే భోక్తుం భవతా క్షణః కర్తవ్యః ప్రాప్నోతుభవాన్ ఇతిదర్భ ద్వయాక్షతం సోదకం తస్య దక్షిణ హస్తే దద్యాత్. (ప్రతి) ఓంతథా ప్రాప్నవాని. (ప్రాచీనా వీతీ) వసురుద్రాదిత్య స్వరూప పితృ పితామహ ప్రపితామహార్థే (మాతృ పితామహి ప్రపితామ హ్యర్థే) భోక్తుం భవతా క్షణః కర్తవ్యః ప్రాప్నోతు భవాన్, ఇతిసతిల దర్భత్రయ ముదకం తస్య దక్షిణ హస్తే దద్యాత్ (ప్రతి) ఓంతథా ప్రాప్నవాని (ఉపవీతి) శ్రాద్ధ సంరక్షక విష్ణ్వర్థే భోక్తుం భవతా క్షణః కర్తవ్యః ప్రాప్నోతు భవాన్. ఇతి సదర్భద్వయము దకం తస్య దక్షిణ హస్తే దద్యాత్ (ప్రతి.) ఓంతథా ప్రాప్నవాని.

తతః అర్చన పాత్రస్థ ద్రవ్యం కించిత్పాత్రాంతరే సంగృహ గృహాంగణే శుచి ప్రదేశం గత్వా ప్రాఙ్ముఖ ఆసీన గోమయేన హరిద్రయావా విశ్వేదేవార్థం విష్ణ్వర్థంచ చతురశ్ర మండలం తద్దక్షిణే ప్రాచీనావీతినా వృత్తమండలంచ అథావనీద మిత్యుపలిప్య.

అథావనీదం పరమం పవిత్రం సురేశ వీర్యాది దమస్తు రక్షా। ఆయాంతు దేవాః పితృభిస్సహాత్రా స్మిగ్గ్స్థలే సన్నిధిం ధత్తలిప్తే, ఉపవీతినా చతురశ్రమండలే ద్విదర్భయవాన్ ప్రాచీనావీతినా తద్దక్షిణే వృత్తమండలేత్రిదర్భతిలాన్, విన్యస్య.

పాదప్రక్షాళనం :- చతురశ్రమండలే విశ్వేదేవం ప్రాఙ్ముఖ మాసయిత్వా, స్వయం పశ్చిమభిముఖః ఉపవీతినా

పురూరవార్ద్రవ సంజ్ఞిక విశ్వేదేవా, పాద్యస్థానే స్వాగతం ఇతిద్వౌదర్భౌ ఉత్తరాంతం పాదావుప స్పృశ్య విసృజ్య, నమస్కుర్యాత్ ప్రతి వచనం. అస్తు స్వాగతం। (పవిత్రే వినా) పవిత్రే దక్షిణ కర్ణేనిక్షిప్య పురూరవార్ద్రవ సంజ్ఞిక విశ్వేదేవాః ఇదవః పాద్యం. ఇతిసాక్షతోదకం పాదయోః దత్త్వా [ప్రతి] అస్తు పాద్యం। ఇదమర్ఘ్యం ఇతిహస్తయోః సాక్షతోదకం దత్త్వా. [ప్రతి] అస్త్వర్ఘ్యం। సకలారాధనైః స్వర్చితం। పత్వాఽలిప్రావిత జలేన ఆపః పాదావితి దక్షిణాది పాదప్రక్షాళనం కృత్వా.

ఆపః పాదావనే జనీః ద్విషంతం నాశయంతుమే। అస్మిన్ కులే బ్రహ్మ వర్చస్యసాని। చరణం పవిత్రం వితతం పురాణం యేన పూత స్తరతి దుష్కృతాని। తేన పవిత్రేణ శుద్ధేన పూతా అతి పాప్మాన మరాతింతరేమ।

పవిత్రే ధృత్వా స్వామినః శ్రీ పాద తీర్థం సమ్యగను గృహ్ణంతు భోక్తుః పాదోదకం శిరసిధారయేత్,సర్వోపచారాన్ సమర్పయామి [ప్రాచీనావీతి] వృత్తమండలే ఉదఙ్ముఖాన్ పితౄనాసయిత్వా స్వయం పశ్చిమాభిముఖః అస్మత్.

పితృపితామహప్రపితామహాః | మాతృపితామహిప్రపితామహీః

పాద్యస్థానే స్వాగతం. ఇతిత్రీణి క్షణాని పశ్చిమాంతం పాదావుప స్పృశ్య విసృజ్య. [ప్రతి] అస్తు స్వాగతం। [పవిత్రేవినా] అస్మత్.

పితృపితామహప్రపితామహాః	మాతృపితామహీప్రపితామహీః
గోత్రాః శర్మణః	గోత్రాః నామ్నీః

వసురుద్రాదిత్య రూపాః, పృథివ్యంతరిక్ష దివి గతాః ఇదంవః పాద్యం. ఇతి తిలోదకం పాదయోః దత్వా. [ప్రతి] అస్తుపాద్యం। ఇదమర్ఘ్యం। ఇతిహస్తయోః సతిలోదకం దత్వా (ప్రతి) అస్త్వర్ఘ్యం। సకలారాధనైః స్వర్చితం। పత్నీ ఉ ప్రావిత పాత్రాంతర జలేన శన్నో దేవిరితి పాదా ప్రక్షాళ్య శన్నోదేవీ రభిష్టయ ఆపోభవంతు పీతయే। శంయో రభిస్రవంతునః। చరణం పవిత్రం వితతం పురాణం యేన పూతస్తరతి దుష్కృతాని। తేన పవిత్రేణ శుద్ధేన పూతా అతి పాప్మానమ రాతింతరేమ। పవిత్రే ధృత్వా. భోక్తుః పాదోదకం శిరసి ధారయేత్. (ఉపవీతీ) [అపఉపస్పృశ్య] చతురశ్ర మండలే విష్ణుం ప్రాఙ్ముఖ మాసయిత్వా. స్వయం పశ్చిమాభి ముఖః శ్రాద్ధ సంరక్షక శ్రీమహా విష్ణో పాద్యస్థానే స్వాగతం। ఇతిద్వౌదర్భౌ ఉత్తరాంతం పాదావుప స్పృశ్య విసృజ్య. [ప్రతి] అస్తు స్వాగతం। [పవిత్రేవినా] ఇదంతే పాద్యం। ఇతి సాక్షతోదకం పాదయోః దత్వా. [ప్రతి] అస్తుపాధ్యం, ఇద మర్ఘ్యం। ఇతిహస్తయోః సాక్షతోదకం దత్వా (ప్రతి) అస్త్వ ర్ఘ్యం।ః సకలారాధనైః స్వర్చితం। ఆపఃపాదావితి ప్రత్న్యుఉ స్రావిత పాత్రాంతర జలేన పాదౌప్రక్షాళ్య। ఆపః పాదావనే జనీః ద్విషంతం నాశయంతుమే। అస్మిన్కులే బ్రహ్మవర్చస్య సాని। చరణం పవిత్రం వితతం పురాణం యేన పూతస్తరతి

దుష్కృతాని। తేన పవిత్రేణ శుద్ధేన పూతా అతి పాప్మాన మరాతింతరేమ। [పవిత్రే ధృత్వా] పూర్వవదోక్తః పాదో దకం శిరసి ధారయేత్. కర్తా స్వయం సూర్యాభిముఖః మండ లాద్బైశాన్యే పాదౌ ప్రక్షాళ్య ఆచమ్య [మండలోపరి పత్ర మాచ్ఛాదయేత్] గృహాభ్యంతరం ప్రవిశ్య ప్రాచీనా వీతినా పితృస్థానేభోక్తృః ఆచమనందత్వా [ఉపవీతి][అపఉపస్పృశ్య] విశ్వేదేవస్థానే విష్ణుస్థానేచభోక్తృః ఆచమనందత్వా. కర్తావిశ్వే షాందేవానాంపురతః హరిద్రయా గోమయేనవా చతురశ్ర మండలం, ప్రాచీనావీతినా పితౄణాం పురతః వృత్తమండలం, ఉపవీతినా విష్ణోశ్చ పురతః చతురశ్రమండలంచ ఉపలిప్య.

అథాపవీదం పరమం పవిత్రం సురేశ వీర్యా దిదమస్తు రక్షా। ఆయాంతుదేవాః పితృభిస్సహాత్రాఽస్మిగ్‍స్థలే సన్నిధిం ధత్తలిప్తే॥ విశ్వేదేవస్థానే ఉపవీతినా యవసహిత ద్వౌదర్భౌ, ప్రాచీనావీతినా పితృస్థానే తిలసహిత త్రీణి దర్భాణి, విష్ణు స్థానే ఉపవీతినా యవసహిత ద్వౌదర్భౌ అస్త్వాసనమితి ఆసనార్థం దత్వా. అస్త్వాసనగ్‍ం శుభంలోకే బ్రుసీ శుద్ధ స్తపోమయం। తపశ్చాయు స్తథా యోగమస్తుతే పరమంపదం। విశ్వేదేవౌప్రత్యఙ్ముఖౌ, పితౄన్ ఉదఙ్ముఖాన్, విష్ణుంపూర్వాభి ముఖం చాసయిత్వా.

కర్తా విశ్వేదేవస్థానం గత్వా పురూర వార్ద్రవ సంజ్ఞిక విశ్వేదేవాః అయంవో విష్టరః [ప్ర]విష్టరః। అత్ర ఉపవిశంతు భవంతః। (ప్రతి) అత్ర ఉపవిశామ। యువాసువాసా ఇతి

వస్త్రం। "యువాను వాసాః పరివీత ఆగాత్స ఉశ్రేయాన్ భవతి జాయమానః। తంధీరాసః కవయ ఉన్నయన్తి స్వాధియో మనసాదేవయంతః" పురూరవార్ద్రివ సంజ్ఞిక విశ్వేదేవ స్వరూప స్వామినః ధారణార్థమిదంవో వాసః (ప్ర)సువాసః। సర్వాలంకరణార్థం కుశసహిత ఇమే దక్షిణా (ప్ర) అస్తు దక్షిణా। * ఆయనే తేతి పుష్పం ॥మం॥ ఆయనేతే పరాయణే

సూచన :-

అర్చనయందు శక్తి కొలది అంగుళ్యాది ఆభరణములు కూడ ఇచ్చునప్పుడు చెప్పవలసిన మంత్రములు.

సోమస్య తనూరసీత్యుత్తరీయం "సోమస్య తనూరసి తను వంమేపాహి స్వామా తనూరావిశ."

ఇదం బ్రహ్మ పునీమ హేత్యంగుళీయకం "ఇదంబ్రహ్మ పునీమహే." ఋతుభిరిష్ట్వా ర్తవైరితి కుండలం" ఋతుభిరిష్ట్వా ర్తవైరాయుషే వర్చసే సంవత్సరస్య ధారయ సాదేనుస్సంహానను గ్రంథి వదసి."

ధూప వినియోగమునందు వైఖానస మంత్ర ప్రశ్నములో యున్న "ధూరసి" మంత్రమును మాత్రమే ఆర్థిక వివరణమున ముద్రించి యున్నాము. కొన్ని అనుక్రమణికలలో యున్న "ధూరసి" మంత్రమును కూడ ఇచ్చట తెలియపరచుచున్నాము. పండితవ రేణ్యులు దీని వివరణ తెల్పినచో పునర్ముద్రణ యందు సవరించి ముద్రించగలను.

"ధూరసి ధూర్వ ధూర్వంతం ధూర్వతం యోஉస్మాన్ ధూర్వ తితం ధూర్వయం వయంధూర్వామః త్వందేవా నామసి సస్ని

దూర్వారోహంతు పుష్పిణీః। హ్రదాశ్చ పుండరీకాణి సముద్ర స్యగృహా ఇమే॥ పురూర వార్ద్రిప సంజ్ఞిక విశ్వేదేవ స్వరూప స్వామినః ఇమాని పుష్పాణి తులసీదళాని। అర్చత ప్రార్చతేతి పాదాది మూర్ధ పర్యంతం అక్షతైరభ్యర్చ్య॥మం॥ అర్చత ప్రార్చత ప్రియమేధాసో అర్చత అర్చంతు పుత్రకా ఉత పురన్న ధృష్ణ్వర్చత॥ అర్చత ప్రార్చత। పురూర వార్ద్రిప సంజ్ఞిక విశ్వేదేవ స్వరూప స్వామినః అమీవో అక్షతాః। గంధ ద్వారామితి గంధం। ॥మం॥ గంధద్వారాం దురాధర్షాం నిత్య పుష్టాం కరీషిణీం। ఈశ్వరీగ్ం సర్వభూతానాం తామి హోప హ్వయే శ్రియం। పురూరవార్ద్రిప సంజ్ఞిక విశ్వేదేవ స్వరూప స్వామినః అయంవో గంధః। (ప్ర) సుగంధః। ధూరసీతి ధూపం ॥మం॥ ధూరసి ధూర్వ ధూర్వంతం ధూర్వతం యోస్మాన్ ధూర్వతితం ధూర్వయం వయం ధూర్వామః। పురూరవార్ద్రిప సంజ్ఞిక విశ్వేదేవ స్వరూప స్వామినః ధూపమాఘ్రాపయామి। ఉద్దీప్యస్వేతి దీపం। ॥మం॥ ఉద్దీప్యస్వ జాతవేదో ఽ పఘ్నం నిర్ ఋతిం మమ। పశూగ్ం శ్చమహ్యమావహ జీవనంచదిశో దిశః పురూరవార్ద్రిప సంజ్ఞిక విశ్వేదేవ స్వరూప స్వామినః దీపం దర్శయామి। సర్వోప చారాన్ సమర్పయామి. సకలా రాధనైః స్వర్చితమితి పాద

తమం ప పితమం ఇష్టతమం వహ్నితమం దేవహూతమమహ్వ్రుత మని హవిర్ధానం దృగ్ంహస్వ మాహ్వార్మిత్రస్యత్వా చక్షుషా ప్రేక్షేమా భేర్మా సంవిక్థా మాత్వా హిగ్ం సిషం"

తోదకం తస్య దక్షిణ హస్తే దద్యాత్। (ప్ర) అస్త్వర్చితం అర్చనం సంపూర్ణం। యుష్మదనుజ్ఞయా పిత్రా (మాత్రా) ద్యర్చనం కరిష్యే (ప్రతి) కురుష్వ।

(ప్రాచీనావీతి) కర్తా పితృస్థానంగత్వా. వసురుద్రాదిత్య స్వరూప అస్మత్ పితృపితామహప్రపితామహాః (మాతృ పితామహి ప్రపితామహీః) అయం వోవిష్టరః (ప్ర) సువిష్టరః। అత్ర ఉపవిశంతు భవంతః। (ప్రతి) అత్ర ఉపవిశామ। యువాసువాసా ఇతి ఇతివస్త్రం। మం॥ యువాసువాసాః పరివీత ఆగాత్స ఉశ్రేయాన్ భవతి జాయమానః తంధీరాసః కవయ ఉన్నయంతి స్వాధీయో మనసాదేవ యంతః॥ వసురుద్రాదిత్య స్వరూప అస్మత్

పితృపితామహ ప్రపితామహ	మాతృపితామహిప్రపితామహి

స్వరూపస్వామినః ధారణార్థమిదం వోవాసః। (ప్రతి) సువాసః। సర్వాలంకరణార్థం కుశసహిత ఇమే దక్షిణా।[ప్రతి] అస్తు దక్షిణా। గంధద్వారామితి గంధం ॥మం॥ గంధద్వారాం దురాధర్షాం నిత్యపుష్టాంకరీషిణీం ఈశ్వరీగ్ం సర్వభూతానాం తామిహోపహ్వయేశ్రియం। వసురుద్రాదిత్య స్వరూప అస్మత్.

పితృపితామహప్రపితామహ	మాతృపితామహిప్రపితామహి

స్వరూప స్వామినః అయంవోగంధః [ప్రతి] సుగంధః। అర్చతప్రార్చతేతి మూర్ధాది పాదపర్యంతం తిలైరభ్యర్చ్య॥ అర్చత ప్రార్చత ప్రియమేధాసో అర్చత అర్చంతు పుత్రకా

ఉతపురన్నె ధృష్ణ్వర్చత। అర్చత ప్రార్చత। వసురుద్రాదిత్య స్వరూప అస్మత్.

పితృపితామహప్రపితామహ	మాతృపితామహిప్రపితామహి

స్వరూప స్వామినః అమీవోతిలాః। ఆయనేతేతి పుష్పం.
॥మం॥ ఆయనేతే పరాయణే దూర్వారోహంతు పుష్పిణీః।
హ్రదాశ్చ పుండరీకాణి సముద్రస్య గృహా ఇమే॥
వసురుద్రాదిత్య స్వరూప అస్మత్

పితృపితామహప్రపితామహ	మాతృపితామహిప్రపితామహి

స్వరూప స్వామినః ఇమాని పుష్పాణి తులసీదళాని। [ప్రతి] సుపుష్పాణి। ధూరసీతి ధూపం ॥మం॥ ధూరసిధూర్వ ధూర్వంతం యోఽస్మాన్ ధూర్వతితం ధూర్వయం వయం ధూర్వామః॥ వసురుద్రాదిత్య స్వరూప అస్మత్ పితృపితామహప్రపితామహ (మాతృపితామహిప్రపితామహి) స్వరూప స్వామినః ధూపమాఘ్రాపయామి। ఉద్దీప్యస్వేతి దీపం ॥మం॥ ఉద్దీప్యస్వ జాతవేదోఽపఘ్నం నిరృతింమమ। పశూగ్ంశ్చ మహ్యామావహ జీవనం చదిశోదిశ॥ వసురుద్రాదిత్య స్వరూప అస్మత్ పితృపితామహప్రపితామహ [మాతృపితామహి ప్రపితామహి] స్వరూపస్వామినః దీపం దర్శయామి। సర్వో పచారాన్ సమర్పయామి। సకలారాధనైః స్వర్చితమితి సతి లోదకం తస్య దక్షిణ హస్తే దద్యాత్। (ప్రతి) అస్తు స్వర్చితం.

ఉపవీతి, అపఉపస్పృశ్య, యుష్మదనుజ్ఞయా విష్ణోరారాధనం కరిష్యే (ప్రతి) కురుష్వ.

కర్తా విష్ణుసమీపంగత్వా, శ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీమహావిష్ణో అయంవో విష్టరః। (ప్రతి) సువిష్టరః। అత్ర ఉపవిశంతు భవంతః। (ప్రతి) అత్ర ఉపవిశామః। యువా సువాసా ఇతి వస్త్రం ॥మం॥ యువా సువాసాః పరివీత ఆగాత్స ఉ శ్రేయాన్ భవతి జాయమానః। తం ధీరాసః కవయ ఉన్నయంతి స్వాధియో మనసాదేవయంతః।, శ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీమహావిష్ణు స్వరూప స్వామినః ధారణార్థమిదం వోవాసః। (ప్రతి) సువాసః। సర్వాలంకరణార్థం కుశసహిత ఇమే దక్షిణా (ప్రతి) అస్తు దక్షిణా। ఆయనతేతి పుష్పం ॥మం॥ అయనేతే పరాయణే దూర్వారోహంతు పుష్పిణీః। హ్రదాశ్చపుండరీకాణి సముద్రస్య గృహా ఇమే। శ్రాద్ధ సంరక్షక శ్రీ మహావిష్ణు స్వరూప స్వామినః ఇమానితే పుష్పాణి తులసీదళాని। (ప్రతి) సుపుష్పాణి। అర్చత ప్రార్చతేతి పాదాది మూర్ధ పర్యంతం అక్షతైరభ్యర్చ్య ॥మం॥ అర్చత ప్రార్చత ప్రియమేధాసో అర్చత అర్చంతు పుత్రకా ఉతపురం న ధృష్ణ్వర్చత॥ శ్రాద్ధరక్షక శ్రీమహావిష్ణు స్వరూప స్వామినః అమితే అక్షతాన్ సమర్పయామి। గంధద్వారామితి గంధం, గంధద్వారాం దురాధర్షాం నిత్యపుష్టాం కరీషిణీం। ఈశ్వరీగ్ంం సర్వభూతానాం తామిహోపహ్వయే శ్రియం॥ శ్రాద్ధ సంరక్షక శ్రీమహావిష్ణో అయంతే గంధః। (ప్రతి) సుగంధః।

ధూరసీతి ధూపం ॥మం॥ ధూరసిధూర్వ ధూర్వంతం ధూర్వతం యోఽస్మాన్ ధూర్వయం వయం ధూర్వామః॥ శ్రాద్ధ సంరక్షక శ్రీమహా విష్ణు స్వరూప స్వామినః అయంతే ధూపః [ప్రతి] సుధూపః। ఉద్దీప్యస్వేతి దీపం ॥మం॥ ఉద్దీప్యస్వ జాతవేదో ఽ పఘ్నంనిర్ ఋుతింమమ। పశూగ్ంశ్చ మహ్యమావహ జీవనంచ దిశోదిశ॥ శ్రాద్ధ సంరక్షక శ్రీమహా విష్ణు స్వరూప స్వామినః అయంతే దీపః [ప్రతి] సుదీపః। సర్వోపచారాన్ సమర్పయామి। సకలారాధనైః స్వర్చితమితి సాక్షతోదకం తస్యదక్షిణ హస్తే దద్యాత్ [ప్రతి] అస్తుస్వర్చితం అర్చనం సంపూర్ణం।

భోజనదానం-త్యక్తం

భోజ్యస్థానేషు హరిద్రయా గోమయేనవా పూర్వప్రకారేణ మండలాన్యుపలిప్య. మండలోపరి కదళ్యాది పత్రాణిచ ఉపపాత్రాణిచ సంసాద్య అభిఘార్య భగవన్నివేదిత అన్నాదిపాక ద్రవ్యాణి దేవ పూర్వం నిక్షిప్య. లవణసంబంధి పక్వ శాకాదీని ఉప పాత్రేదత్వా అభిఘార్య. తులసీం విన్యస్య విశ్వేదేవ సమీపంగత్వా గాయత్ర్యా అన్నాదికం ప్రోక్ష్య ॥మం॥ తత్సవితుర్వరేణ్యం భర్గో దేవస్యధీ మహి ధియోయోనః ప్రచోదయాత్। దేవ సవితః ప్రసువేతి కర్తా సవ్యం పరిషిచ్య. దేవ

సవితః ప్రసువ। పృథివీతే పాత్రమితి కర్తా భోక్తావ ఉభాభ్యాం పాణిభ్యాం పాత్రం స్పృష్ట్వా ॥మం॥ పృథివీతే పాత్రం ద్యౌరపిధానం బ్రహ్మణస్త్వాము ఖేజుహోమి। బ్రాహ్మణానాం త్వాప్రాణాపానయోర్జుహోమ్య క్షితమసి మైషాం క్షేష్ఠా అముత్రా ముష్మిన్‌లోకే॥ ఇదం విష్ణురితి కర్తా స్వాంగుష్ఠమూలేన తదంగుష్ఠం గృహిత్వా శ్రీవిష్ణో హవ్యం రక్షస్వేతి అన్నాదికం స్పర్శయిత్వా ॥మం॥ ఇదం విష్ణుర్విచక్రమే త్రేధానిదధేపదం। సమూఢమస్య పాగ్ం సురే॥ శ్రీ విష్ణో హవ్యం రక్షస్వ (ప్రాచీనావీతి) అస్మత్పితుః (మాతుః) గోత్రస్య శర్మణః (గోత్రాయాః నామ్నాః) సంకల్ప విధాన ప్రత్యాబ్దిక శ్రాద్ధే (ఉపవీతీ) పురూరవార్ద్రవ సంజ్ఞిక విశ్వే దేవాః ఇదమన్నం సపరికరం పరివిష్టం పరివేక్ష్యమాణం బ్రాహ్మణస్త్వాహవనీయార్థే గయేయం భూః గదాధరో భోక్తా అన్నంచ బ్రహ్మ అహంచ బ్రహ్మ భోక్తా చ బ్రహ్మ సౌవర్ణ మిదం పాత్రమక్షయ వటవచ్ఛాయేయం పురూరవార్ద్రవ సంజ్ఞిక విశ్వేభ్యో దేవేభ్యః ఇదమన్నం అమృతస్వరూపం ఆతృప్తేర్దత్తం దాస్యమా నం యథాభాగం హవ్యం స్వాహా నమః గయాయాం శ్రీ విష్ణుపాదే దత్తం। (ప్రతి) గయాయాం దత్తమస్తు। ఇతిసాక్షతోదకం తస్య దక్షిణ హస్తే దత్వా. ఇదమన్నం సవ్యంజనోదకం సాపూపాదికం హవ్యం పురూరవార్ద్రవ సంజ్ఞిక విశ్వేదేవాః భుంజంతాం। యేదేవేతి బ్రాహ్మణ నమస్కారః ॥మం॥ యేదేవా దివ్యేకాదశస్థ పృథివ్యా

మధ్యేకాదశస్థా పృషదో మహినైకాదశస్థ తేదేవా యజ్ఞమిమం జుషధ్వం, (ప్రాచీనావీతీ) పితృస్థానం గత్వా గాయత్ర్యా అన్నాదికం ప్రోక్ష్య. తత్సవితుర్వరేణ్యం భర్గో దేవస్యధీమహి, ధియోయోనః ప్రచోదయాత్। దేవసవితః ప్రసువేతి కర్తా అపసవ్యం పరిషిచ్య దేవసవితః ప్రసువ। పృథివీతే పాత్రమితి కర్తా భోక్తాచ ఉభాభ్యాం పాణిభ్యాం పాత్రం స్పృష్ట్వా॥మం॥ పృథివీతే పాత్రం ద్యౌరపిధానం బ్రాహ్మణస్త్వా ముఖేజుహోమి, బ్రాహ్మణానాంత్వా ప్రాణాపానయోర్జుహోమ్యక్షిత మసిమైషాంక్షేష్ఠా అముత్రాఽముష్మిన్ లోకే। ఇదంవిష్ణురితి స్వాంగుష్ఠమూలేన తదంగుష్ఠం గృహీత్వా శ్రీవిష్ణో కవ్యం రక్షస్వేతి అన్నాదికం స్పర్శయిత్వా ॥మం॥ ఇదం విష్ణుర్విచక్రమే త్రేధానిదధే పదం। సమూఢమస్య పాగ్ంసురే। శ్రీవిష్ణో కవ్యం రక్షస్వ. అస్మత్ పితుః గోత్రస్య శర్మణః వసురూపస్య (మాతుః గోత్రాయాః నామ్న్యాః వసురూపాయాః) సంకల్ప విధాన ప్రత్యాబ్దిక శ్రాద్ధే అస్మత్ పితృ పితామహ ప్రపితామహాః గోత్రాః శర్మణః వసురుద్రాదిత్య రూపాః (మాతృపితామహి ప్రపితామహ్యః గోత్రాః నామ్న్యః వసురుద్రాదిత్య రూపాః) ఇదమన్నం సపరికరం పరివిష్టం పరివేక్ష్యమాణం బ్రాహ్మణస్త్వా హవనీయార్థే గయేయంభూః గదాధరో భోక్తా అన్నంచ బ్రహ్మ అహంచ బ్రహ్మ భోక్తాచబ్రహ్మ రాజితమిదం పాత్రం అక్షయవటచ్ఛాయేయం అస్మత్.

పితృపితామహ ప్రపితామహే భ్యః, గోత్రేభ్యః, శర్మభ్యః పృథివ్యంతరిక్షదివి గతేభ్యః వసురుద్రాదిత్య స్వరూపేభ్యః	మాతృపితామహి ప్రపితామహీ భ్యః, గోత్రాభ్యః, నామ్నిభ్యః, పృథివ్యంత రిక్ష దివి గతాభ్యః, వసురుద్రాదిత్య రూపాభ్యః

ఇదమన్నం అమృత స్వరూపం ఆతృప్తేర్దత్తం దాస్య మానం యథాభాగం కవ్యం స్వధానమః గయాయాం శ్రీవిష్ణు పాదే దత్తం। [ప్రతి] గయాయాం దత్తమస్తు। ఇతిసతిలోదకం తస్య దక్షిణ హస్తే దత్వా ఇదమన్నం సవ్యంజనోదకం సాపూపాదికం కవ్యం వసురుద్రాదిత్య స్వరూప అస్మత్ పితృపితామహ ప్రపితామహాః [మాతృపితామహి ప్రపితా మహ్యః] భుంజంతాం। యేచేహ పితరఇతి బ్రాహ్మణ నమస్కారః ।మం। యేచేహపితరో యేచనేహయాంగ్శ్చ విద్మయాగ్ం ఉచన ప్రవిద్మ। అగ్నేత్వం వేత్థయదితే జాత వేదః స్వధాభిర్యజ్ఞగ్ం సుకృతం జుషస్వ। (ఉపవీతి) [అప ఉపస్పృశ్య] విష్ణుస్థానం గత్వా గాయత్ర్యా అన్నాదికం ప్రోక్ష్య ॥మం॥ తత్సవితుర్వరేణ్యం భర్గో దేవస్య ధీమహి ధియోయోనః ప్రచోదయాత్॥ దేవసవితః ప్రసువేతి కర్తా సర్వంపరిషిచ్య। దేవసవితః ప్రసువ। పృథివీతే పాత్రమితి కర్తా భోక్తాచ ఉభాభ్యాం పాణిభ్యాం పాత్రం స్పృష్ట్వా ॥మం॥ పృథివీతే పాత్రం ద్యౌర పిధానం బ్రాహ్మణస్యాము ఖేజుహోమి, బ్రాహ్మణానాంత్వా ప్రాణాపానయోర్జుహోమ్య క్షితమసిమై షాంక్షేష్ఠా అముత్రాఽముష్మిన్లోకే। ఇదం విష్ణు

రితి స్వాంగుష్ఠమూలేన తదంగుష్ఠం గృహిత్వా శ్రీవిష్ణో హవ్యం రక్షస్వేతి అన్నాదికం స్పర్శయిత్వా ॥మం॥ ఇదం విష్ణుర్విచక్రమే త్రేధానిదధే పదం సమూఢమస్యపాగ్ంసురే శ్రీవిష్ణో హవ్యం రక్షస్వ (ప్రాచీనావీతీ) అస్మత్ పితుః గోత్రస్య శర్మణః [మాతుః గోత్రాయాః నామ్నాః] సంకల్ప విధాన ప్రత్యాబ్దిక శ్రాద్ధే [ఉపవీతీ] శ్రాద్ధ సంరక్షక శ్రీమహా విష్ణో ఇదమన్నం సపరికరం పరివిష్టం పరివేక్ష్యమాణం బ్రాహ్మణస్త్వా హవనీయార్థే గయేయంభూః గదాధరో భోక్తా అన్నంచ బ్రహ్మ అహంచ బ్రహ్మ భోక్తాచ బ్రహ్మ సౌవర్ణ మిదం పాత్రమక్షయ వటచ్ఛాయేయం శ్రాద్ధ సంరక్షక శ్రీమహావిష్ణవే శంఖచక్రగదాధరాయ లక్ష్మీసమేతాయ గరుడవాహనాయ ఇదమన్నం అమృత స్వరూపం ఆతృప్తే ర్దత్తం దాస్యమానం యధాభాగం హవ్యం స్వాహానమః గయాయాం శ్రీ విష్ణుపాదేదత్తం। (ప్రతి) గయాయాం దత్త మస్తు। ఇతిసాక్షతోదకం తస్యదక్షిణ హస్తేదత్వా। ఇదమన్నం సవ్యంజనోదకం సాపూపాదికం హవ్యం శ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీమహావిష్ణో భుంజంతాం। తద్విష్ణోః పరమితి బ్రాహ్మణ నమస్కారః॥ మం॥ త్వదిష్ణోః పరమం పదగ్ం సదా పశ్యంతి సూరయః। దివీవచక్షురాతతం। తద్విప్రాసోవిపన్యవోజాగృవాం సస్సమింధతే విష్ణోర్యత్పరమం పదం।

(ప్రాచీనావీతీ) అస్మత్పితుః గోత్రస్య శర్మణః (మాతుః గోత్రాయాః నామ్నాః) సంకల్ప విధానేన

ప్రత్యాబ్దిక శ్రాద్ధే (ఉపవీతీ)పురూరవార్ద్రవ సంజ్ఞిక విశ్వేదేవ స్వరూపీ (సతిలాక్షిత దర్భోదకం గృహీత్వా) (ప్రాచీనావీతీ) వసురుద్రాదిత్యస్వరూప పితృపితామహప్రపితామహ (మాతృ పితామహి ప్రపితామహి) స్వరూపీ, (ఉపవీతీ) శ్రాద్ధ సంరక్షక శ్రీమహావిష్ణు స్వరూపీ సర్వాంతర్యామి శ్రీ జనార్దనః ప్రియతాం తత్సత్ బ్రహ్మార్పణమస్తు. ఇత్యుక్తదాంతం భూమౌక్షిపేత్ పిత్రాదీన్ మనసా ధ్యాత్వా ప్రణమేత్ (ప్రతి) తథాస్తు.

శ్లో॥ అమూర్తీనాం సమూర్తీనాం పితౄణాం దీప్తతేజసాం।
నమస్యామి సదాతేషాం ధ్యానినాం యోగచక్షుషాం॥

శ్లో॥ దేవతాభ్యః పితృభ్యశ్చ మహాయోగిభ్యఏవచ।
నమస్స్వధాయై స్వాహాయై నిత్యమేవ నమోనమః॥
అధవిశ్వేదేవాదయః స్వయం పరిషిచ్య

సత్యంత్వర్తేన పరిషించామి అమృతమస్తు అమృతోపస్తరణమసి। అన్న సూక్తేనాభిమృశ్య అహమస్మి... మత్యేతి రేభన్। యజమానః భగవదాత్పాదోదకం గృహీత్వా గురుపరంపరామను సంధాయ భోక్తౄణాం హస్తే దత్వా.

శ్లో॥ శ్రీలక్ష్మీ వల్లభారంభాం విఖనోముని మధ్యమాం।
అస్మదాచార్య పర్యంతాం వందే గురుపరంపరాం।
సాలగ్రామ శిలావారి పాపహారి విశేషతః।

ఆజన్మకృత పాపానాం ప్రాయశ్చిత్తం దినే దినే॥
అకాలమృత్యుహరణం సర్వవ్యాధి నివారణం।
సర్వపాపౌఘ శమనం విష్ణోః పాదోదకం శుభం॥

పురూరవార్ద్రవ సంజ్ఞిక విశ్వేదేవాః అమృతంభవంతు. [ప్రాచీనావీతి] వసురుద్రాదిత్య స్వరూప పితృపితామహ ప్రపితామహాః [మాతృపితామహిప్రపితామహీః] అమృతం భవంతు। [ఉపవీతి] శ్రాద్ధ సంరక్షక శ్రీమహావిష్ణో అమృతం భవంతు। ఊర్జస్కరమితి విశ్వేదేవాదయః అపః పీత్వా। ॥మం॥ ఊర్జస్కరం బలకరగ్ం సోమాద్యమన్నమమృతాయ స్వాహా। వామహస్త అనామికాంగుష్ఠమధ్యమైః పాత్రం స్పృశన్ ప్రాణాయస్వాహేత్యాదిభిః పూర్వదక్షిణ పశ్చిమోత్తర మధ్యమేషు అక్షమాత్రమన్నం దక్షిణ హస్తేన అంగుష్ఠ అనామికా మధ్యమైరాదాయ దన్తానస్పృశన్ ప్రత్యేకం హృదయంగమంకృత్వా ॥మం॥ ఓం ప్రాణాయ స్వాహా, ఓం అపానాయస్వాహా, ఓం వ్యానాయస్వాహా, ఓం ఉదానాయస్వాహా, ఓం సమానాయస్వాహా। బ్రహ్మణిమ ఆత్మా ఇతి తీర్థేన వామహస్తం ప్రక్షాళ్య॥ బ్రహ్మణిమ ఆత్మా అమృతత్వాయ। యజమానః సాంజలిస్సన్ భోస్స్వామినః అస్మిన్ శ్రాద్ధే శ్రాద్ధార్హేషు పక్వేషు పదార్థేషు భగవన్ని వేదితేషు అపేక్షిత మానీయభుంజంతాం। తృప్తి ప్రశ్న పర్యంతం హవిర్గుణాసవక్తవ్యం। ఇతివిజ్ఞాపనంకృత్వా। వాగ్యతాన్భుంజానానృచః పైతృకాన్ శ్రావయేత్।

"ఉశంతస్త్వా హవా మహ। ఉశంత స్సమిధీమహి। ఉశన్ను శత ఆవహ పిత్ౄన్ హవిషే అత్తవే స్వధానమః। సా నోదదాతు శ్రవణం పిత్ౄణాం తస్యాస్తే దేవి హవిషా విధేమ సోమాయ పితృమతే...కరోతు మామనేనసం" (ఇతి పితృసూక్తం పఠిత్వా) *

భోజనానంతర కృత్యం

భోజనాంతే యజమానః పాత్రేప్రసాదం, తీర్థపాత్రంచ గృహీత్వా విశ్వేదేవ సమీపం గత్వా। పురూరవార్ద్రవ సంజ్ఞిక విశ్వేదేవాః తీర్థం ప్రసాదః। ఇతియాచేత్। (ప్ర) సంకలం సంపూర్ణం। తృప్తాస్థ। (ప్రతి) తృప్తాస్వః। (ప్రాచీనావీతి) పితృస్థానం గత్వా। వసురుద్రాదిత్య స్వరూప పితృపితామహ ప్రపితామహాః (మాతృ పితామహి ప్రపితామహీః) తీర్థం ప్రసాదః ఇతి యాచేత్। (ప్రతి) సకలం సంపూర్ణం। తృప్తాస్థ। (ప్రతి) తృప్తాస్మః। [ఉపవీతి] విష్ణుస్థానం గత్వా। శ్రాద్ధ సంరక్షక శ్రీమహావిష్ణో తీర్థం ప్రసాదం। [ప్రతి] సకలం సంపూర్ణం। తృప్తోసి। [ప్రతి] తృప్తోస్మి। [ప్రాచీనావీతి] పితృ

* బ్రాహ్మణ భోజనకాలే ప్రశాంతమనసా పురుషసూక్తం అష్టాక్షర ద్వాదశాక్షరం ద్వయమంత్రంచ జపేత్. "సహస్ర శీర్షా పురుషః ...సంతిదేవాః।ఓం నమోనారాయణాయ ఓం నమోభగవతే వాసుదేవాయ। శ్రీమన్నారాయణ చరణౌ శరణం ప్రపద్యే। శ్రీమతే నారాయణాయనమః।"

శ్లో॥ యజమాన కులేజాతా దాసాదాస్యోన్న కాంక్షిణః।
తేసర్వే తృప్తిమాయాంతు మయాత్యక్తేన భూతలే॥

ఇత్యుక్త్వా భూమౌ నిక్షిపేత్, పితృభ్యః (మాతృభ్యః) ఉత్తరాపోశనం దత్వా అమృతా పిధాన మసి ఇతికర్త్రాదత్త జలం అర్ధం పీత్వా.

శ్లో॥ రౌరవే పుణ్యనిలయే పద్మార్బుద నివాసినాం।
అర్థినా ముదకం దత్తమక్షయ్య ముపతిష్ఠతు॥

ఇతి భోజనపాత్ర స్యదక్షిణే భూమౌ ఉచ్ఛిష్టోదకం దైవతీర్థేన నిక్షిపేత్. ఉపవీతి। విశ్వేదేవస్వామినః విష్ణోశ్చ ఉత్తరాపోశనం దత్వా. అమృతా పిధానమసి। రౌరవే... ఉపతిష్ఠతు॥ పూర్వవత్కృత్వా. పితృ [మాతృ] పూర్వ ముత్థాప్య। హస్తప్రక్షాళనం పాదప్రక్షాళనాదికం కారయిత్వా ద్విః ఆచమనాంతే సదక్షిణాకం తాంబూలం గృహీత్వా. పురూరవార్ద్రవ సంజ్ఞిక విశ్వేదేవాః ఇదం వః తాంబూలం। [ప్రతి] అస్తుతాంబూలం। ఇయం వో దక్షిణా। [ప్రతి] అస్తు దక్షిణా। [ప్రాచీనావీతి] వసురుద్రాదిత్య స్వరూప అస్మత్ పితృపితామహ ప్రపితామహాః ఇదం వస్తాంబూలం। (ప్రతి) అస్తుతాంబూలం। ఇయంవోదక్షిణా। [ప్రతి] అస్తుదక్షిణా। [ఉపవీతి] శ్రాద్ధ సంరక్షక శ్రీమహావిష్ణో ఇదంతే తాంబూలం, (ప్రతి) అస్తుతాంబూలం। ఇయంతే దక్షిణా। [ప్రతి] అస్తు దక్షిణా।

ధారాదత్తం :- తిలతండుల దర్భాణాదాయ ప్రాచీనావీతీ భోస్వామినః మమ పితరం [మాతరం] గోత్రం శర్మాణముద్దిశ్య సంకల్ప విధానేన మయాకృత ప్రత్యాబ్దిక శ్రాద్ధం యథా శాస్త్రానుష్ఠితం గయా శ్రాద్ధఫలదం అక్షయ తృప్తికరం భూయాదితి భవంతః అనుగృహ్ణంతు। ఇతి తీర్థేన సహ భూమౌ నిక్షిపేత్। [ప్రతి] యథాశాస్త్రానుష్ఠితమస్తు। గయా శ్రాద్ధఫలదమస్తు అక్షయ తృప్తికరమస్తు॥ భుక్తమాన యాచనం అన్నశేషః కిం క్రియతాం। [ప్రతి] ఇష్టైః సహాభుంజంతాం।

ఆశీర్వాదం : అస్తుతృప్తి రామాణామస్తేతి భుక్తవతాన్ నమస్కృత్య. ఉపవీతినా విశ్వేషాందేవానాం ప్రాచీనావీతినా పిత్రాణాం ఉపవీతినా విష్ణుంచ పాదసంవాహన పూర్వకం ప్రణామం కృత్వా.

శ్లో॥ అస్తుతృప్తి రమే యాహా మధుధామ ద్విజోత్తమైః
షట్ పాయస పూపాన్న ప్రసత్రాశిరదణాంకితైః
తృప్తాభవంతు సతతం మమవంశ వివర్ధనాః॥
"ఆమావాణిస్య ప్రసవోఽసి గమ్యాత్ [illegible] పృథివి
విశ్వశంభూ। ఆమాగంతాం పితరా మాతరాచా మా
సోమో అమృతత్వాయ గమ్యాత్॥

హారిద్రాక్షతాన్ గృహీత్వా "బభ్రాస్య" "పర్యాప్త్యై" ఇత్యాశ్రావ్లోకం పాదయిత్వా. యజమానస్య శిరసి అక్షతారోపణం కుర్యుః।

"ఋద్ధ్యాస్మ హవ్యై ర్నమసోపసద్య। మిత్రం దేవం మిత్రధేయం నో అస్తు। అనూరాధాన్ హవిషా వర్ధయంతః। శతం జీవేమ శరద స్సవీరాః। త్రీణి త్రీణి వై దేవానా మృద్ధాని। త్రీణి ఛందాగ్ంసి త్రీణి సవనాని। త్రయ ఇమే లోకాః ఋద్ధ్యా మేవ తద్వీర్య ఏషు లోకేషు ప్రతితిష్ఠతి।"

పఞ్చాప్త్యా అనంతరాయాయ సర్వస్తోమోతి రాత్ర ఉత్తమ మహర్భవతి, సర్వస్యాప్త్యై సర్వస్య జిత్యై సర్వమేవ తేనాప్నోతి, సర్వం జయతి। శతమానం భవతి శతాయుః పురుష శ్శతేంద్రియ ఆయుష్యేవేంద్రియే ప్రతితిష్ఠతి। అనేన పితృయజ్ఞేన యజమానస్య పితరః నిత్యతృప్తాః భూయాసురితి భవంతో మహాంతోఽను గృహ్ణంతు। (ప్రతి) తథాస్తు। అస్మిన్ గృహే మహాలక్ష్మ్యాః స్థైర్యం శోభన పరంపరా వాప్తిర స్త్విరి భవంతో మహాంతోఽను గృహ్ణంతు। (ప్రతి) తథాస్తు। వంశాభివృద్ధిరస్తు। (ప్రతి) తథాస్తు గోత్రాభివృద్ధి రస్తు। (ప్రతి) తథాస్తు.

అసీమాంతం :- యజమానః ఉత్తరీయం భూమౌ సం ప్రసార్య ప్రాచీనావీతినా ఉత్తిష్ఠతేతి పితౄన్. ఉపవీతినా వాజేవాజేతి విశ్వాన్దేవాన్ విష్ణుంచ ఉత్థాప్య. పరేతపితర ఇతి ప్రవాసయతి। ఉత్తిష్ఠత పితరః పితృశూరాయ మస్య పంథామనువేతా పురాణం। ధత్తా దస్మాసు ద్రవిణం యచ్చ భద్రం ప్రణో బ్రూతాన్భాగధాన్దేవతాసు॥

వాజే వాజే వత వాజినో నోధనేషు విప్రా అమృతా ఋతజ్ఞాః అస్యమధ్వః పిబత మాదయధ్వం తృప్తాయాత పథిభిర్దేవ యానైః

పరేత పితర స్సోమ్యాగంభీరైః పథిభిః పూర్వ్యైః। అథా పితౄన్ సువిదత్రాగ్ం అపీతయమేన యేసధమాదం మదంతి।

తేషాం గమనానంతరం తత్పాద ధూళిం శిరసి, ధారయేత్ యజమానః భోజనపాత్రాణి స్వయమేవ చాలయిత్వా భూమౌపిధాయ పాదౌ ప్రక్షాళ్యాచమ్య, ఇష్టైస్సహ భుంజీత.

అన్నసూక్తం

ఓం అహమస్మి ప్రథమ జాఋతస్య। పూర్వం దేవేభ్యో అమృతస్య నాభిః। యోమాదదాతి స ఇదేవ మాऽऽవాః। అహమన్న మన్న మదంతమద్మి। పూర్వమగ్నే రపిదహత్యన్నం। యత్తౌ హాసాతేऽహముత్తరేషు। వ్యాత్తమస్య పశవస్సుజంభం। పశ్యంతి ధీరాః ప్రచరంతి పాకాః। జహామ్యన్యం నజహామ్యన్యం। అహమన్నం వశమిచ్ఛరామి। సమాన మర్థం పర్యేమి భుంజత్। కోమామన్నం మనుష్యో దయేత। పరాకే అన్నం నిహితం లోకఏతత్। విశ్వైర్దేవైః పితృభిర్గుప్తమన్నం। యదద్యతే లుప్యతే యత్పరోప్యతే। శతతమీసా తనూర్మే

బభూవ। మహాంతౌ చరూ సకృద్దుగ్ధేన పప్రౌ। దివంచ పృశ్ని పృథివీంచ సాకం। తథ్సం పిబంతో నమినంతి వేధసః। నైత ద్భూయో భవతి నోకనీయః। అన్నం ప్రాణమన్న మపాన మాహుః। అన్నం మృత్యుం తము జీవాతు మాహుః। అన్నం బ్రహ్మణో జరసం వదంతి। అన్న మాహుః ప్రజననం ప్రజానాం। మోఘమన్నం విందతే అప్రచేతాః। సత్యం బ్రవీమి వధ ఇత్సతస్య। నార్యమణం పుష్యతి నోస ఖాయం। కేవలాఘో భవతి కేవలాదీ। అహం మేఘ స్తనయ న్వర్షన్నస్మి। మామదంత్య హమద్మ్యన్యాన్ అహాగ్ం సద మృతో భవామి। మదాదిత్యా అధిసర్వే తపంతి। దేవీం వాచమ జనయంత యద్వాగ్వదంతి। అనంతామంతా దధినిర్మితాం మహీం। యస్యాం దేవా అదధుర్భోజనాని। ఏకాక్షరాం ద్విప దాగ్ం షట్పదాంచ। వాచందేవా ఉపజీవంతి విశ్వే। వాచం దేవా ఉపజీవంతి విశ్వే। వాచంగంధర్వాః పశవో మనుష్యాః। వాచీమా విశ్వాభువనా న్యర్పితా। బ్రహ్మాదేవానాం పదవీః కవీనాం ఋషిర్విప్రాణాం మహిషోమృగాణాం। శ్యేనోగృధ్రా ణాగ్ం స్వధితిర్వనా నాగ్ం సోమః పవిత్ర మత్యేతిరేభన్। ఊర్జస్కరం బలకరగ్ం సోమాద్య మన్న మమృతాయ స్వాహా। ప్రాణాయస్వాహా। అపానాయస్వాహా। వ్యానాయ స్వాహా। ఉదానాయస్వాహా। సమానాయస్వాహా।

పితృసూక్తం

సోమాయ పితృమతే పురోడాశగ్ం షట్కపాలం నిర్వపతి పితృభ్యో బర్హిషద్భ్యో ధానాః పితృభ్యోఽగ్నిష్వాత్తేభ్యోఽభివాన్యాయై దుగ్ధే మన్థమేతత్తే తత యే చ త్వామన్వేతత్తే పితామహ ప్రపితామహ యే చ త్వామన్వత్ర పితరో యథాభాగం మందధ్వగ్ం సుసందృశం త్వా వయం మఘవన్మందిషీమహి। ప్రనూనం పూర్ణవంధుర స్తుతో యాసి వశాగ్ం అను। యోజాన్విన్ద్ర తే హరీ। అక్షన్నమీమదంత హ్యవ ప్రియా అధూషత। అస్తోషత స్వభానవో విప్రా నవిష్ఠయా మతీ। యోజాన్విన్ద్ర తే హరీ। అక్షన్పితరోఽమీమదంత పితరోఽతీతృపంత పితరోఽమీమృజంత పితరః। పరేత పితరస్సోమ్యాగంభీరైః పథిభిః పూర్వ్యైః। అథాపితౄన్త్సువిదత్రాగ్ం అపీత యమేన యే సధమాదం మదంతి। మనో న్వాహువామహే నారాశగ్ంసేన స్తోమేన పితౄణాంచ మన్మభిః। ఆన ఏతుమనః పునః క్రత్వే దక్షాయ జీవసే। జ్యోక్చ సూర్యం దృశే। పునర్నః పితరో మనో దదాతు దైవ్యో జనః। జీవ వ్రాతగ్ం సచేమహి। యదంతరిక్షం పృథివీముతద్యాం యన్మాతరం పితరం వా జిహిగ్ంసిమ। అగ్నిర్మాతస్మాదేనసో గార్హపత్యః ప్రముంచతు దురితా యాని చకృమ కరోతు మామనేనసం॥

శ్రాద్ధాంగతర్పణం

ద్విరాచమ్య "ఋగ్వేదః ప్రీణాతు... శ్రీకృష్ణాయ నమః" ఇతిః ప్రాణానాయమ్య "ఓంభూః... భూర్భువస్సువరోం" సంకల్ప్య శ్రీగోవింద గోవింద... ఏవంగుణ విశేషణ విశిష్టాయాం శుభతిథౌ (ప్రాచీనావీతి) అస్మత్పితుః (అస్మన్మాతుః) ప్రత్యాబ్దిక శ్రాద్ధే శ్రాద్ధాంగ తిల తర్పణం (ఉపవీతి) కరిష్యే (అపసవ్యంతు) (ప్రాచీనావీతి) తర్పణస్థలం సంశోధ్య ప్రాగగ్రదర్భా స్థండిలముపకల్ప్య దక్షిణాభిముఖః త్రిదర్భ పవిత్రః స్థండిలే దక్షిణాగ్రం నిధాయ। పితరోమే ప్రసీదంత్వితి ప్రణమ్య. పితరోమే ప్రసీదంతు। పితామహోమే ప్రసీదంతు। ప్రపితామహోమే ప్రసీదంతు। (మాతరోమే ప్రసీదంతు। పితామహీఃమే ప్రసీదంతు। ప్రపితామహీఃమే ప్రసీదంతు) ఆమ ఆగచ్ఛంతు ఇతి పితౄనావాహ్య, ఆమ ఆగచ్ఛంతు పితరో దేవయానాన్ సముద్రాన్ సలిలాన్ స్వర్గాన్ అస్మిన్ యజ్ఞే సత్కారమాన్ లభంతే ఉక్షీయమాణాను పదుహ్యంతామిమాః అస్మత్ పితౄన్, గోత్రాన్, శర్మణః పృథివీగతాన్ వసురూపాన్ ఆవాహయామి। ఆమ ఆగచ్ఛంతు పితామహోదేవ... మిమాః। అస్మత్ పితామహాన్, గోత్రాన్, శర్మణః అంతరిక్షగతాన్, రుద్రరూపాన్ ఆవాహయామి. ఆమ ఆగచ్ఛంతు ప్రపితామహోదేవ... మిమాః। అస్మత్ ప్రపితామహాన్, గోత్రాన్, శర్మణః దివిగతాన్, ఆదిత్యరూపాన్ ఆవాహయామి (ఆమ ఆగచ్ఛంతు పితృపత్న్యః. దేవయా

నాన్... మిమాః అస్మత్‌పితృపత్నీః, గోత్రాః, నామ్నీః,పృథివి గతాః వసురూపాః ఆవాహయామి। ఆమ ఆగచ్ఛంతు పితా మహాపత్న్యః దేవ...మిమాః, అస్మత్ పితామహాపత్నీః, గోత్రాః, నామ్నీః, అంతరిక్షగతాః, రుద్రరూపాః ఆవాహ యామి। ఆమ ఆగచ్ఛంతు ప్రపితామహాపత్న్యః దేవ... మిమాః అస్మత్ ప్రపితామహ పత్నీః, గోత్రాః, నామ్నీః, దివిగతాః, ఆదిత్యరూపాః ఆవాహయామి)

ఆసన, పాద్య, ఆచమన, స్నాన, వస్త్ర, గంధ, తిల, పుష్ప, ధూప, దీపైః అర్చనం కుర్యాత్। సవ్యం జానుం భూమౌ నిక్షిప్య పైతృకేణ తీర్థేన తిలోదకేన "ఊర్జ్యోదకాంతే మార్జయంతాంమే పితరః సోమ్యాసః। అసావాపః అస్మత్పి తృభ్యః, గోత్రేభ్యః, శర్మభ్యః, పృథివీగతేభ్యః, వసురూ పేభ్యః స్వధానమస్తర్పయామి." ఇతి త్రిరుదకాంజలిం దత్వా ఏవం। ఊర్జ్యోదకాంతే...వాపః। అస్మత్పితామహేభ్యః, గోత్రేభ్యః శర్మభ్యః అంతరిక్షగతేభ్యః రుద్రరూపేభ్యః స్వధానమస్తర్పయామి। ఊర్జ్యోదకాంతే...వాపః। అస్మత్ ప్రపితామహేభ్యః, గోత్రేభ్యః, శర్మభ్యః, దివిగతేభ్యః ఆదిత్య రూపేభ్యః స్వధానమస్తర్పయామి। (ఊర్జ్యోదకాంతే... వాపః, అస్మత్ మాతృభ్యః, గోత్రాభ్యః, నామ్నిభ్యః, పృథివి గతాభ్యః, వసురూపాభ్యః స్వధాన మస్తర్ప యామి। ఊర్జ్యోదకాంతే... వాపః అస్మత్ పితామహ పత్నిభ్యః, గోత్రాభ్యః, నామ్నిభ్యః అంతరిక్షగతాభ్యః, రుద్ర రూపాభ్యః స్వధానమస్తర్పయామి। ఊర్జ్యోదకాంతే ...

వాపః, అస్మత్ ప్రపితామహా పత్నీభ్యః, గోత్రాభ్యః నామ్నీభ్యః దివిగతాభ్యః, ఆదిత్యరూపాభ్యః స్వధానమ స్తర్ప యామి) యేకే చాస్మదితి యజ్ఞసూత్రగ్రంధిం జలేనార్ద్రీకృత్య నిష్పీడ్యనేత్రే మార్జయేత్.

శ్లో॥ యేకేచాస్మత్కులే జాతాః అపుత్రా గోత్రిణోమృతాః।
తేగృహ్ణంతు మయాదత్తం సూత్ర నిష్పీడనోదకం॥

(ఉపవీతీ) నమోవః పితరఇతి ప్రదక్షిణ నమస్కారం చకృత్వా నమోవః పితరో రసాయ నమోవః పితరశ్శుష్మాయ నమోవః పితరో జీవాయ నమోవః పితరః స్వధాయై నమోవః పితరోమన్యవే నమోవః పితరోఘోరాయ పితరో నమోవః। (ప్రాచీనావీతీ) ఉత్తిష్ఠత ఇతి పితౄనుద్వాస్య, ఉత్తిష్ఠత పితరః పితృలూరాయ మస్యపంథామనువేతా పురాణం ధత్తా దస్మాసు ద్రవిణం యచ్ఛ భద్రం ప్రణోబ్రూతాద్భాగధాం దేవతాసు। అస్మత్ పితౄన్ (మాతౄన్) యథాస్థాన ముద్వాసయామి. పవిత్రగ్రంధిం విస్సృజ్య, స్థండిల స్థిత పిత్ర ర్చన దర్భాదీన్ జలేనిక్షిప్య. (ఉపవీతీ) ఆచమ్య. భగవతో బలేనేతి సాత్వికత్యాగం కుర్యాత్. "భగవతో బలేన, భగవతో వీర్యేణ, భగవతస్తేజసా, భగవతః కర్మణా, భగవతాను గృహీతో, భగవతానుధ్యాతో, భగవంతం ధ్యాత్వా, భగవత్కర్మ కరిష్యామి తద్భగవాననుమన్యతాం.

ఓం తత్సత్ బ్రహ్మార్పణమస్తు

సత్యప్రచారగ్రంథములకు

మహారాజపోషకులు

శ్రీమాన్

నల్లపాటి గోపాలాచార్యులు-గుడివాడ

పరాశరం రామకృష్ణమాచార్యులు-కుమ్మమూరు

గుడిపూడి రంగాచార్యులు గారి జ్ఞాపకార్థం కుమార్లు

1. నరసింహాచార్యులు, 2. గోపాలకృష్ణమాచార్యులు,

3. వెంకటాచార్యులు, 4. శ్రీనివాసాచార్యులు-వెణుతురుమిల్లి

Dr. కడియాల విశ్వేశ్వరరావు M.B.B.S.-ఉయ్యూరు

అగ్నిహోత్రం వెంకటాచార్యులు-హైదరాబాదు

శ్రీవైఖానస సంఘం-ఉయ్యూరు

దీవి విఖనసాచార్యులు (Rtd. ఇంజనీరు)-తిరుపతి

D.S.V.S. దీక్షితులు-కాకినాడ (ఏలూరు)

అవుటపల్లి శ్రీనివాసరావు-విజయవాడ

Dr. దీవి లక్ష్మణాచార్యులు-వణుకూరు

Dr. దీవి యోగానందాచార్యులు-వణుకూరు

వేదాంతం వెంకటరమణ శర్మ-ఉయ్యూరు

దీవి వెంకటజనార్ధనాచార్యులుగారి జ్ఞాపకార్థం కుమార్లు

1. గోపాలకృష్ణమాచార్యులు,

2. D. V. S. R. ఆంజనేయాచార్యులు, తమిరిశ

ముత్తేవి రఘునాథాచార్యులు-మచిలీపట్నం

రా జ పో ష కు లు

శ్రీమాన్

Dr. దీవి భార్గవ గోపాలకృష్ణమాచార్యులు-చాగంటిపాడు
ఇంజేటి జగన్నాధరావు (Rtd. GM) K.C.P. ఉయ్యూరు
Dr. N.V.P.L.N. ఆచార్యులు-కుమ్మమూరు
అగ్నిహోత్రం రామాచార్యులు-గుడివాడ
పెద్దింటి ఆళహసింగరాచార్యులు-ద్వారకా తిరుమల
అగ్నిహోత్రం వెంకట రంగాచార్యులు-జమీదింటకుర్రు
P.V.S.J.R. జగన్నాధాచార్యులు-ద్వారకా తిరుమల
కొండూరి సీతారంగాచార్యులు-ద్వారకా తిరుమల
పెద్దింటి రామచంద్రవరప్రసాద్-లబ్బీపేట-విజయవాడ
పరాశరం శ్రీనివాసాచార్యులు-లబ్బీపేట-విజయవాడ
వేదాంతం రామచంద్రాచార్యులు-ఉయ్యూరు
వేదాంతం రాధాకృష్ణమాచార్యులు-ఉయ్యూరు
విష్ణుబొట్ల కామసోమయాజులు-కనకవల్లి
Dr. వేదాంతం అనంతాచార్యులు-నూజివీడు
వేదాంతం రామానుజమ్మ-ఏలూరు
వేదాంతం సేతుమాధవ్-ఉయ్యూరు
R.V.D. ఆచార్యులు-పామర్రు
ముత్తేవి సీతారామాచార్యులు-దేవరపల్లి
P.V.S. రామాచార్యులు-ఏలూరు
రొంపిచర్ల సీతారామాంజనేయాచార్యులు-తిరుపతి
S.V.H. రాఘవాచార్యులు-బాపట్ల
అగ్నిహోత్రం అనంతవీర రాఘవాచార్యులు-దావోజీపాలెం
K. పాండురంగారావు-గుడివాడ

భీమవరపు వెంకటరామిరెడ్డి-దేవరపల్లి
గొల్లపూడి వెంకటేశ్వరరావు-గండిగుంట
కాసాని పూర్ణచంద్రరావు (సర్పంచ్)-వీరంకి
నేగు పాండురంగారావు-గండిగుంట
కుప్పా వెంకటప్పయ్యశాస్త్రి-హైదరాబాదు
దీవి శేషాచార్యులు-కృష్ణాపురం
R.B. రామాచార్యులు (**Rtd.** ఇంజనీరు) విన్నకోట
రొంపిచర్ల లక్ష్మీనరసింహాచార్యులు-విన్నకోట
అగ్నిహోత్రం నరసింహాచార్యులు **BHEL.** హైదరాబాదు
అగ్నిహోత్రం వీరరాఘవాచార్యులు ,, ,,
అగ్నిహోత్రం శ్రీనివాసాచార్యులు ,, ,,
శ్రీభాష్యం కృష్ణమాచార్యులు ,, ,,
శ్రీభాష్యం అనంతాచార్యులు ,, ,,
శ్రీభాష్యం మురళీధర్ ,, ,,
దీవి హనుమాచార్యులు ,, ,,
దీవి హనుమంతరావు ,, ,,
దీవి లక్ష్మీకాంతం ,, ,,
దీవి మధుసూదనప్రసాద్ ,, ,,
దీవి ప్రసన్న వీరాంజనేయమూర్తి ,, ,,
దీవి మురళీకిషోర్ ,, ,,
దేవయజనం మురళీ గోపాలకృష్ణమూర్తి ,, ,,
పరాశరం మోహనరావు ,, ,,
మేడూరి రామాంజనేయ ప్రసాద్ ,, ,,
వేదాంతం లక్ష్మీనరసింహాచార్యులు-కంకిపాడు
T. అనసూయ (M.B.O.)-ఉయ్యూరు

Dr. రొంపిచర్ల శ్రీరామాచార్యులు-కొడాలి
Dr. రొంపిచర్ల పట్టాభిరామాచార్యులు-కొడాలి
అగ్నిహోత్రం వెంకటాచార్యులు-కొడాలి
Dr. ముత్తేవి వెంకటాచలపతిరావు-కురుమద్దాలి
అగ్నిహోత్రం రాజగోపాలాచార్యులు-శ్రీకాకుళం
Dr. అగ్నిహోత్రం కృష్ణమాచార్యులు-శ్రీకాకుళం
పోరంకి వెంకటేశ్వరరాజు-హనుమంతపురం
కోలాహలం రంగరాజు-హనుమంతపురం
Dr. దీవి గోపాలాచార్యులు (మురళి)-బార్లపూడి
A.R.Ch.V. భాస్కరాచార్యులు-అగినపర్రు
పరాశరం వెంకట్రామాచార్యులు-విజయవాడ
సుదర్శనం యోగానందలక్ష్మీ నరసింహాచార్యులు-నిమ్మకూరు
రొంపిచర్ల తిరువెంగళాచార్యులు-యార్లగడ్డ
Dr రొంపిచర్ల సత్యశ్రీనివాసాచార్యులు-కొడాలి
రొంపిచర్ల శేషాచార్యులు-కొడాలి
దీవి వెంకటలక్ష్మీ నరసింహాచార్యులు-తమిరిశ
A.P.Y. సీతారామయ్యాచార్యులు-కంకిపాడు
వేదాంతం శాస్త్రిచార్యులు-ఈదులమద్దాలి
వేదాంతం విఖనసాచార్యులు-శివూడి
K.V S. రామానుజులు (S.B.I)-కైకలూరు
వేదాంతం సత్యనారాయణాచార్యులు-వేలేరు
వేదాంతం వెంకటాచార్యులు-శాయిపురం
దీవి రఘునాధ్-ఐలూరు
Dr. N.V. శ్రీనివాసమూర్తి-మేడూరు
దీవి లక్ష్మీనరసింహాచార్యులు-అవనిగడ్డ

దేవిరెడ్డి వెంకటసుబ్బారావు (D.E.O.)-ఒంగోలు
దీవి వెంకట్రామాచార్యులు-పెదకళ్ళేపల్లి
అగ్నిహోత్రం శ్రీనివాసాచార్యులు (ఆగమపండిట్)-
ద్వారకాతిరుమల
పరాంకుశం రామకృష్ణమాచార్యులు-నాదెళ్ళ
వేదాంతం రంగనాదస్వామి అయ్యంగార్-నరసారావుపేట
పరుచూరి తిరుమల నరసింహాచార్యులు-కుంకలమర్రు
దీవి సత్యనారాయణాచార్యులు-భావదేవరపల్లి
ముత్తేవి వెంకట సత్యనారాయణాచార్యులు-గోకవరం
P.V.N.V.P. ఆచార్యులు-అయినంపూడి
Dr. నారాయణం పురుషోత్తమాచార్యులు-చిన ఓగిరాల
తమిరిశ లక్ష్మణాచార్యులు-తెనాలి
Dr. వేదాంతం రామకృష్ణమాచార్యులు-ఈదులమద్దాలి
దీవి వెంకట రామకృష్ణమాచార్యులు-భూషణగుళ్ళ
అగ్నిహోత్రం శేషాచార్యులు-కోడూరు
అగ్నిహోత్రం చక్రపాణి-కరీంనగర్
దీవి శ్రీరామ వాజపేయులు-ఆగిరిపల్లి
N.R.K. మూర్తి (L.I.C)-మచిలీపట్టణం
B.V. సత్యనారాయణాచార్యులు-విజయవాడ
వేదాంతం గోపాలకృష్ణమాచార్యులు - విజయవాడ
వేదాంతం రాజగోపాలాచార్యులు-మచిలీపట్నం
మేడూరు చక్రవర్తుల రంగనాధాచార్యులు-ఏలూరు
మేడూరు చక్రవర్తుల సీతారామాంజనేయాచార్యులు-ఏలూరు
దీవి లక్ష్మీనరసింహాచార్యులు-తెనాలి
వేదాంతం భాస్కరభట్టాచార్యులు-వాకాడ

అగ్నిహోత్రం వెంకటనారాయణాచార్యులు-తణుకు (W.G.)
రొంపిచర్ల భట్టర్ భరతాచార్యులు-హైదరాబాదు
పెద్దింటి జగన్నాధాచార్యులు-గుడిమెళ్ళంక (E.G)
సుదర్శనం వెంకటాచార్యులు-భట్టేలంక (E.G)
పులిపాక రాఘవాచార్యులు-(ఆగమపండిట్)-వెలగలేరు
దీవి కోదండ రామాచార్యులు-పొన్నూరు
దీవి వెంకటశేషాచార్యులు-మంతెన
కోసూరి రంగాచార్యులు-(మేనేజర్ APSRTC)-గుడివాడ
పడవల సత్యనారాయణ-ఉయ్యూరు
పెద్దింటి కేశవస్వామి-మందపాక (W.G)
రొంపిచర్ల వెంకట్రామాచార్యులు-చెరువుమాధవరం
వేదాంతం శ్రీనివాసాచార్యులు (మంత్రవేత్త)-కపిలేశ్వరపురం
వేదాంతం వెంకటరమణాచార్యులు-మంగళగిరి
B.R.K.V. సీతారామాచార్యులు-మంగళగిరి
పరాశరం బలరామకృష్ణమాచార్యులు-మంగళగిరి
మాల్యవంతం లక్ష్మీనరసింహాచార్యులు-మంగళగిరి
వాడపల్లి లక్ష్మీనరసింహాచార్యులు-శంకరగుప్తం (E.G)
వాడపల్లి కేశవాచార్యులు-కోటనరవ
రొంపిచర్ల విప్రనారాయణాచార్యులు-ఏలూరు
గూడపాటి చినవీరరాఘవయ్య-గరికపర్రు
చివులూరి నరసింహమూర్తి-పెదికి శింగారం (ఖమ్మం)
N.V.L.N. ఆచార్యులు-మామునూరు (ఖమ్మం)
సుదర్శనం శ్రీనివాసాచార్యులు-గరుదేపల్లి (నల్గొండ)
అయాచితుల పరిపూర్ణ కుటుంబ సుందరశివశాస్త్రి-కనకవల్లి
నరహరిసేతు మాధవాచార్యులు-ఖమ్మం

అగ్నిహోత్రం శ్రీనివాసమూర్తి-బొడ్డపాడు
K.S.N. ప్రసాద్-పూళ్ళ (W.G)
అగ్నిహోత్రం లక్ష్మీనరసింహాచార్యులు-పూళ్ళ
ఖండవిల్లి అనంత పద్మనాభాచార్యులు-రాజమండ్రి
Dr. పెద్దింటి సీతారామభార్గవ-కోరుకొండ (E.G)
దీవి విఖనసానంద్-వణుకూరు
వేదాంతం వెంకటరంగాచార్యులు (Asst. ఆడిట్ అఫీసర్ రైల్వే,
విజయవాడ)
Dr. దీవి వాజపేయాచార్యులు-వణుకూరు
సీతారంగాచార్యులు-P. మల్లవరం (E.G)
P.V. శేషశాయి-ముప్పాళ్ళ
ముత్తేవి వెంకటరవికుమార్-పెదముత్తేవి
M. Ch. కృష్ణమాచార్యులు-గన్నవరం
సుదర్శనం అనంత శ్రీరామ చక్రవర్తి భట్టాచార్యులు-మంగళగిరి
దీవి శ్రీనివాసాచార్యులు-పెద అవుటపల్లి
బృందావనం శ్రీనివాసాచార్యులు-తరకటూరు
కాకర్ల శివవరప్రసాద వెంకటదేవేంద్రరావు-పెదముత్తేవి
ముత్తేవి సీతారాంగారు
(ముముక్షుజనపీఠాధ్యక్షులు)-పెదముత్తేవి
R. సత్యనారాయణాచార్యులు-పెనుగంచిప్రోలు
V.B.S. అయ్యంగార్-గన్నవరం
పరాశరం భిక్షాచార్యులు-కమలాపురం
దీవి బాలవెంకటనారాయణాచార్యులు-కాకినాడ
ఖండవిల్లి వెంకటసీతారామ నరసింహాచార్యులు-రాజమండ్రి
ముత్తేవి శేషాచార్యులు-పెదపులివర్రు

వేదాంతం వెంకటేశ్వరాచార్యులు-ఖిల్లిపర్రు
ఖండవల్లి సూర్యనారాయణాచార్యులు-అక్కవరం (W.G)
ఖండవల్లి మురళీకృష్ణమాచార్యులు-కూనవరం (W.G)
సాయికృష్ణ గీతాసమాజం-చాగంటిపాడు
ఓలేటి కుటుంబరావు-హైదరాబాదు
G.V. శ్రీనివాసులు-విశాఖపట్నం
తమిరిశ రాధాకృష్ణమాచార్యులు-దోనేపూడి
మేడూరి శ్రీనివాసమూర్తి-జంపని
పరాశరం బదరీనాధ్-విజయవాడ
భీమవరపు సూర్యరామాచార్యులు-కట్టమూరు
బృందావనం అనంతరామ్-అవనిగడ్డ
దీవి ఆంజనేయమూర్తి-హైదరాబాద్
D.V.S.R. ఆంజనేయాచార్యులు-తమిరిశ
R.V. రామకృష్ణ దీక్షితులు-ఆగిరిపల్లి
V. V. దివాకర్-ఉయ్యూరు
ముత్తేవి శ్రీనివాస దీక్షితులు-గన్నవరం
ముత్తేవి సీతారాం-పెదముత్తేవి

పోషకులు

రొంపిచర్ల పురుషోత్తమాచార్యులు-జుఝువరం
తమిరిశ వెంకట్రామాచార్యులు-గరికపర్రు
వేదాంతం శ్రీనివాసాచార్యులు-ద్వారకా తిరుమల
దీవి శేషాచార్యులు-పెదఅవుటపల్లి

పరాశరం శ్రీనివాస దీక్షితులు-కుమ్మమూరు
Dr. వేదాంతం కృష్ణస్వామి-అప్పికట్ల
గోవర్ధనం వరదాచార్యులు-ద్వారకా తిరుమల
వేదాంతం యోగానంద లక్ష్మినరసింహాచార్యులు-కొత్తూరు
వేదాంతం మదన గోపాలకృష్ణమాచార్యులు-ఏలూరు
వేదాంతం వెంకట విజయసారధి-బందరు
కళ్ళం వేణుగోపాలరెడ్డి-చాగంటిపాడు
పరాశరం సుందరాచార్యులు-కంకిపాడు
Dr. నరహరినాధుని జగన్నాధాచార్యులు-మధిరపాడు
Dr. వేదాంతం రామకృష్ణమాచార్యులు-విజయవాడ
బొర్రా వెంకటేశ్వరరావు-తాడంకి
P. రామకృష్ణమాచార్యులు-హైదరాబాదు
రొంపిచర్ల శ్రీనివాసాచార్యులు-ఉయ్యూరు
అగ్నిహోత్రం హనుమంతాచార్యులు-బందరు
దేవి లక్ష్మీనాధ్-అగినపర్రు

— ☆ —

ఒప్పులు పట్టిక

పేజి	పంక్తి	విషయం	పేజి	పంక్తి	విషయం
8	19	అన్నాది భోజ్య	53	8	గంధం
17	17	మండలా	53	19	స్వర్చిత మితి
18	8	తదా ఉద	56	11	అస్తు దక్షిణా
18	12	క్షాళన	56	16	అర్చిత
20	16	సం స్ప	62	4	స్వరూపీ
22	9	ప్రత్య	64	9	సకలం
23	12	విష్ణువును	64	15	ప్రసాదః
23	18	శత వ	64	15	సకలం
24	19	న్యప	64	16	పితృస్థానంగత్వా ఉచ్ఛిష్ట భాగ్భ్యః అన్నందీయతాం ఇతియాచయేత్. తీభోక్తారః ముష్టి మాత్రాన్నం గృహీత్వా.
28	20	య శ్చరే			
29	2	విష్ణోః			
34	14	ను మాసి			
34	15	ఏషున			
37	20	దలైన	66	8	శేషః కిం
45	14	మన్వంతరే	66	15	ఘృత
47	2	పంకజం	67	6	అనంతరాయాయ
48	23	ఉపవీతినా	68	11	పూర్వం
49	5	ఇదం వః	69	1	పప్రో
49	17	ముఖః	69	5	మాహుః
50	17	పాద్యం	70	2	షట్క
51	21	(ప్ర) సువిష్టరః	70	18	తస్మై
53	2	స్వ గృహా	71	14	సవిలా

— ★ —

సంభారములు

భోక్తలు-3, త్రిదర్భ పవిత్రములు-2, కూర్చ-1

దర్భలు, యవలు, నువ్వులు,

తులసి, పుష్పములు, దక్షణలు

గోమయము లేక పసుపు

వస్త్రములు, గంధము, అగరవత్తులు

కర్పూరము, తాంబూలము

పండ్లు, అరటిఆకులు, ద్రాక్ష, రేగు

చెరకు. శ్రాద్ధార్హశాకములు

కంద, పెండలము, చామదుంప

అరటికాయ, దోసకాయ, వెలగపండు

చింతకాయ, వాక్కాయ, కొబ్బరి

మామిడికాయ, పొట్లకాయ, కాకరకాయ

దొండకాయ, బెండకాయ, చిక్కుడుకాయ

చిలకడదుంప, నిమ్మకాయలు, నువ్వులు

అల్లము, ప్రశస్త ద్రవ్యములు

పెసరపప్పు, పనసకాయలు

వేపపువ్వు, తేనె, గారెలు

బూరెలు, క్షీరాన్నము

— ★ —

సత్యప్రచార గ్రంథమాల నియమములు

వేదములందలి, ఆర్ష గ్రంథములందలి సత్యమును అందరకు అందుబాటులో నుండు తెలుగు భాషలో ప్రచారం చేయవలెనని తలంచి, సత్య ప్రచార గ్రంథమాలను సహృదయుల ప్రోత్సాహముతో కుమ్మమూరులో స్థాపించటమైనది. కొన్ని కొన్ని ప్రాంతములకు మాత్రమే పరిమితమై శాస్త్రమునకు అపకారము కల్గించు దురాచారములను ఖండించుచు, సదాచారములను ప్రోత్సహించుచు శా[illegible]నందలి సత్యమును నిరూపించి, ప్రచారము చేయుటయే గ్రంథమాల ముఖ్యోద్దేశ్యము. గ్రంథమాలకు 500 రూపాయలకు పైన విరాళ మిచ్చినవారు మహారాజ పోషకులుగాను, 116రూ॥లు పైన విరాళ మిచ్చినవారు రాజపోషకులు గాను, 58 రూపాయలు పైన విరాళ మిచ్చినవారు పోషకులు గాను, అంతకు తక్కువ ఇచ్చినవారు అభిమానులుగాను నిర్ణయించటమైనది. గ్రంథమాల యందు ప్రచురించు గ్రంథములలో ఒక గ్రంథమునందు మాత్రము మహారాజ పోషకుల ఫోటో ఒకదానిని ప్రచురించుటయు, గ్రంథ మాలలోని ప్రతి కుసుమమున వీరి పేరు ప్రకటించి, గ్రంథము లన్నింటిని వీరికి ఉచితముగా ఇవ్వబడును. రాజపోషకుల పేర్లు ప్రతి కుసుమమున ప్రకటించి, గ్రంథములన్నియు ఉచితముగా యివ్వబడును. పోషకుల పేర్లు ప్రతి కుసుమమున ప్రకటించి ఒక గ్రంథమును మాత్రము ఉచితముగా యివ్వబడును. మిగిలిన గ్రంథములు తక్కువ ఖరీదుకు యివ్వబడును. అభిమానుల పేర్లు ఆ గ్రంథమున మాత్రమే ప్రకటన జరుగును. ఒక్క గ్రంథము మాత్రమే ఉచితముగా ఇవ్వబడును.

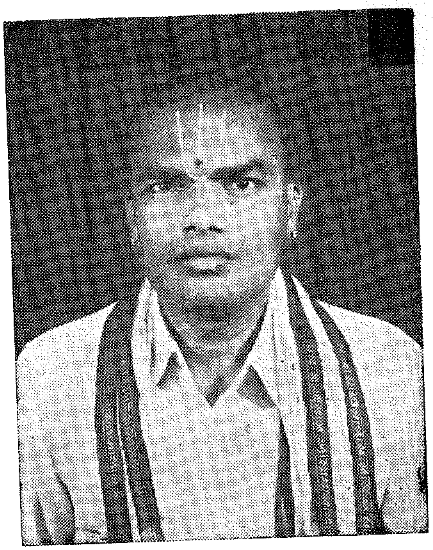

పేరు	:	పరాశరం రామకృష్ణమాచార్యులు
జననం	:	సర్వధారి - మార్గశిర శుక్ల పంచమి - 1948
జన్మస్థలం	:	అయినంపూడి - కృష్ణాజిల్లా పమిడిముక్కల మండలం
జననీ జనకులు	:	*Dr. P. Ch.* వీరరాఘవాచార్యులు, సరస్వతి
వృత్తి	:	ఉపాధ్యాయుడు
అభిరుచులు	:	వైదికాచార ధర్మశాస్త్ర సత్యాన్వేషణ సత్య ప్రచారం